

Inhoudsopgave

1	Karakteristieken van het pensioenfonds	3
1.1	Profiel	3
1.2	Organisatie	3
1.2.1	Bestuur	3
1.2.2	Verantwoordingsorgaan	4
1.2.3	Intern toezicht	4
1.2.4	Deelnemersraad	4
1.2.5	Beleggingscommissie	5
1.2.6	Overige commissies	5
1.2.7	Uitbestede werkzaamheden	5
1.2.8	Externe deskundigen	5
1.3	Kerncijfers	6
2	Verslag van het bestuur	7
	Voorwoord	7
2.1	Hoofdpijnen	7
2.1.1	Financiële ontwikkelingen en financiële markten	7
2.1.2	Procedure bij Ondernemingskamer	8
2.1.3	Herstelplan / aankondiging verlagen pensioenen	9
2.1.4	Rechtszaak over bijstorting	9
2.1.5	Minnelijke regeling	10
2.1.6	Ontwikkeling dekkingsgraad	11
2.1.7	Levensverwachting	12
2.2	Goed pensioenfondsbestuur	12
2.2.1	Algemene ontwikkelingen Goed pensioenfondsbestuur	12
2.2.2	Intern toezicht, verantwoording en advies	13
2.2.3	Deskundigheidsbevordering en zelfevaluatie	14
2.2.4	Klachtenafhandeling	14
2.2.5	Compliance / Gedragscodes	14
2.2.6	Toeziethouders	14
2.2.7	Communicatie	15
2.2.8	Transparantie van kosten	15
2.2.9	Overige aspecten / integer en beheerste bedrijfsvoering	16
2.3	Pensioenparagraaf	16
2.3.1	Algemeen	16
2.3.2	Kenmerken pensioenregeling	17
2.3.3	Toeslagenbeleid	18
2.3.4	Pensioenakkoord	19
2.4	Beleggingen	20
2.4.1	Doelstellingen	20
2.4.2	Asset mix	21
2.4.3	Rendement / Outperformance	23
2.4.4	Maatschappelijke verantwoordelijkheid	24
2.4.5	De vooruitzichten voor 2012	24
2.5	Financiële paragraaf	25
2.6	Actuariële paragraaf	26
2.6.1	Actuariële analyse	26
2.6.2	Solvabiliteitstoets	26
2.6.3	Oordeel actuaris	27
2.7	Risicomanagement	27
2.7.1	Risicobeheersingsbeleid	27
2.7.2	Financiële risico's	28
2.8	Gebeurtenissen na balansdatum	31

2.8.1	Herstelpremie	31
2.8.2	Deelnemersraad en indexatiebesluit 2011	31
2.8.3	Herstelplan	31
2.8.4	Overig	32
2.8.5	Overeenkomst met Unisys	32
2.9	Slotwoord	32
3	Principes Goed Pensioenfondsbestuur	33
3.1	Toelichting	33
3.2	Advies deelnemersraad	34
3.3	Bestuurlijke reactie advies deelnemersraad	35
3.4	Beoordeling verantwoordingsorgaan	36
3.5	Bestuurlijke reactie beoordeling verantwoordingsorgaan	37
3.6	Aanbevelingen visitatiecommissie	38
4	Jaarrekening	39
4.1	Balans per 31 december 2011	39
4.1.1	Balans actief	39
1	Activa	39
4.1.2	Balans passief	40
4.2	Staat van baten en lasten over 2011	41
4.3	Kasstroomoverzicht over 2011	42
4.4	Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	43
4.4.1	Algemene toelichting	43
4.4.2	Grondslagen voor waardering van activa en passiva	43
4.4.3	Schattingen en veronderstellingen	43
4.4.4	Grondslagen voor bepaling van het resultaat	46
4.4.5	Toelichtingen balans actief	48
4.4.6	Toelichtingen balans passief	50
4.4.7	Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	60
4.4.8	Verbonden partijen	60
4.5	Overige gegevens	66
4.5.1	Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	66
4.5.2	Gebeurtenissen na balansdatum	66
4.5.3	Controleverklaring	66
4.5.4	Controleverklaring is opgenomen in hoofdstuk 6.	66
5	Actuariële verklaring	67
6	Controleverklaring	68

1 Karakteristieken van het pensioenfonds

1.1 Profiel

Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland (SPUN) te Amsterdam is opgericht op 3 juni 1986. Het fonds bestond in 2011 25 jaar. De laatste statutenwijziging vond plaats op 7 september 2011. De stichting is ingeschreven in het Handelsregister onder nummer 41205530. Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en aangesloten bij de Stichting voor ondernemingspensioenfondsen (OPF).

Het pensioenfonds heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement, zoals dat geldt voor de (voormalige) werknemers van Unisys in Nederland (hierna Unisys). De stichting onderhoudt financieringsovereenkomsten met de volgende ondernemingen:

- Unisys Nederland NV
- Unisys Corporation IDC
- Unisys Europe Africa Services BV

Verder onderhoudt de stichting een financieringsovereenkomst met de Stichting Vrijwillige Vervroegde Uittreding Unisys Nederland.

1.2 Organisatie

1.2.1 Bestuur

De samenstelling van het bestuur ultimo 2011 is als volgt:

Naam	Functie	Vertegenwoordiger namens	Einde zittingsduur
J. de Raad ***	Voorzitter en penningmeester	Werkgever	Oktober 2012
W. Hamers	Vice voorzitter	Werknemers	Oktober 2014 *
J. Niezen	Secretaris	Werknemers	Oktober 2013
E. Nilsson	Lid	Werkgever	Oktober 2014 *
R. Topsvoort	Lid	Werknemers	Oktober 2012
W. Zwang	Lid	Werkgever	Oktober 2012
W. van der Gaag	Lid	Werknemers	Oktober 2014 *
W. Brandse **	Lid	Werkgever	Oktober 2013

* In het verslagjaar liep de termijn waarvoor het bestuurslid was benoemd af. Het bestuurslid was herbenoembaar en is wederom voor een periode van 3 jaar benoemd.

** Met een brief van 16 november 2011 heeft de toezichthouder ingestemd met de benoeming van W. Brandse als bestuurslid namens de werkgever.

*** In de bestuursvergadering van december 2011 heeft J. de Raad aangekondigd per 1 januari 2012 terug te treden als bestuurslid. Het bestuur heeft de werkgever verzocht een nieuw bestuurslid te benoemen.

Het bestuur heeft het dagelijkse beleid gedelegeerd aan twee bestuursleden, te weten de voorzitter en de secretaris, en aan de directeur van het pensioenfonds.

Bij het pensioenfonds zijn in dienst:

Naam	Functie
G. Bierlaagh	Directeur
H. Meijer	Financieel Manager
P. de Waal	Administrateur

1.2.2 Verantwoordingsorgaan

Het pensioenfonds heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld dat per ultimo boekjaar als volgt is samengesteld:

Naam	Vertegenwoordiger uit kring van	Einde zittingsduur
R. Salentijn *	Werknemers	Juni 2012
T. van Setten	Werkgever	Juni 2011
P. Jongen	Pensioengerechtigden	Juni 2013

* R. Salentijn heeft zijn dienstverband met in gang van 1 januari 2012 beëindigd. Daarmee is ook een einde gekomen aan zijn lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan. De Ondernemingsraad is verzocht een nieuwe vertegenwoordiger voor te dragen. De Ondernemingsraad heeft in maart 2012 M. Greffkens voorgedragen.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid, de uitvoering daarvan en over de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie over het door het bestuur gevoerde beleid, evenals over de beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan enkele wettelijke adviesrechten.

1.2.3 Intern toezicht

Het pensioenfonds heeft er voor gekozen om het intern toezicht in te vullen door middel van de instelling van een visitatiecommissie. Het intern toezicht heeft betrekking op het beoordelen van het functioneren van het bestuur, dat wil zeggen het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen en de 'checks and balances', het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd en het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur is omgegaan met de risico's op langere termijn.

In 2011 heeft een deelvisitatie plaatsgevonden over het vermogensbeheer en de uitbesteding daarvan. De samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie met de bevindingen en aanbevelingen is opgenomen in hoofdstuk 3 van het jaarverslag.

1.2.4 Deelnemersraad

De deelnemersraad is samengesteld uit vertegenwoordigers namens de werknemers enerzijds en pensioengerechtigden en gewezen deelnemers anderzijds. De deelnemersraad is per ultimo van het kalenderjaar 2011 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Vertegenwoordiger namens
E. Nagel	Voorzitter	Werknemers
D. de Grooth	Vice voorzitter	Pensioengerechtigden/gewezen deelnemers
A. Heijma	Secretaris	Pensioengerechtigden/gewezen deelnemers
P. Jonker	Notulist	Pensioengerechtigden/gewezen deelnemers
T. Bunck	Lid	Werknemers
J. Hendriks	Lid	Pensioengerechtigden/gewezen deelnemers
L. Zoetekouw	Lid	Werknemers

In het najaar van 2011 hebben verkiezingen voor de deelnemersraad plaatsgevonden, dat wil zeggen het aantal kandidaten voor beide kiesgroepen was gelijk aan het aantal zetels voor iedere kiesgroep. Tot een daadwerkelijk verkiezing van de leden van de deelnemersraad is het derhalve niet gekomen. De nieuwe deelnemersraad wordt in de januari 2012-vergadering van het bestuur geïnstalleerd. De voltallige deelnemersraad wordt telkens voor 3 jaar gekozen.

De deelnemersraad heeft tot taak de belangen te behartigen van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, voor wat betreft de uitvoering van de pensioenaanspraken en –rechten. De deelnemersraad adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen maar in ieder geval over elk voorgenomen besluit als bedoeld in de Pensioenwet.

1.2.5 Beleggingscommissie

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Zij stelt het strategische beleggingsbeleid vast en houdt toezicht op de uitvoering daarvan. Het bestuur wordt in haar beleidsmatige taken ondersteund door de beleggingscommissie. Het bestuur heeft taken gedelegeerd aan de beleggingscommissie.

De beleggingscommissie voert haar taken uit op basis van een door het bestuur verstrekt mandaat. De beleggingscommissie adviseert het bestuur over het vermogensbeheer. Het mandaat van de beleggingscommissie omvat onder meer de zorg dat de beschikbare middelen van het pensioenfonds worden belegd conform de door het bestuur gegeven richtlijnen, het adviseren van het bestuur over het te voeren beleggingsbeleid en het monitoren van de vermogensbeheerder. De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur, een externe deskundige en de directeur van het pensioenfonds.

1.2.6 Overige commissies

Naast de beleggingscommissie kent het pensioenfonds andere permanente en tijdelijke commissies.

Permanente commissies zijn:

- Klachtencommissie, die het bestuur adviseert over een adequate reactie op de door een deelnemer ingediende klacht;
- Communicatiecommissie, die het bestuur adviseert over het communicatiebeleid van het pensioenfonds en de uitvoering daarvan;
- Personeelscommissie, die verantwoordelijk is voor het personeelsbeleid van de medewerkers van het pensioenfonds.

Gedurende het boekjaar waren geen niet-permanente of tijdelijke commissies actief.

1.2.7 Uitbestede werkzaamheden

Het pensioenfonds wordt gekenschetst als zelfstandig administrerend fonds. Behoudens het vermogensbeheer worden de werkzaamheden in eigen beheer uitgevoerd. Het vermogensbeheer van de collectieve middelen is uitbesteed aan MN. Het pensioenfonds heeft met MN een overeenkomst voor fiduciair management gesloten. Bij ABNAMRO zijn geblokkeerde rekeningen geopend op naam van deelnemers, die aan de pensioenregeling voor het variabel inkomen deelnemen. De premies worden belegd in door het bestuur geselecteerde beleggingsfondsen.

1.2.8 Externe deskundigen

Het pensioenfondsbestuur wordt bijgestaan door de volgende externe deskundigen:

- AON Hewitt voor actuair advies
- Bergamin&Gielink voor juridische en fiscale advisering (tot de zomer van 2011)
- Spighoff advocaten en Blue Sky Group voor (pensioen)juridische advisering
- KBDQ voor advies op het gebied van communicatie (KBDQ vormt sinds 1 juli 2011 een onderdeel van Towers Watson).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. is de onafhankelijke accountant van het pensioenfonds en AON Hewitt de certificerende actuaar.

1.3 Kerncijfers

Bedragen in € 1.000

	2011 FTK	2010 FTK	2009 FTK	2008 FTK	2007 FTK
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	365	384	427	461	500
- waaronder arbeidsongeschikten	15	18	19	21	21
Gewezen deelnemers ('slapers')	1450	1.554	1.637	1.763	1.902
Pensioengerechtigden	980	892	864	1.003	867
Pensioenen					
Kostendeekkende premie	4.673	6.794	7.990	8.787	8.685
Gedempte kostendeekkende premie	4.923	6.692	7.503	9.696	9.080
Feitelijke premie	5.888	15.774	41.952	9.737	9.142
Uitvoeringskosten	1.325	1.233	1.073	1.440	1.556
Uitkeringen	11.080	10.152	9.380	8.598	8.131
Voorwaardelijke toeslagverlening					
Inactieve deelnemers	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	0,9%
Vermogen en solvabiliteit					
Aanwezig eigen vermogen	-988	13.542	20.988	-20.255	50.833
Minimaal vereist eigen vermogen	15.143	13.542	12.365	11.989	11.981
Vereist eigen vermogen	28.453	28.151	27.558	28.138	37.785
Pensioenverplichtingen	375.045	334.992	303.153	293.237	239.858
Dekkingsgraad	99,7%	104,1%	107%	93%	121%
Gemiddelde duration					
Actieve deelnemers	14,6	14,4	14,1	14,6	13,5
Gewezen deelnemers	18,8	18,5	18,0	18,0	16,5
Pensioengerechtigden	18,6	17,4	17,2	18,3	16,7
	9,8	9,3	8,9	8,6	8,0
Beleggingen					
Balanswaarde	361.510	330.042	308.516	285.357	288.895
Beleggingsopbrengsten	33.607	20.603	20.373	-16.865	653
Beleggingsportefeuille					
Vastgoed	5.507	5.496	5.428	5.967	0
Aandelen	32.461	33.256	29.242	20.986	76.785
Vastrentende waarden	290.407	266.209	242.407	215.820	197.110
Derivaten	18.109	11.728	19.215	23.062	0
Overige beleggingen	15.026	13.353	12.224	19.522	15.000
Beleggingsrendement					
Totale portefeuille	10,73%	6,9%	7,7%	-6,8%	0,2%
Benchmarkrendement portefeuille	10,69%	6,6%	6,2%	-2,2%	-0,5%
Resultaat	-14.530	-7.446	41.243	-71.088	6.693

2 Verslag van het bestuur

Voorwoord

In de pensioenwereld wordt veel aandacht besteed aan communicatie. Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden willen inzicht hebben in hun eigen pensioensituatie. Naast deze individueel gerichte gegevensverstrekking is er steeds meer aandacht voor het informeren van deelnemers c.s. over de financiële positie en opzet van het pensioenfonds. Deze informatie vindt onder meer plaats door het openbaar maken van een extern jaarrapport. Verslaglegging heeft per definitie betrekking op het verleden, er wordt gerapporteerd hoe iets is gegaan. De doelstelling van de jaarrapportage is verantwoording afleggen over de financiële gevolgen van genomen beslissingen. Dit geschiedt door het bieden van inzicht in grootte en samenstelling van het vermogen en het resultaat van het pensioenfonds. Het geven van inzicht is daarbij een leidend criterium.

De SPUN jaarrekening 2011 moet een getrouw beeld geven van het resultaat over het boekjaar 2011 en het vermogen en de opbouw hiervan per balansdatum. Gebeurtenissen na balansdatum (tussen 31 december 2011 en het definitief vaststellen van de jaarrekening door het bestuur van SPUN) kunnen relevant zijn voor dat beeld. Een gebeurtenis na balansdatum moet dan nadere informatie verschaffen over de feitelijke situatie per balansdatum. Is daarvan sprake, dan moeten de effecten worden verwerkt in de jaarrekening. Verwerkt betekent in dit geval het opnemen van aan actief- of passiefpost in de balans en/of de baat of last in de staat van baten en lasten. De verwerking vindt dus plaats voor zover dat van belang is voor het inzicht. Inzicht, met name bij de stakeholders van SPUN, in het bijzonder bij deelnemers.

In 2010 is SPUN een juridische procedure gestart tegen Unisys teneinde langs juridische weg de betaling van een aanvullende premie ter grootte van € 19,9 miljoen af te dwingen. Op 16 januari 2012 heeft de Kantonrechter vonnis gewezen. De uitspraak van de rechter komt erop neer dat in de gegeven omstandigheden SPUN naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet aan het gevorderde bedrag had mogen vasthouden. Door dit voor SPUN negatieve oordeel dreigde het bestuur te moeten besluiten tot het verlagen van de pensioenen. Dat was de 'trigger' voor de directie van Unisys Nederland en het bestuur van SPUN om onderhandelingen te starten over een minnelijke regeling. De inzet daarvan was het zoveel mogelijk voorkomen dat de pensioenen moesten worden verlaagd. Op 16 april 2012 hebben SPUN en Unisys een overeenkomst gesloten. Met de beschikking van 8 mei 2012 heeft DNB een door SPUN ingediend ontheffingsverzoek tot verlenging van het herstelplan gehonoreerd. Het herstelplan eindigt nu op 31 december 2013. Daarmee is acute dreiging van het verlagen van de pensioenen voorbij en een belangrijke contractuele voorwaarde vervuld. De tweede contractuele voorwaarde is een positief van de deelnemersraad over de package deal. De afspraken tussen SPUN en Unisys verschaffen belangrijke informatie over de financiële positie van het fonds en zijn voor deelnemers van groot belang. De financiële positie van het fonds op het einde van de hersteltermijn bepaalt immers of het fonds de pensioenen moet verlagen. Het bestuur van SPUN heeft derhalve besloten de effecten van de afspraken met Unisys te verwerken in het jaarverslag 2011.

2.1 Hoofdlijnen

Drie gebeurtenissen hebben het jaar 2011 bepaald, de procedure die SPUN heeft aangespannen tegen Unisys Nederland ten einde langs juridische weg de betaling van de bijstorting over 2008 af te dwingen, de beroepsprocedure van de deelnemersraad over het indexatiebesluit 2011 bij de Ondernemingskamer en de aankondiging in december 2011 dat SPUN in 2012 de pensioenen mogelijk moest gaan verlagen. Dit jaar stond verder in het teken van de euro crisis. Het voortduren en in sommige opzichten verergeren van de financiële crisis was van invloed op elk van deze gebeurtenissen.

2.1.1 Financiële ontwikkelingen en financiële markten

De belangrijkste indicator voor de financiële situatie van SPUN is de dekkingsgraad. Bij een dekkingsgraad van 100% beschikt het fonds over evenveel bezittingen als verplichtingen om in de toekomst pensioenen uit te keren. Begin 2011 stond de dekkingsgraad van SPUN op 104,1%. Dat wil zeggen de dekkingsgraad inclusief een vordering op Unisys Nederland over 2008 van € 19,9 miljoen plus een nieuwe vordering van € 7 miljoen over 2010. Exclusief de van Unisys Nederland te vorderen bedragen stond de dekkingsgraad op 96,2%. In het eerste kwartaal steeg de dekkingsgraad naar 97,6% per eind maart 2011. Deze stijging werd vooral veroorzaakt door een stijging van de rente. Daardoor daalde de waarde van de pensioenverplichtingen, in dat kwartaal met € 11,5 miljoen. In dat eerste kwartaal zijn de inflatie gerelateerde obligaties verkocht (voornamelijk Griekse leningen) en de opbrengst geïnvesteerd in bedrijfsobligaties. De positie in grondstofbeleggingen werd afgebouwd (vanwege onzekere rendementsverwachtingen) en er werden hoogrentende Amerikaanse obligaties aangekocht (vanwege goede financiële perspectieven). Onder invloed van de rentestijging kwam het portefeuillerendement uit op 2,64%.

Het jaar 2011 ging dus positief van start voor de financiële markten. Onder meer door verbeterde groeivoorzichten voor de economie van de VS en Europa lieten de aandelenbeurzen positieve resultaten zien. De onderliggende macro economische ontwikkeling waren gunstig. De winstmarges van de bedrijven bleven op peil en de loongroei was relatief laag. De ontwikkelingen in Noord Afrika en het Midden Oosten ('Arabische lente') brachten de nodige onrust met zich. De olieprijs liepen fors op. Daarna volgde op 11 maart de tsunami in Japan. In de eurozone bleef het ook niet rustig. In Portugal viel het kabinet over de begrotingsplannen die moesten verhouden dat het land om externe financiële hulp moest vragen. Landen in de Europese periferie werden aanhoudend gesteund doordat de Europese Centrale Bank staatsobligaties van deze landen bleef opkopen.

In het tweede kwartaal daalde de dekkingsgraad daardoor licht, tot 97%. De pensioenverplichtingen stegen met ruim 1% doordat de rente iets daalde. De mutatie in de beleggingsportefeuille, bleef beperkt tot een waardestijging van circa € 2 miljoen. Het rendement over het tweede kwartaal bedroeg 1,38%. Dat was vooral een gevolg van het effect van de rente op de waarde van de langlopende staatsobligaties en de renteafdekking. In absolute zin daalde de waarde van de resterende portefeuille grondstoffen met bijna 8%.

De politieke storm in Noord Afrika en het Midden Oosten ging in het tweede kwartaal van 2011 nog niet liggen. Syrië werd een nieuwe brandhaard. Zichtbaar werd ook dat de productiecapaciteit van Japan door de tsunami flinke klappen had opgelopen. In de eurozone bleef Griekenland de gemoederen bezig houden, de spanning over de houdbaarheid van de staatsschuld bleef onverminderd hoog. Het vinden van een structurele oplossing voor de financiële crisis in de Europese periferie verliep uiterst moeizaam. Het gebrek aan een duidelijke strategie van de beleidsmakers zorgde voor onrust op de financiële markten. Ook in de VS was het fiscale regime een hernieuwde bron van zorg na het negatieve oordeel van kredietratingbureau Standaard & Poor over de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Al met al werden de vooruitzichten somberder. Het mondiale herstel van de economie na de 'eerste' financiële crisis vertraagde zienderogen.

De dekkingsgraad exclusief de premievordering daalde in het derde kwartaal naar 89,4%, een daling met 7,6%-punt. De oorzaak daarvoor was de forse daling met meer dan 1%-punt van de rentevoet. Daardoor steeg de waarde van de pensioenverplichtingen met bijna € 55 miljoen naar € 378 miljoen. Het vermogen van SPUN steeg in het derde kwartaal met 'slechts' € 25 miljoen naar € 338 miljoen. Het behaalde rendement van de gehele portefeuille bedroeg 8,9%. Dat was vooral toe te schrijven aan de ontwikkeling van de matching portefeuille met een plus van 16%. De rentedaling zorgde voor een rendement op de rente-afdekking (waarde van de renteswap) met bijna 30%. De vrees voor een recessie zorgde er daarentegen ook voor dat de aandelenbeurzen wereldwijd fors in de min schoten. De Europese aandelenportefeuille van SPUN leverde in het derde kwartaal 18% in.

De Franse en Oostenrijkse staatsobligaties zijn in vierde kwartaal verkocht, omdat de opslag ten opzichte van de swaprente was opgelopen tot boven een vooraf gedefinieerde kritische grens. Met de opbrengst zijn Duitse, Nederlandse en Finse staatsobligaties gekocht. De rentegevoeligheid is op hetzelfde niveau gebleven door een kleine, aanvullende wijziging in de renteafdekking via een renteswap. Deze transactie ontstond onder invloed van een voortwoedende crisis in de eurozone. Obligatiemarkten in de afzonderlijke eurolanden kwamen steeds meer onder druk te staan. Het verschil tussen bijvoorbeeld de Franse en Duitse rente liep op. De hiermee gepaard gaande toename in de rentelasten verhoogde de al substantiële overheidstekorten in de eurozone steeds meer. Duidelijker werd dat de eurozone aan de vooravond staat van een nieuwe recessie. Europese leiders probeerden tevergeefs de politieke impasse rondom de eurocrisis definitief te doorbreken. De financiële markten verhoogden de druk door de oplopende rentes op schuld papier van landen uit de Europese periferie.

De dekkingsgraad steeg in het vierde kwartaal naar 90,2%, een stijging ten opzichte van eind september van 0,8% punt. In januari 2012 kondigde DNB af dat per 31 december 2011 een nieuwe rentetermijnstructuur werd geïntroduceerd, welke afwijkt van het actuele niveau van de swaprente. Per 31 december 2011 geldt een gemiddelde rente over de laatste drie maanden als rekenrente. Omdat de gemiddelde rentevoet de laatste drie maanden van 2011 een dalende trend heeft laten zien, is de gemiddelde rente hoger dan de actuele rente. De rentevoet op basis van de reguliere methode is per 31 december 2011 2,54%. Op basis van de driemaands gemiddelde rentetermijnstructuur komt de rentevoet uit op 2,73%. Het effect van de rente-aanpassing is positief omdat het effect beperkt blijft tot de waardering van de pensioenverplichtingen. Op basis van de reguliere methode zou de dekkingsgraad dus uit zijn gekomen op 90,2%. Op basis van de driemaands gemiddelde rentevoet is dat 92,8%.

2.1.2 Procedure bij Ondernemingskamer

De deelnemersraad heeft in februari bij de Ondernemingskamer met een verzoekschrift beroep ingesteld tegen het besluit van het bestuur om per 1 januari 2011 de ingegane pensioenen en de rechten van de gewezen deelnemers niet te indexeren. Het verzoek is behandeld in een openbare zitting op 19 mei 2011. De Ondernemingskamer heeft gesteld dat het SPUN bestuur niet wordt gevolgd in haar opvatting dat bij het indexatiebesluit geen rekening wordt gehouden de verplichting van Unisys om aanvullende premies te betalen. Die verplichting houdt in dat Unisys bijstort wanneer sprake is van een dekkingstekort. De bijstorting wordt vastgesteld op het verschil tussen de dekkingsgraad ultimo van het jaar en wettelijke minimaal vereist eigen vermogen. De Ondernemingskamer heeft overwogen dat in het pensioenreglement is bepaald dat het bestuur tot indexatie van de pensioenen kan besluiten in het geval de financiële middelen van het fonds toereikend zijn. Tot die financiële middelen moet de mogelijke bijstorting door Unisys worden gerekend. SPUN moet daarom het bedrag van de bijstorting, zo nodig op basis van een schatting, in de overwegingen die leiden tot een indexeringsbesluit meewegen.

Uit het vonnis van de Ondernemingskamer volgt dat het bestuursbesluit om de ingegane pensioenen en de aanspraken van de gewezen deelnemers niet te indexeren in 2011 moest worden ingetrokken. Het bestuur is daartoe overgegaan in de bestuursvergadering van september 2011. Tevens is toen een nieuw voorgenomen indexatiebesluit genomen. Dat voorgenomen besluit is aan de deelnemersraad voor advies voorgelegd. De deelnemersraad heeft geadviseerd tot indexatie over te gaan, desnoods een partiële indexering. In dat geval wordt niet de gehele inflatiecompensatie toegekend. Het advies van de deelnemersraad is door het bestuur uitdrukkelijk meegewogen in de definitieve besluitvorming. Het uiteindelijke besluit komt erop neer dat het bestuur van mening is dat, ook wanneer de vordering op Unisys tot de financiële middelen wordt gerekend, SPUN niet tot indexatie kan overgegaan. Het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds dient te prevaleren boven een (partiële) indexatie van de pensioenen.

2.1.3 Herstelplan / aankondiging verlagen pensioenen

Op 23 maart 2009 heeft SPUN een korte- en langetermijnherstelplan bij DNB ingediend. DNB stelde in een eerste reactie dat het herstelplan onvoldoende concreet en haalbaar was, met name wat betreft de bijstortverplichting van de werkgever. Het ging om het ontbreken van de concrete afspraken in het geval de betaling van de aanvullende premies achterwege zou blijven. In de financieringsovereenkomst, waarop de bijstorting is gebaseerd, is alleen opgenomen binnen welke termijn de aanvullende premies moeten zijn voldaan. Het vervolgens geformuleerde incassobeleid houdt in dat bij het uitblijven van betaling in 2009 een aanmaning zou worden verstuurd, gevolgd door -bij het wederom niet voldoen aan de betalingsverplichting- het doen uitgaan van een dagvaarding, teneinde via juridische weg betaling af te dwingen. Nadat SPUN in het herstelplan het incassobeleid had opgenomen, heeft DNB op 16 oktober 2009 een goedkeurende beschikking bij het herstelplan afgegeven.

31 december 2011 liep het herstelplan van SPUN af. Op grond van de wet moet SPUN dan over het wettelijke minimaal vereist eigen vermogen beschikken. Het fonds is dan uit het dekkingstekort. Zolang het geschil met Unisys niet finaal was beslecht, bestond er onzekerheid over de vraag of de aanvullende premie (volledig) zou worden betaald. Dit bracht met zich mee dat er ook onzekerheid bestond over de vraag of het pensioenfonds wel uit de tekortsituatie zou geraken. Hoewel het fondsbestuur vol vertrouwen was over de uitkomst van rechtszaak, ontstond er eind 2011 wel de noodzaak om deelnemers te informeren over het mogelijk moeten nemen van aanvullende herstelmaatregelen. SPUN heeft alle deelnemers eind december 2011 per brief geïnformeerd over de mogelijkheid van het verlagen van de pensioenuitkeringen en -aanspraken. In die brief werd opgemerkt dat het verlagen van de pensioenen aan de orde kon komen wanneer de rechter de vordering van SPUN niet (volledig) zou toewijzen. Hetzelfde gold in het geval de boekhoudkundige waarderingsregels ertoe zouden verplichten dat de vordering op Unisys moest worden afgewaardeerd.

Het bestuur heeft bij DNB een verzoek ingediend om de hersteltermijn te verlengen. Een uitspraak van de rechter zou, zo heeft SPUN betoogd, (meer) zekerheid geven over de financiële positie van SPUN en daarmee van doorslaggevend belang voor de besluitvorming over de verlaging van de pensioenen. DNB heeft ingestemd met een verlenging met drie maanden, tot 31 maart 2012. Het moment waarop SPUN dient te besluiten of de pensioenaanspraken en -uitkeringen moeten worden verlaagd, werd daarmee enkele maanden uitgesteld. Voorkomen werd zo dat een (te) vroegtijdige beslissing later 'teruggedraaid' zou moeten worden. Later is door DNB de termijn nog met een maand verlengd tot 30 april 2012.

De dekkingsgraad exclusief vorderingen op Unisys komt eind 2011 uit op 92,8% (zie 2.1.1) en blijft daarmee 17,90-punten achter bij de prognose van de dekkingsgraad volgens het herstelplan van 110,7%. Dat was een dekkingsgraad waarin wel een vordering van € 32,2 miljoen over het boekjaar 2008 op Unisys was verdisconteerd.

2.1.4 Rechtszaak over bijstorting

Op grond van de tussen het pensioenfonds en Unisys vigerende financieringsovereenkomst was Unisys naar de stand van de dekkingsgraad per 31 december 2008 een herstelpremie verschuldigd van € 32,2 miljoen. Daarvan is in 2009 € 12,3 miljoen voldaan. Toen betaling van het restant uitbleef en ook overleg met Unisys niet tot een minnelijke regeling leidde, is SPUN bij de Rechtbank in Amsterdam een procedure tegen Unisys gestart. Inzet daarvan was het langs juridische weg de betaling van het restant van de aanvullende premie over 2008, ter grootte van € 19,9 miljoen, af te dwingen. Op 6 april 2011 heeft de zitting bij de Kantonrechter plaatsgevonden.

Op 16 januari 2012 heeft de rechter uitspraak gedaan. De rechter heeft de vordering van SPUN om Unisys te veroordelen tot betaling van een bedrag van € 19,9 miljoen afgewezen. De rechter concludeert dat in de gegeven omstandigheden het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar wordt geacht dat SPUN onverkort aanspraak maakt op betaling van € 32,2 miljoen. Naar het oordeel van de Kantonrechter brengen de aanvullende eisen van redelijkheid en billijkheid met zich mee dat de bijstortregeling moet worden aangevuld zodat daarop per 31 december 2008 de herstelperiode van artikel 140 Pensioenwet wordt toegepast. Dat betekent dat Unisys geen aanvullende premie van € 32,2 miljoen is verschuldigd doch € 12,3 miljoen, welk bedrag Unisys reeds aan SPUN in 2009 heeft voldaan.

2.1.5 Minnelijke regeling

Het bestuur heeft naar aanleiding van de uitspraak van de Kantonrechter het volgende overwogen: 1) in het vonnis zitten voldoende aanknopingspunten voor een hoger beroep en 2) de rechter laat de financieringsovereenkomst in stand, met dien verstande dat de overeenkomst moet worden aangepast, zodat daarop de herstelperiode van artikel 140 Pensioenwet wordt toegepast. Vanuit dat perspectief is DNB verzocht de hersteltermijn te verlengen tot 31 december 2013. In het geval DNB dit ontheffingsverzoek zou honoreren, was het verlagen van de pensioenen op korte termijn niet aan de orde. Een eventuele verlaging van de pensioenen in de toekomst was daarmee niet uitgesloten maar zou naar verwachting substantieel lager kunnen zijn. Eind februari 2012 wees DNB het ontheffingsverzoek af. De dreiging de pensioenen te moeten verlagen bleek de juiste 'trigger' voor de directie van Unisys en het SPUN bestuur om in onderhandeling te gaan over een minnelijke regeling. Deze regeling, ook wel package deal genoemd, zou betrekking moeten hebben op het maken van afspraken over de geschillen rondom uitleg en toepassing van de financieringsovereenkomst en het maken van afspraken over de toekomstige uitvoering van de Unisys pensioenregeling. Daarnaast moesten Unisys en de ondernemingsraden een nieuwe pensioenregeling overeenkomen.

Na drie weken van intensieve onderhandelingen hebben het SPUN bestuur en de directie van Unisys de volgende afspraken gemaakt:

- De huidige pensioenregeling (eindloonregeling voor het vaste inkomen en beschikbare premieregeling voor het variabele inkomen) wordt gesloten op 31 december 2012;
- Met ingang van 1 september 2012 worden nieuwe medewerkers van Unisys opgenomen in een nieuwe beschikbare premieregeling;
- Met ingang van 1 januari 2013 voert SPUN voor 'bestaande' medewerkers een nieuwe pensioenregeling uit, een combinatie van middelloonregeling tot een bepaald salarisniveau en een beschikbare premieregeling voor het inkomen boven dat inkomensplafond;
- SPUN gaat niet in hoger beroep tegen het vonnis van de kantonrechter. Een op 13 april 2012 ingesteld hoger beroep wordt ingetrokken zodra aan de voorwaarden in de overeenkomst (zie hierna) is voldaan;
- Unisys is een aanvullende premie verschuldigd van € 26 miljoen. Met dat bedrag moet SPUN eind 2013 op basis van prudente aannames over het wettelijke minimaal vereist eigen vermogen kunnen beschikken;
- Alle overige geschillen over de uitleg en toepassing van de financieringsovereenkomst -en de financiële afwikkeling daarvan- behoren tot het verleden;
- Unisys heeft aanvullend een bedrag van maximaal € 7,5 miljoen toegezegd, voor het geval de dekkingsgraad -ondanks de prudente aannames in het rekenmodel- toch onder het wettelijke minimum van 104,1% uitkomt;
- Voorwaarde 1 is dat DNB akkoord gaat met een aanpassing van het herstelplan, dat wil zeggen de hersteltermijn wordt verlengd tot eind 2013. SPUN dient daartoe een nieuw ontheffingsverzoek in;
- Voorwaarde 2 is dat de deelnemersraad positief adviseert over de overeenkomst tussen SPUN en Unisys. Een eerste formele reactie van de deelnemersraad is -onder voorwaarden- positief.

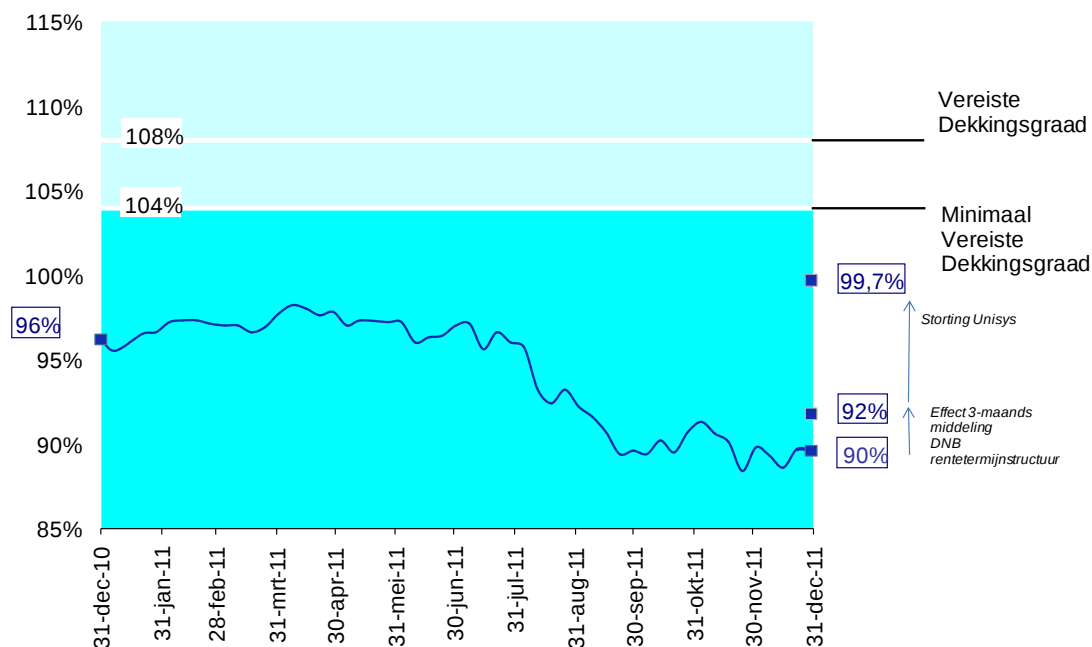
Wanneer de overeenkomst definitief is zal Unisys de aanvullende premie van € 26 miljoen, voldoen in 7 kwartaaltermijnen, vanaf juni 2012.

Unisys heeft een verklaring afgegeven 'goed te zijn' voor de betaling van deze bedragen.

DNB heeft 8 mei 2012 het door SPUN ingediende ontheffingsverzoek gehonoreerd, waardoor de hersteltermijn is verlengd tot eind 2013. Op dat moment moet SPUN over het minimaal vereist eigen vermogen kunnen beschikken. Oorspronkelijk zou het herstelplan op 31 december 2011 eindigen.

2.1.6 Ontwikkeling dekkinggraad

In onderstaande grafiek is het verloop van de dekkinggraad in 2011 weergegeven.

Ultimo 2010 bedroeg de dekkinggraad, exclusief de premievorderingen op Unisys 96,2%. Eind 2011 komt de dekkinggraad uit op 99,7%. Deze ontwikkeling van de dekkinggraad kan als volgt worden verklaard:

Dekkinggraad / Procentuele wijziging	Oorzaak wijziging	Toelichting
96,2%	Stand primo jaar	
-0,8%	Return portefeuille	Negatief rendement in 2011 op zakelijke waarden
10,8%	Matching portefeuille	Rendement in 2011 op obligaties en rente-afdekking
-16,2%	Pensioenverplichtingen	Door lagere rekenrente in 2011 neemt waarde van pensioenverplichtingen toe, dat heeft een negatief effect op de dekkinggraad
2,6%	Middeling rentetermijnstructuur	DNB heeft per 31 december de rekenrente systematiek gewijzigd, dat heeft een positief effect op de dekkinggraad (zie hierna)
-0,6%	Overig	
0,8%	Correcties en mutaties	De omvang van de pensioenverplichtingen daalde door correcties en mutaties van de administratie. Dat heeft een positief effect op de dekkinggraad
6,9%	Bijstorting	Unisys heeft toegezegd € 26 mln. bij te storten om de solvabiliteit van SPUN te verhogen. Het bedrag wordt in 7 kwartaaltermijnen in 2012 en 2013 betaald.
99,7%	Stand ultimo jaar	

Wijziging (middeling) RTS

Op 6 januari 2012 kondigde DNB af dat per 31 december 2011 een nieuwe rentetermijnstructuur moet worden toegepast, welke afwijkt van het actuele niveau van de swaprente. Per 31 december 2011 geldt een gemiddelde rente over de laatste drie maanden van 2011. Omdat de gemiddelde rentevoet de laatste drie maanden van 2011 een dalende trend heeft laten zien, is de gemiddelde rente hoger dan de actuele rente. De rentevoet op basis van de reguliere methode is per 31 december 2011 2,54%. Op basis van de driemaands gemiddelde rentetermijnstructuur komt de rentevoet uit op 2,73%. Het effect van de rente-aanpassing is positief omdat het effect beperkt blijft tot de waardering van de pensioenverplichtingen.

DNB besloot tot aanpassing van de rentetermijnstructuur vanwege de uitzonderlijke marktomstandigheden. Dit rechtvaardigde, aldus DNB, een correctie op de rentetermijnstructuur. Pensioenfondsen gebruiken de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor de waardering van hun

pensioenverplichtingen. De rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weer geeft tussen een vastrentende belegging en de daarop te ontvangen rente. DNB publiceert de rentetermijnstructuur maandelijks en dus vindt op maandbasis een beoordeling plaats of marktomstandigheden aanleiding geven om de grafiek te corrigeren.

Minnelijke regeling

Het bestuur is van mening dat op basis de ontwikkelingen in 2012: a) de uitspraak van de Kantonrechter in de rechtszaak tegen Unisys en b) de minnelijke regeling die met Unisys is overeengekomen, alsmede c) met het oog op de boekhoudregels voor pensioenfondsen (RJ 610) de vorderingen op Unisys over 2008 en 2010 voor een totaal bedrag van circa € 27,2 miljoen per balansdatum op nihil moeten worden gesteld. De nieuwe vordering op Unisys van € 26 miljoen is weliswaar pas in 2012 opeisbaar maar moet gegeven het inzichtvereiste (zie het voorwoord) ook worden verantwoord per balansdatum. Daarmee komt de dekkinggraad eind 2011 uit op 99,7%.

Stel nu dat er geen minnelijke regeling tot stand was gekomen en er geen rekening wordt gehouden met de uitspraak van de Kantonrechter hoeveel zou SPUN dan van Unisys te vorderen hebben gehad? Het positieve effect van de bijstorting uit hoofde van de minnelijke regeling moet worden geëlimineerd uit de dekkinggraadberekening. De dekkinggraad zou dan uit zijn gekomen op 92,8%, dat blijkt uit bovenstaande tabel. Er is dan sprake van een tekort van € 42,1 miljoen. SPUN had al in boeken opgenomen een bedrag van € 27,2 miljoen (zie hiervoor). Over 2011 zou daar een bedrag van € 14,9 miljoen bij zijn gekomen.

2.1.7 Levensverwachting

De sterftegrondslagen vormen samen met de rentetermijnstructuur en de kostenveronderstellingen de belangrijkste waarderingsgrondslagen van een pensioenfonds. De sterftegrondslagen bestaan veelal uit twee onderdelen: de basisoverlevingstafel, veelal de AG prognosetafel 2010-2060 en fondsspecifieke leeftijdscorrecties. Door het inbrengen van die fondsspecifieke elementen wordt rekening gehouden met het feit dat de pensioenfondspopulatie qua sterfte afwijkt van de populatie waarop de basisoverlevingstafel is gebaseerd.

SPUN hanteert de AG prognosetafel 2010-2060. Die sterfetafel is gebaseerd op de meest recente waarnemingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de nieuwste inzichten met betrekking tot de trends voor de gehele bevolking in Nederland. De AG prognosetafel is algeheel gangbaar als reserveringsgrondslag bij Nederlandse pensioenfondsen en ook DNB stelt aan dat hiermee rekening dient te worden gehouden. Het AG heeft aangegeven dat leeftijdsterugstellingen bij de nieuwe prognosetafel tot ongewenste effecten kunnen leiden, correcties in de vorm van schaalfactoren verdienen de voorkeur. Met fondsspecifieke schaalfactoren, correctiefactoren op de basisoverlevingstafel, wordt rekening gehouden met de afwijking van de sterfte binnen de fondspopulatie ten opzichte van de gehele Nederlandse bevolking. De fondsspecifieke schaalfactoren zijn voor SPUN vastgesteld door haar adviserende actuaire. De onderbouwing gaat uit van enerzijds ervaringssterfte en anderzijds een postcode-analyse. Op basis van waarnemingen wordt geanalyseerd hoe de daadwerkelijke sterfte van de fondspopulatie afwijkt van hetgeen verwacht zou mogen worden op basis van de door het CBS geobserveerde sterfrequenties. Op grond van de postcode van deelnemers wordt een inschatting gemaakt van de sterftekansen. Die postcode-analyse gaat uit van het principe dat de postcode iets zegt over iemands status en dat de status iets zegt over het verwachte langer of korter leven. Het bestuur heeft besloten per 31 december 2011 niet langer de leeftijdsterugstellingen als correctiefactor op de sterfetafel te hanteren maar de zogenoemde schaalfactoren, zoals berekend door haar adviserende actuaire.

2.2 Goed pensioenfondsbestuur

Met de invoering van de Pensioenwet per 1 januari 2007 zijn de principes van de Stichting van de Arbeid inzake pension fund governance (PFG) verankerd in de wet. Deze principes betreffen zorgvuldig bestuur, transparantie en communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht.

2.2.1 Algemene ontwikkelingen Goed pensioenfondsbestuur

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in juli 2011 een brief naar de Eerste Kamer gezonden over de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. De Minister is van mening dat de wettelijke regels voor governance en medezeggenschap herzien moeten worden om te kunnen voldoen aan de eisen die de huidige ontwikkelingen op pensioengebied vragen. Door onder meer de toenemende complexiteit in de regelgeving moet de lat voor het pensioenfondsbestuur hoger te komen liggen. In het voorontwerp komen drie uitgangspunten aan bod:

- Versterking deskundigheid van het bestuur en versteviging van het interne toezicht;
- Adequate vertegenwoordiging van alle risicodragers door versterking van de positie van deelnemers en pensioengerechtigden; en
- Stroomlijning van taken en organen onder meer door het laten vervallen van het verantwoordingsorgaan.

Een eerste ontwerp van het wetsvoorstel bood uitzicht op drie bestuursmodellen: een extern bestuurmodel met beroepsbestuurders, een gemengd model met een 'one tier board' en een aangepast paritair model. Na een openbare internetconsultatie heeft de Minister de Eerste Kamer laten weten dat uit de consultatie in ieder geval de noodzaak blijkt tot een integrale aanpassing van de governance en medezeggenschap. De Ministerraad is in november akkoord gegaan met een aangepaste versie van het wetsvoorstel. Dat aangepaste voorstel is voorgelegd aan de Raad van State. De verwachting was dat de Raad van State eind december 2011 haar advies zou uitbrengen, waarna het wetsvoorstel naar het Parlement kon worden gezonden.

Dat is niet gebeurd. Wel heeft de Minister kenbaar gemaakt dat de kern van het wetsvoorstel niet is aangepast. Pensioenfondsbesturen moeten worden versterkt omdat de omgeving voor fondsen complexer is geworden. Het voorontwerp is op de volgende onderdelen gewijzigd:

- In elk bestuursmodel wordt het interne toezicht versterkt en uitgevoerd door onafhankelijke personen;
- Dubbele medezeggenschap door bestuursdeelname en advisering via de deelnemersraad wordt geschrapt;
- Een bestuursmodel is komen te vervallen, de 'one tier board' is geen optie meer.

Omdat de Raad van State niet in staat was voor het einde van het kalenderjaar het wetsontwerp van advies te voorzien, was dat voor de Eerste Kamer aanleiding om te stemmen over het initiatiefwetsvoorstel van Koser Kaya (D66) en Blok (VVD). Dat voorstel is in januari 2012 aangenomen. Hierdoor wordt, volgens de initiatiefnemers, de evenredige samenstelling van besturen van pensioenfondsen bevorderd. Vertegenwoordigers namens de werknemers en de pensioengerechtigden zullen gezamenlijk tenminste evenveel zetels innemen als vertegenwoordigers namens de werkgever. De verdeling van de zetels tussen vertegenwoordigers namens de werknemers en de pensioengerechtigden zal evenredig zijn aan het aantal deelnemers en pensioengerechtigden. Overigens is het wetsvoorstel nog niet in de Staatscourant gepubliceerd en dus is de wet niet van kracht geworden. Inmiddels is het wetsvoorstel Wet versterking bestuur pensioenfondsen wel bekend gemaakt. Het SPUN bestuur beraadt zich op de gevolgen van het voorstel. Dat geldt ook voor de gevolgen die het initiatiefwetsvoorstel mogelijk voor het fonds heeft.

Met ingang van 1 januari 2011 is een nieuwe beleidsregel deskundigheid van de toezichthouders, DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) van kracht. De nieuwe regelgeving beoogt te verduidelijken welke eisen worden gesteld aan de deskundigheid van onder meer bestuursleden en directie van een pensioenfonds en welke aspecten worden meegenomen bij de toetsing van deze beleidsbepalers. De deskundigheid omvat kennis, vaardigheden en professioneel gedrag en kan worden aangetoond door opleiding, ervaring en competenties. SPUN heeft inmiddels ervaring met de nieuwe toetsingsmethode, bij de benoemingsprocedure van W. Brandse.

2.2.2 Intern toezicht, verantwoording en advies

Het pensioenfondsbestuur hecht aan de naleving van de principes van Goed pensioenfondsbestuur, in het bijzonder het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid. Het bestuur streeft ernaar de (voorgenomen) besluiten goed te motiveren, waardoor deze toetsbaar zijn.

Het bestuur legt verantwoording af over het beleid, de uitvoering daarvan en over de principes Goed pensioenfondsbestuur aan het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft een richtinggevende beleidsnotitie opgesteld met een tiental aandachtsgebieden. Voor het verantwoordingsorgaan is het document een leidraad bij de beoordeling van de uitvoering van het bestuursbeleid. In dit jaarverslag wordt separaat verslag gedaan van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van het gevoerde beleid en de reactie van het bestuur op de rapportage van het verantwoordingsorgaan.

Ondanks het afleggen van verantwoording aan het verantwoordingsorgaan, hecht het SPUN bestuur eraan om de deelnemers jaarlijks persoonlijk te informeren. In november 2011 vond de jaarlijkse deelnemersbijeenkomst plaats. De voorzitter van het bestuur gaf bij die gelegenheid een toelichting bij de belangrijkste bestuursbesluiten in de periode 2010-2011. In het bijzonder werd stilgestaan bij het herstelplan, de juridische procedures en beleggingsdilemma's.

De visitatiecommissie heeft in 2011 een deelvisitatie uitgevoerd op de uitbesteding van het beleggingsbeleid. De resultaten van het onderzoek zijn besproken met het bestuur. In een memorandum is vervolgens vastgelegd hoe het bestuur met de aanbevelingen wil omgaan. De aanbevelingen van de visiteurs worden gerapporteerd in hoofdstuk 3 van dit verslag.

In dit jaarverslag wordt ook separaat verslag gedaan van het advies van de deelnemersraad over het jaarverslag, evenals van de reactie van het bestuur op dat advies. In het verslagjaar zijn bij de deelnemersraad de volgende adviesaanvragen ingediend:

- Nieuw indexatiebesluit 2011
- Jaarrekening 2010
- Begroting 2012
- Wijziging Reglement deelnemersraad

Door de deelnemersraad zijn geen ongevraagde adviezen uitgebracht.

2.2.3 Deskundigheidsbevordering en zelfevaluatie

Goed pensioenfondsbestuur veronderstelt een deskundig pensioenfondsbestuur. Het bestuur onderschrijft die stelling van harte. Het bestuur onderschrijft het belang van de eisen voor deskundigheidsbevordering, zoals die zijn vastgelegd in het Plan van aanpak deskundigheidsbevordering, dat is opgesteld door de pensioenkoepels. Inmiddels heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen voor deskundig en competent pensioenfondsbestuur gepubliceerd. Het Plan van aanpak ging uit van de cognitieve vaardigheden kennis, inzicht en oordeelsvorming. Daar komen in de Aanbevelingen een aantal deskundigheidscompetenties (strategische en multi disciplinair denken, analyse en synthese maken en reflecterend vermogen) bij. Er worden tevens eisen gesteld aan het besluitvaardig en resultaatgericht handelen en het 'omgaan met mensen'.

In 2010 is het deskundigheidsplan van een update voorzien. Het plan is geactualiseerd, waarbij de aanpassingen in nieuwe versie van het Plan van deskundigheidsbevordering zijn meegenomen. In 2011 zijn enkele nadere inzichten binnen het bestuur over deskundigheid doorgevoerd. Onder meer is de deskundigheidsmatrix herzien. Bij benoemde partijen wordt erop aangedrongen vacante bestuurszetels zodanig in te vullen dat een kandidaat bestuurslid een mogelijke lacune in de collectieve deskundigheid aanvult. Het deskundigheidsplan vormt de basis voor de deskundigheidsbevordering van het bestuur. De collectieve deskundigheidsbevordering in 2011 vond vooral plaats tijdens bestuursvergaderingen, tijdens een interne studiedag en door seminars bij te wonen. Individuele bestuursleden hebben in 2011 deelgenomen aan de modules van de Leergang voor pensioenfondsbestuurders, die door SPO wordt georganiseerd. De competenties uit de Aanbevelingen moeten nog worden verwerkt in het deskundigheidsplan.

In de Principes voor Goed pensioenfondsbestuur is vastgelegd dat het bestuur van een pensioenfonds zijn eigen functioneren dient te evalueren. In 2010 is daartoe een procedure vastgesteld voor een periodieke evaluatie van het functioneren van het bestuur. Vanwege een noodzakelijke, andere prioriteitstelling is het bestuur in 2011 niet toegekomen aan een evaluatie.

2.2.4 Klachtenafhandeling

Deelnemers kunnen hun klachten en geschillen voorleggen aan het bestuur. SPUN kent deze regeling al sinds jaren. In 2009 heeft het bestuur besloten de klachtenregeling te wijzigen. De belangrijkste aanpassing betreft de uiteindelijke besluitvorming over een ingediende klacht. Tot de invoering van de nieuwe regeling nam de klachtencommissie -op basis van een mandaat van het bestuur- een besluit over een ingediende klacht. Voortaan doet de Klachtencommissie onderzoek naar een klacht en adviseert het bestuur over een adequate reactie op een ingediende klacht. Het bestuur neemt dan het definitieve besluit.

Het bestuur stelt tevreden vast dat het aantal klachten dat ter besluitvorming is voorgelegd gering is. In het kalenderjaar heeft een deelnemer meerdere klachten ingediend. Het bestuur heeft geen van de klachten gehonoreerd.

2.2.5 Compliance / Gedragscode

In het Compliance Statuut heeft het bestuur vastgelegd met welke maatregelen de naleving van wet- en regelgeving, evenals van interne regels, wordt bewerkstelligd. In de in 2009 geïntroduceerde gedragscode zijn regels opgenomen ter voorkoming van belangenverstrengeling en het gebruikmaken van voorwetenschap. De gedragscode bevat ook meer algemene maatregelen, die moeten bijdragen aan het integer handelen van bij het fonds betrokken personen.

Aan deze verbonden personen, bestuursleden, werknemers van het pensioenbureau, leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan is in december 2010 een verklaring over de naleving van de gedragscode voorgelegd. De resultaten zijn in 2011 in het bestuur besproken en hebben niet tot bijzondere maatregelen geleid. In 2011 heeft het bestuur besloten dat een externe deskundige voortaan moet gaan toezien op de naleving van de gedragscode. Daartoe heeft SPUN een contract gesloten met PF Support. De compliance officer heeft over het boekjaar 2011 verslag uitgebracht. Er zijn geen incidenten gemeld, de opgave van de nevenfuncties gaf geen aanleiding voor het instellen van een nader onderzoek en de ontvangen relatiegeschenken bleven ruim binnen de norm van de gedragscode. Op een na hebben alle verbonden personen en insiders de nalevingsverklaring getekend. Het niet-tekenen van de verklaring heeft nog niet tot actie geleid. Van de vermogensbeheerder MN is een verklaring ontvangen waaruit blijkt dat in 2011 zich in de relatie tot SPUN geen materiële incidenten hebben voorgedaan. Incidenten zijn onder meer gebeurtenissen die een gevaar vormen voor de integere bedrijfsvoering van MN of waardoor direct dan wel indirect financiële schade ontstaat door ontoereikende of falende processen, door medewerkers of systemen.

2.2.6 Toezichthouders

In 2011 is er op een aantal momenten contact geweest met DNB over de uitvoering van het herstelplan. Het laatste gesprek vond plaats op 23 november 2011. Met de toezichthouder is toen nogmaals gesproken over het juridisch geschil met de werkgever over de bijstortverplichting, mede in relatie tot het kortetermijnherstelplan. Uitkomst van het gesprek was onder meer dat SPUN een ontheffingsverzoek heeft ingediend met als doel verlenging van de hersteltermijn. Afgesproken is dat SPUN de toezichthouder frequent zal informeren over ontwikkelingen binnen het pensioenfonds.

Onderdeel van het in maart 2009 ingediende herstelplan is een incassoprocedure in het geval Unisys niet tot (tijdige) betaling van contractuele aanvullende premie zou overgaan. Onderdeel van de incassoprocedure is het uitbrengen van een dagvaarding (zie 2.1). Eind 2011 eindigde het driejarige herstelplan. Omdat onzekerheid bestond over de financiële situatie van het pensioenfonds, vanwege het uitblijven van een rechterlijk vonnis, heeft DNB ingestemd met een ontheffingsverzoek. De hersteltermijn werd daardoor verlengd met drie maanden tot eind maart 2012. Later

is door DNB nogmaals een verzoek tot verlenging gehonoreerd en wel tot 30 juni 2012. Deze tussentijdse, tijdelijke verlenging ziet mede op een termijn die DNB benodigd voor de beoordeling van een ontheffingsverzoek tot verlenging van de hersteltermijn tot eind 2013. Dat primaire verzoek (termijnverlenging tot eind 2013) maakt onderdeel uit van de nieuwe pensioenafspraken tussen SPUN en Unisys (zie 2.1.5). Het primaire verzoek -verlenging van de hersteltermijn tot eind 2013- is op 8 mei 2012 gehonoreerd. Consequentie daarvan is dat SPUN pas eind 2013 over tenminste het minimaal vereist eigen vermogen zou moeten beschikken. Volgens een prognose op basis van prudente grondslagen is dat een realistische verwachting. Als SPUN over het minimaal vereist eigen vermogen beschikt, hoeven de pensioenen niet te worden verlaagd.

In 2010 is door DNB een onderzoek ingesteld naar enkele fondsdocumenten, het pensioenreglement en de statuten. In reactie op de bevindingen van DNB heeft SPUN aangegeven te willen wachten met een integrale wijziging van de fondsdocumenten totdat met Unisys afspraken zijn gemaakt over onder meer een nieuwe financiële opzet van het pensioenfonds. Toen een nieuwe overeenkomst daarover uitbleef, heeft het SPUN bestuur besloten, mede op aandrang van DNB, tot een statutenwijziging. Dit is in september 2011 afgerond. DNB heeft opgemerkt dat het Unisys pensioenreglement een uitsluitingsclausule bevat. Op basis van zo'n bepaling kan SPUN pensioenrechten niet toekennen indien de herverzekeraar niet aan zijn verplichtingen jegens het pensioenfonds voldoet. Die clausule is in strijd met de Pensioenwet. SPUN heeft DNB laten weten niet eenzijdig het pensioenreglement te kunnen aanpassen maar geen beroep te zullen doen op de clausule mocht zich een situatie voordoen waarin de herverzekeraar minder uitkeert dan waar SPUN in beginsel rekening mee heeft gehouden.

Door de Autoriteit Financiële Markten (AFM) is in het verslagjaar 2011 een self assessment informatieverstrekking en zorgplicht bij beschikbare premieregelingen met beleggingsvrijheid toegezonden. Het betreft een toets op de naleving van de informatieverplichtingen en de zorgplicht bij de pensioenregeling voor het variabele inkomen, zoals die zijn opgenomen in de Pensioenwet. Op het onderdeel informatieverstrekking scoort SPUN 87%. De gemiddelde score bij alle pensioenfondsen is 88%. Er is dus nog ruimte voor verbetering. De uitkomst van bij het onderdeel zorgplicht komt uit op 77%. Daarvan is geen referentie bekend gemaakt. In 2012 wordt bezien in welk mate SPUN in staat is de verbeterpunten te realiseren.

2.2.7 Communicatie

Het bestuur hecht er aan dat deelnemers goed worden geïnformeerd over hun pensioen. De basis daarvoor is dat SPUN tenminste voldoet aan de wettelijke informatieverplichtingen. In 2011 zijn wederom extra inspanningen gedaan om die verplichtingen na te leven. De UPO's (uniform pensioenoverzicht) voor de actieve deelnemers over 2010 werden april, dus ruim voor 30 september -de datum die AFM hanteert als richtsnoer- verzonden. De startbrieven voor nieuwe deelnemers (informatie bij aanvang deelname) werden telkens ruim binnen 3 maanden na de aanmelding van een nieuwe deelnemer, de wettelijke termijn, verzonden. Pensioengerechtigden hebben een opgave ontvangen van hun pensioenrecht en aanspraak op nabestaandenpensioen. Ook alle aanspraakgerechtigden op een bijzonder nabestaandenpensioen (nabestaandenpensioen voor voormalige partner) zijn geïnformeerd. Wanneer incidenteel een mutatie plaats vindt in de geadministreerde pensioenaanspraken, ontvangt de betrokkene een nieuw UPO. Dat geldt ook voor incidentele verzoeken van gewezen deelnemers. Normaliter ontvangen zij eens in de 5 jaar een pensioenoverzicht.

In 2010 heeft SPUN een nieuwe website gelanceerd. Daardoor is SPUN in staat eenvoudiger en dus sneller actuele berichten te plaatsen. Ook in 2011 zijn deelnemers geïnformeerd over actuele ontwikkelingen binnen het fonds, bijvoorbeeld over het verloop van de juridische procedure rondom de herstelbetaling. Ieder kwartaal publiceert SPUN een overzicht van de actuele financiële situatie, inclusief het vermogensbeheer.

In verband met de aankondiging van het mogelijk moeten gaan verlagen van de pensioenen, is een communicatietraject uitgewerkt. Er is onder meer planning gemaakt voor het informeren van deelnemers. De website wordt daarvoor ook aangepast. In het verlengde daarvan zijn de communicatie-activiteiten in 2012 in kaart gebracht.

2.2.8 Transparantie van kosten

Op 12 april 2011 publiceerde de Autoriteit Financiële Markten (AFM) een onderzoek naar de kosten bij pensioenfondsen onder de titel Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht. De AFM constateert dat er grote verschillen bestaan in de uitvoeringskosten bij de verschillende pensioenfondsen. Ook stelt de AFM dat de kosten van vermogensbeheer weinig transparant zijn.

Naar aanleiding van het AFM onderzoek heeft de Pensioenfederatie in november de brochure Aanbevelingen uitvoeringskosten gepubliceerd. Met de Aanbevelingen wordt invulling gegeven aan de maatschappelijke wens om de kosten voor de pensioenadministratie en het vermogensbeheer transparant te maken. Transparantie over kosten hoort, volgens de Pensioenfederatie, bij het tegenwoordige afleggen van verantwoording aan deelnemers. Bij de Aanbevelingen geldt 'comply or explain', pas toe of leg uit. De Pensioenfederatie gaat er verder vanuit dat uiterlijk over het boekjaar 2014 volledige transparantie kan worden betracht door alle pensioenfondsen. SPUN zal zich conformeren aan de richtlijn van de Pensioenfederatie, zoals vastgelegd in de Aanbevelingen. Het SPUN bestuur wil transparant zijn over de uitvoeringskosten, dat wil zeggen de kosten van het vermogensbeheer, inclusief de transactiekosten (kosten samenhangend met de aan- en verkoop van beleggingen) en de kosten van het pensioenbeheer. Elders in dit jaarverslag worden die kosten per categorie verantwoord en verbijzonderd.

De pensioenbeheerkosten bedragen in 2011 € 1,325 miljoen. (zie paragraaf 4.4.8.10). Dat komt neer op een bedrag per deelnemer van € 474 uitgaande van de totale SPUN populatie. In de Aanbevelingen worden voor de berekening van de kosten per deelnemer de gewezen deelnemers

niet meegeteld. In dat geval komen de kosten per deelnemer uit op € 985.

De kosten van het vermogensbeheer moeten worden weergegeven als percentage van het gemiddeld belegd vermogen gedurende het gehele boekjaar. In het geval van SPUN zijn deze gelijk aan 0,68%. De kosten voor het vermogensbeheer bedroegen € 1,389 miljoen en de transactiekosten € 0,753 miljoen. Het belegd vermogen bij aanvang van het boekjaar bedroeg € 330,042 miljoen en op het einde € 361,510 miljoen.

De kosten voor het vermogensbeheer zijn door MN inzichtelijk gemaakt conform de Aanbevelingen. Er is rekening gehouden met de in het indirect rendement 'verborgen' kosten. Er is bij een aantal kostenposten gebruik gemaakt van aannames en veronderstellingen inzake percentages en berekeningsmethodieken.

Overigens is het SPUN bestuur van mening dat het enkel noemen van bedragen en percentages geen tot weinig inzicht biedt. De genoemde bedragen moeten in een (juist) perspectief worden geplaatst. Wat betreft de kosten van het pensioenbeheer merkt het bestuur op dat 30% van de kosten verband houdt met de juridische procedures (zie 2.1). Indien wordt afgezien van deze eenmalige kostenpost bedragen de kosten per deelnemer in 2011 € 332 in plaats van € 474. De kosten van het vermogensbeheer moeten worden afgezet tegen aard en kwaliteit van de dienstverlening door de fiduciair manager en de vermogensbeheerder. Andere referenties zijn het rendement op de beleggingen (zie 2.4.3: 10,73% in 2011) en de out performance (zie 2.4.3: 0,04% in 2011), evenals met de beleggingsmix. De beheerkosten van sommige beleggingscategorieën zijn duurder, maar noodzakelijk voor een goed evenwicht in de beleggingsportefeuille.

2.2.9 Overige aspecten / integer en beheerste bedrijfsvoering

Integriteit van het bestuur, het pensioenbureau en de andere organen van het fonds is de basis waarop het vertrouwen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever is gestoeld. Integriteit draagt er verder toe bij dat het fonds voorkomt dat het vertrouwen in het Nederlandse pensioenstelsel wordt geschaad. De verantwoordelijkheid voor een beheerste bedrijfsvoering is vastgelegd in de Pensioenwet. SPUN heeft met het oog daarop continue aandacht voor mogelijke verbeteringen in de administratieve organisatie en interne controle, de analyse en beheersing van integriteitsrisico's en de duurzame beheersing van financiële risico's.

Een aantal ontwikkelingen kunnen in dit verband worden genoemd. Aanpassingen in de pensioenadministratie maken het mogelijk meer interne controles uit te voeren en aansluitingen te bewerkstelligen tussen verschillende systemen. Door MN, de fiduciair manager van het pensioenfonds, is een verdere impuls gegeven aan risicomanagement, met het oog op een duurzame beheersing van financiële beleggingsrisico's. Verder is vermeldenswaardig de verdere integratie van de zogenoemde ESG factoren (environment, social and governance, oftewel milieu, sociale en governance) in het beleggingsproces. De SPUN beleggingscommissie heeft een aantal investment beliefs, leidende beginselen voor het vermogensbeheer, geformuleerd. Die worden in de eerste helft van 2012 aan bestuur ter accordering voorgelegd. Met deze uitgangspunten voor het vermogensbeheer kan de Verklaring beleggingsbeginselen worden geactualiseerd. De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) is herschreven. Het bestuur heeft de integrale bespreking van het concept doorgeschoven naar het tweede kwartaal van 2012.

ABN AMRO Pension Services beheert de gelden die zijn gestort op geblokkeerde pensioenspaarrekeningen voor de deelnemers aan de pensioenregeling variabel inkomen. Standaard biedt ABN AMRO lifecycle fondsen aan aan de deelnemers. Binnen zo'n lifecycle fonds neemt het beleggingsrisico af naar mate de pensioendatum nadert. Er bestaat de mogelijkheid tot opting out, de deelnemer kiest dan zijn eigen beleggingsmix. Het bestuur heeft de beleggingsfondsen waaruit een keuze kan worden gemaakt geselecteerd. Slechts vijf van de ruim honderd (gewezen) deelnemers hebben zelf hun beleggingsportefeuille samengesteld. ABN AMRO heeft de zorgplicht, zoals voorgeschreven in de Pensioenwet, ingeregeld. SPUN heeft in 2011 -op basis van een analyse van de vermogensbeheerder- de betreffende vijf deelnemers geïnformeerd over de ontwikkeling in hun portefeuille en gewezen op mogelijke over- of onderwegingen wat betreft de verschillende beleggingen. De deelnemers worden sowieso door de vermogensbeheerder ieder kwartaal geïnformeerd over de waarde-ontwikkeling van hun portefeuille. SPUN ontvangt ieder kwartaal aan zogenoemde SLA rapportage.

De Nederlandse Corporate Governance Code bevat principes en best practice-bepalingen die algemeen wordt aanvaard als elementen voor goed ondernemingsbestuur. Onderdeel van de Code zijn gedragsregels voor aandeelhouders. Via de participatie in beleggingsfondsen is SPUN aandeelhouder in Nederlandse bedrijven. SPUN heeft op haar website gepubliceerd het document 'Beleid voor verantwoord beleggen en aandeelhouderschap, inclusief stembeleid en stemrapportage', waarin de naleving van Code wordt weergegeven.

2.3 Pensioenparagraaf

2.3.1 Algemeen

SPUN voert een gemitigeerde eindloonregeling en een beschikbare premiereregeling uit. De eindloonregeling wordt in de Pensioenwet als uitkeringsovereenkomst gekwalificeerd, de beschikbare premiereregeling is een premieovereenkomst in de wettelijke terminologie. In de gemitigeerde eindloonregeling wordt pensioen opgebouwd over het vaste inkomen. In de beschikbare premiereregeling bouwt de deelnemer een

kapitaal op waarmee hij/zij op pensioendatum een levenslang ouderdomspensioen moet aankopen. De hoogte van dat pensioen is onder meer afhankelijk van het beleggingsrendement op de gestorte premies. De omvang van gestorte premie is afhankelijk van de leeftijd van de deelnemer en de hoogte van zijn/haar variabele inkomen.

In 2009 heeft het pensioenreglement een laatste wijziging ondergaan doordat een tekstuele omissie, door middel van een addendum, is aangepast. De aanvangsleeftijd voor de deelname is nu ook reglementair vastgesteld op 21 jaar.

Eveneens in 2009 heeft Unisys Nederland met de Ondernemingsraad een principe afspraak gemaakt over een nieuwe pensioenregeling. Tot implementatie is het niet gekomen. SPUN heeft aan Unisys Nederland voorstellen gedaan om te komen tot een uitvoeringsovereenkomst. Ultimo 2011 hebben partijen nog geen overeenkomst gesloten. De uit 2000 stammende financieringsovereenkomst was daarom in 2011 maatgevend voor de financiering van de huidige pensioenregeling en de financiële afspraken tussen pensioenfonds en werkgever.

2.3.2 Kenmerken pensioenregeling

De belangrijkste kenmerken van de beide regelingen, de pensioenregeling voor het vaste inkomen en voor het variabele inkomen worden hieronder uiteengezet.

Pensioenregeling vast inkomen

- eindloonregeling voor het vaste inkomen
- aanvang deelname bij 21 jaar (zonder wacht- of drempelperiode)
- pensioenleeftijd 65 jaar (zonder vervroegingsmogelijkheid)
- aanspraak op ouderdoms-, partner-, wezen- en arbeidsongeschiktheidspensioen
- jaargrondslag is gelijk aan 12 maal het vaste maandsalaris vermeerderd met vakantiegeld en verminderd met een franchise (2011: € 22.302)
- pensioengrondslag is gelijk aan het gemiddelde van 3 jaargrondslagen, te weten de geldende en de laatste twee daaraan voorafgaande jaargrondslagen
- opbouwpercentage 2% per pensioenjaar met een maximum van 70%
- arbeidsongeschiktheidspensioen is maximaal gelijk aan 70% van het verschil tussen het laatst vastgestelde jaarsalaris voor het ontstaan van de arbeidsongeschiktheid en het maximum jaarloon waarover de uitkering op grond van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) wordt vastgesteld
- partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen
- wezenpensioen bedraagt 14% van het ouderdomspensioen
- bijdrage van de deelnemer is gelijk aan 5% van de jaargrondslag

Pensioenregeling variabel inkomen

- beschikbare premieregeling voor het variabele inkomen
- aanvang deelname bij 21 jaar (zonder wacht- of drempelperiode)
- pensioenleeftijd 65 jaar (zonder vervroegingsmogelijkheid)
- met de beschikbaar gestelde premie en het daarover behaalde rendement wordt een kapitaal opgebouwd dat op de pensioendatum moet worden omgezet in een levenslange pensioenuitkering
- partner- en wezenpensioen worden gefinancierd uit het kapitaal bij overlijden, waarbij geldt dat het
- partnerpensioen na pensionering gelijk is aan 70% van het ouderdomspensioen. Tijdens het deelnemerschap is het partnerpensioen gelijk aan 1,4% van de pensioengrondslag vermenigvuldigd met het aantal pensioenjaren dat de deelnemer tot uiterlijk 65 jarige leeftijd had kunnen bereiken, waarbij de grondslag is gebaseerd op een vijfjaars gemiddelde van het variabele inkomen
- aanspraak op arbeidsongeschiktheidspensioen
- pensioengrondslag is gelijk aan het variabele inkomen, met als referentie het gemiddelde bedrag (per 12 maanden) van de uitbetaalde bonussen over de laatste 36 maanden
- leeftijdafhankelijke premie met leeftijdcohorten van 5 jaar
- bijdrage van de deelnemer is gelijk 5% van het variabele inkomen

De deelnemer aan deze regeling draagt het risico voor de beleggingen; waardeverminderingen en –vermeerderingen komen volledig voor zijn/haar rekening. Als 'default' biedt SPUN de deelnemer aan het beleggen in een lifecycle fonds; het risico van de belegging wordt op verantwoorde wijze afgestemd op de looptijd tot de pensioendatum. De deelnemer heeft beleggingsvrijheid en daarbij de volgende keuzemogelijkheden:

- beleggen in een spaarfonds; een veilige belegging waarop een rentevergoeding wordt verkregen.
- op basis van eigen inzicht, een keuze uit geselecteerde beleggingsfondsen; de deelnemer richt diens eigen beleggingsportefeuille in.

Onder verantwoordelijkheid van het bestuur, draagt ABNAMRO zorg voor het beheer van de beleggingen. ABNAMRO heeft de wettelijke zorgplicht ingeregeld. In het geval aan een deelnemer de mogelijkheid wordt geboden om de verantwoordelijkheid voor de beleggingen over te nemen, dan is de pensioenuitvoerder gehouden de deelnemer te adviseren over de spreiding van de beleggingen in relatie tot de duur tot de pensioendatum. De pensioenuitvoerder moet periodiek toetsen of de beleggingen zich nog wel bevinden binnen de afgesproken grenzen en de deelnemer daarover informeren. Verder moet periodiek worden getoetst of het zogenoemde klant- en doelrisicoprofiel -deze documenten vormen

de basis voor de gekozen beleggingsmix- nog voldoen.

Onder 2.1.4. is onder meer weergegeven dat als onderdeel van de 'package deal' SPUN de nieuwe Unisys pensioenregelingen gaat uitvoeren. Voor nieuwe deelnemers zal vanaf 1 september 2012 een nieuwe beschikbare premieregeling gelden. Voor bestaande deelnemers wordt op 1 januari 2013 een hybride pensioenregeling geïntroduceerd, bestaande uit een middelloonregeling tot een bepaald salarisplafond en een beschikbare premieregeling.

2.3.3 Toeslagenbeleid

In artikel 19 van het Unisys pensioenreglement staat dat het bestuur bevoegd is om toeslagen te verlenen op de ingegane pensioenen en de pensioenaanspraken van gewezen deelnemers. Indien en voor zover de middelen van SPUN dit naar de mening van het bestuur toelaten. Op de pensioenrechten en –aanspraken kan jaarlijks een toeslag worden verleend in de orde van de stijging van het prijsindexcijfer voor gezinsconsumptie zoals dat door het CBS wordt gepubliceerd, afgelezen in de maand oktober voorafgaand aan het jaar waarover de toeslag eventueel worden verleend. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en –aanspraken worden aangepast. De toekenning van een eventuele toeslag is voorwaardelijk; er is geen recht op een toeslag en het is ook voor de lange termijn niet zeker of en in hoeverre een toeslag zal worden toegekend. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening worden geen gelden gereserveerd.

Het derde lid van artikel 6 van de huidige financieringsovereenkomst gaat er vanuit dat Unisys Nederland per 1 januari van ieder jaar is verschuldigd de benodigde premies of koopsommen voor de aanpassing van de pensioenrechten en –aanspraken aan het gewijzigde prijspeil, voor zover deze aanpassingen door het bestuur van het fonds zijn toegekend met in acht name van de financiële positie van het fonds.

De Ondernemingskamer stelt in het vonnis van juni 2011 (zie 2.1.2) dat SPUN bij het nemen van het indexatiebesluit 2011 rekening moet houden met de financiële positie van het fonds en dat indexering (toeslagverlening) daarom geen automatisme is. Het SPUN bestuur had echter bij het bepalen van die financiële positie rekening moeten houden met de (te verwachten) vordering op Unisys Nederland vanwege de bijstortverplichting, op grond waarvan Unisys bij een tekort het vermogen aanzuivert tot het minimaal vereist eigen vermogen. Dat de vordering op Unisys ten tijde van het nemen van het indexatiebesluit nog niet bekend is, doet aan het bestaan van de vordering volgens de Ondernemingskamer niet af. SPUN moet het bedrag zo nodig op basis van een schatting meenemen.

Voorgaande betekent dat SPUN er naar streeft de ingegane pensioenen en de aanspraken van gewezen deelnemers te verhogen met de stijging van het prijsindexcijfer voor gezinsconsumptie. Het toeslagenbeleid blijft als volgt te kenschetsen: de indexatie is afhankelijk van de ontwikkeling van de prijzen, het bestuur neemt over de toekenning van de indexatie jaarlijks een besluit, er bestaat geen recht op indexatie en er is geen reserve gevormd. De indexatie is voorwaardelijk en wordt toegekend wanneer de financiële middelen van het fonds toereikend zijn. Voor wat betreft de gronden bij het indexatiebesluit gaat SPUN uit van met minimaal vereist eigen vermogen, op voorwaarde dat de vordering op Unisys uit hoofde van de financieringsovereenkomst voor het (geschatte) nominale bedrag wordt verantwoord.

In de eindloonregeling worden de aanspraken van de actieve deelnemers verhoogd met de stijging van het salaris. De pensioenregeling variabel inkomen kent geen verhoging van de pensioenen vanwege gestegen prijzen. Het rendement op de ingelegde premies bepaalt de hoogte van het kapitaal waarmee de deelnemer op de pensioendatum een levenslang pensioen aankoopt. De deelnemers is daarbij vrij om een geïndexeerd pensioen aan te kopen.

Gelet op de financiële situatie van het pensioenfonds heeft het bestuur in december 2010 besloten over 2011 aan de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers geen toeslag te verlenen. Dat besluit is vanwege het vonnis van de Ondernemingskamer in september 2011 ingetrokken. In een nieuw besluit tot indexatie van de pensioenen over 2011 heeft het bestuur wederom besloten -gelet op de financiële situatie van het fonds- geen verhoging van de pensioenen toe te kennen. Het bestuur meent dat voorrang dient te worden gegeven aan herstel van de financiële positie boven een (partiële) indexatie. De termijn waar binnen de deelnemersraad in beroep had kunnen gaan tegen dat nieuwe indexatiebesluit 2011 is inmiddels verstreken.

	Toegekende indexatie	Volledige indexatie	Verschil
Jaar 2012	0,0%	2,6%	2,6%
Jaar 2011	0,0%	1,6%	1,6%
Jaar 2010	0,0%	0,7%	0,7%
Jaar 2009	0,0%	2,8%	2,8%
Jaar 2008	1,6%	1,6%	0,0%
Jaar 2007	0,9%	0,9%	0,0%
Jaar 2006	1,6%	1,6%	0,0%
Jaar 2005	1,1%	1,4%	0,3%

De cumulatieve achterstand op de toeslagverlening over de periode 2003-2012 bedraagt 10,0%.

Onder 2.3.2 is vermeld dat er nieuwe pensioenregelingen worden geïntroduceerd. Onderdeel van de nieuwe pensioenregeling is een wijziging van het toeslagenbeleid, vanaf 1 januari 2013.

2.3.4 Pensioenakkoord

De sterk oplopende levensverwachting, het afnemende premiedraagvlak, de fors gedaalde dekkingsgraden en de structureel lagere rendementsverwachting vormden voor de Stichting van de Arbeid aanleiding tot het sluiten van het Pensioenakkoord. Een nieuw stelsel voor de pensioenen in Nederland. De pensioenleeftijd moet worden gekoppeld aan de levensverwachting. Omdat de garanties in de huidige pensioenregeling nooit 'keihard' zijn geweest, gegarandeerde pensioenen duur zijn en koopkrachtrisico wordt gelopen, komt de focus met het Pensioenakkoord te liggen op de koopkracht van pensioenen. Pensioenrechten worden aanpasbaar aan de ontwikkeling op de financiële markten. De pensioenen worden voorwaardelijk, de hoogte van het pensioen staat op voorhand niet vast. Met deze maatregelen kan worden voorkomen dat pensioenpremies automatisch verder stijgen.

Hoewel nog veel facetten onduidelijk zijn en veel nog moet worden uitgewerkt, is een veel gehoord standpunt dat het Pensioenakkoord een goede en belangrijke stap is naar een toekomstbestendig pensioenstelsel. Het idee dat 'ouderen' hun garanties verliezen stuit evenwel op veel verzet. Dat gaat uit van de gedachte dat pensioenrechten opgebouwd onder het huidige stelsel worden omgezet naar voorwaardelijke rechten onder het nieuwe stelsel. Daar is op zich wel wat voor te zeggen maar dit 'invaren' van bestaande rechten lijkt op de nodige juridische problemen te stuiten. De pensioenrechten van jongeren zullen onder het nieuwe stelsel sterk gaan fluctueren. Daar staat tegenover dat jongeren straks geen 'last' meer hebben van inhaalpremies, om negatieve resultaten uit het verleden te compenseren. Negatieve schokken vanwege bijvoorbeeld slechte financiële resultaten worden in de toekomst uitgesmeerd over een aantal jaren. Het pensioenstelsel wordt meer complex. Dat vereist een heel goede informatieverstrekking, zodat deelnemers weten waar ze wat betreft hun pensioen van uit gaan en bekend zijn met de risico's.

Het is aan Unisys Nederland en de vertegenwoordigers van de werknemers om te bepalen of en in welke mate de Unisys pensioenregeling wordt aangepast aan de normen van het Pensioenakkoord. SPUN zal vervolgens de uitvoerbaarheid en financierbaarheid van de voorstellen moeten toetsen.

Het nieuwe pensioenstelsel zou vanaf 1 januari 2014 moeten zijn vastgelegd in pensioenwet- en regelgeving. Of die datum haalbaar is, werd al betwijfeld toen de publicatie in het eerste kwartaal van 2012 van de zogenoemde Hoofdpijnennotitie uitbleef. De hoofdpijnennotitie is inmiddels gepubliceerd en borduurt voort op het Pensioenakkoord. In dat document worden de contouren van het nieuwe financiële toetsingskader beschreven. Na de val van het Kabinet Rutte is het nog veel minder duidelijk op welke wijze de wetgeving wordt aangepast..

2.4 Beleggingen

2.4.1 Doelstellingen

SPUN ontvangt pensioenpremies en belegt die om pensioenen nu en in de toekomst te kunnen uitkeren. Naast het voldoen aan die nominale (niet voor inflatie gecorrigeerde) pensioenverplichtingen, heeft het fonds de ambitie om de pensioenen aan te passen aan de gestegen prijzen. Het beleggingsbeleid gaat uit van de nakoming van de nominale pensioenverplichtingen en de realisatie van de indexatie-ambitie (zie 2.3.3).

Het vermogen wordt op zodanige wijze belegd dat dit strookt met de aard en de duur van de toekomstige pensioenuitkeringen. Het aanwezige vermogen wordt belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers en de pensioengerechtigden. De veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel moeten zoveel mogelijk zijn gewaarborgd. Het aanwezige vermogen wordt hoofdzakelijk op gereguleerde financiële markten belegd. Beleggingen in derivaten zijn toegestaan voor zover deze bijdragen aan een vermindering van het risicoprofiel of een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijken.

Integraal balansmanagement houdt in dat bij het vermogensbeheer rekening wordt gehouden met de pensioenverplichtingen. De inrichting van de beleggingsportefeuille wordt afgestemd op de thans en in de toekomst uit te keren pensioenen. Daartoe wordt jaarlijks, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, een beleggingsplan opgesteld. Het beleggingsplan draagt bij aan de realisatie van de hiervoor genoemde doelstellingen van het pensioenfonds. Als randvoorwaarden zijn gedefinieerd a) een beperking van de kans op een te lage dekkingsgraad en b) een beperking van de kans op niet tijdig herstellen. Dit vereist een zorgvuldige afweging van risico en rendement.

Het beleggingsplan wordt opgesteld tegen de achtergrond van de te verwachte economische ontwikkelingen, zoals het monetaire beleid van de centrale banken en de inflatie. Het risicobudget is een belangrijk onderdeel van het beleggingsplan. Het risicobudget is een maatstaf die een indicatie geeft van het balansrisico, de te verwachte volatiliteit (bewegelijkheid) van de dekkingsgraad. Het risicobudget weerspiegelt de mate waarin het bestuur een volatiele dekkingsgraad accepteert. In het verslagjaar werd uitgegaan van een risicobudget van 6%. Uit een ALM studie (= analyse van de ontwikkeling van het pensioenfondsvermogen in relatie tot de verplichtingen) uit eind 2007, volgt een 'strategisch risicobudget' van 7,5%. De lage dekkingsgraad met hogere kansen op onderdekking, is het primaire motief voor het hanteren van het lagere risicobudget in het verslagjaar. De omvang van het risicobudget is van belangrijke invloed op de samenstelling van de portefeuille en daarmee op het uiteindelijke resultaat.

SPUN is van mening dat diversificatie bijdraagt aan een optimale verhouding tussen risico en rendement. Met de uitkomsten van een ALM studie als belangrijke hulpmiddel, besluit het bestuur over de inrichting van de strategische beleggingsportefeuille, dat wil zeggen de verdeling van het vermogen over verschillende beleggingscategorieën. Andere elementen van de diversificatie zijn de verdeling van het aanwezige vermogen over verschillende regio's en sectoren.

De beleggingsportefeuille wordt conceptueel gesplitst in een matching en een return portefeuille. Met de matching portefeuille beoogt SPUN (een gedeelte van) de pensioenverplichtingen veilig te stellen. Waardebehoud is -mede gelet op de relatief lage dekkingsgraad- de primaire doelstelling. Vanwege het waarden van de pensioenverplichtingen tegen marktwaarde is rente-afdekking een tweede doelstelling. De rente-afdekking maakt de dekkingsgraad van SPUN minder gevoelig voor rentewijzigingen. De return portefeuille heeft een rendementdoelstelling.

Bij een zogenoemde 100% matching portefeuille wordt het renterisico voor 100% afgedekt. De nominale dekkingsgraad blijft constant. Echter het pensioenfonds heeft geen opwaarts potentieel meer, geen mogelijkheden om extra rendement te creëren. Een positief effect van een rentestijging gaat dan aan het pensioenfonds voorbij. In dat geval vervalt ook de mogelijkheid uit het beleggingsrendement de indexatie te voldoen, SPUN kan de indexatie-ambitie dan niet realiseren. SPUN heeft daarom gekozen voor een matching portefeuille ter grootte van 70% en een return portefeuille ter grootte van 30% van de totale beleggingen. Het renterisico wordt dan grotendeels afgedekt. De dekkingsgraad beweegt dan nog steeds mee met de ontwikkeling van de rente. Anderzijds blijft er opwaarts potentieel behouden. Ook de zogenoemde zakelijke waarden, zoals aandelen, zorgen voor volatiliteit van de dekkingsgraad.

Een belangrijk onderdeel van de matching portefeuille vormt de belegging in Europese staatsobligaties. Een beleggingsportefeuille met langlopende staatsobligaties van 'veilige' landen uit de Eurozone levert een bijdrage aan de rente-afdekking. Het rendement op staatsobligaties bestaat uit een risicovrije rente plus een opslag voor het kredietrisico. In Europa wordt de Duitse rente gezien als de risicovrije rente en dus als ijkpunt gebruikt. Naast de kredietopslag wordt de belegger beloond voor het liquiditeitsrisico. Dat risico wordt groter naar mate de hoeveelheid uitgegeven obligaties van een land kleiner is. De vergoeding voor het lopen van risico wordt bovendien groter naar mate de looptijd van de obligatie langer is, omdat de onzekerheid van terugbetaling toeneemt. Ook het inflatierisico is over een langere periode hoger. Een obligatie met een langere looptijd heeft daardoor een grotere gevoeligheid voor renteveranderingen (duratie) dan een obligatie met een kortere looptijd.

De staatsobligatieportefeuille is een belangrijke bouwsteen van de matching portefeuille en draagt dus bij aan waardebehoud en renteafdekking. Het kredietrisico dient daarom minimaal te zijn, om een faillissement in de portefeuille te voorkomen. De staatsobligatieportefeuille bestaat in beginsel uit obligaties uitgegeven in euro's, waardoor het valutarisico wordt vermeden. In het geval een (verwacht) kredietrisico zich aandient is

het van belang dat een positie voldoende snel kan worden afgebouwd. De keerzijde is het ontstaan van een concentratierisico. Dat is evenwel een risicofactor voor de totale portefeuille en niet voor individuele obligaties.

Vanuit dit perspectief heeft MN, de fiduciair manager van SPUN, een landenbeleid ontwikkeld. Uit een universum van staatsobligaties wordt via een stappenplan een portefeuille met 'veilige' staatsobligaties geconstrueerd. Het landenbeleid is leidend geweest voor de mutaties in de portefeuille in 2011. In eerste instantie zijn de Spaanse staatsobligaties verkocht. Deze beleggingen voldeden niet meer aan de criteria van het landenbeleid. In het vierde kwartaal zijn om dezelfde reden ook de resterende Franse en Oostenrijkse staatsobligaties verkocht. De portefeuille bestaat op 31 december 2011 nog uit Duitse (29,6% van het totale vermogen), Nederlandse (21,4%) en Finse (3,2%) staatsleningen. Voorheen werd de portefeuillesamenstelling voor een belangrijk deel bepaald door de omvang van de door een land uitgegeven staatsobligaties. Samen met de kredietrating is dat geen voldoende voorwaarde meer voor een gedegen risicomanagement.

Binnen de returnportefeuille vindt een zorgvuldige verdeling plaats tussen actief en passief vermogensbeheer. Bij actief beheer wordt door de vermogensbeheerder gestreefd naar het 'verslaan' van de benchmark. Een benchmark is een objectieve maatstaf waartegen behaalde rendementen worden afgemeten. De passief beheerde beleggingen 'volgen' de benchmark. Met actief beheer kan extra waarde worden gecreëerd. De keuze tussen actief en passief beheer is afhankelijk van het risico-rendementsprofiel van een bepaalde beleggingscategorie. De financiële markten waarop wordt belegd, moeten het nemen van extra risico's belonen. Het actief beheer is aan limieten gebonden. Tendens is overigens meer passief te beleggen. De markten zijn in steeds mindere mate inefficiënt (ondoorzichtig) en aan actief beheer zijn hoge(re) kosten verbonden.

2.4.2 Asset mix

De strategische portefeuille per ultimo 2011 is als volgt te bepalen:

Beleggingscategorie	Strategische allocatie %	Bandbreedte %	Allocatie % jaarultimo
Matching portefeuille	70,0	62,5 – 77,5	73,2
Return portefeuille	30,0	22,5 – 37,5	26,8
Liquiditeiten	0		0
Totaal	100,0		100,0

De strategische portefeuille is van significante invloed op het verwachte rendement. Op basis van deze strategische verdeling en een optimalisatie analyse uitgaande van een kansgewogen gemiddelde van de macro economische scenario's wordt een strategische asset allocatie vastgesteld.

Deze asset allocatie was bij aanvang respectievelijk het einde van het boekjaar als volgt samengesteld:

Beleggingscategorie	Aandeel % primo jaar	Aandeel % ultimo jaar
Vastrentende waarden	68,2	66,6
Hoogrentende waarden	7,9	10,2
Aandelen	10,5	9,3
Onroerend goed	3,8	3,5
Alternatieve beleggingen	5,5	3,8
Rente afdekking	3,0	4,8
Valuta hedges	-	-
Overig	0,0	0,0
Liquiditeiten	1,4	1,8
Totaal	100,0	100,0

De matching portefeuille (zie hiervoor) wordt gestuurd op waardebehoud en rente-afdekking. Er zijn met de fiduciair manager geen afspraken gemaakt over rebalancing. De returnportefeuille wordt in beginsel alleen per kwartaaleinde 'gerebalanced'. De actuele normportefeuille wordt dan 'teruggezet' naar de normportefeuille zoals vastgelegd in het beleggingsplan. Of de actuele portefeuille wordt aangepast, is mede afhankelijk van de marktomstandigheden. Rebalancing voorkomt dat op den duur een structurele afwijking van de actuele portefeuille ten opzichte van de normportefeuille ontstaat. Daardoor zou geen recht meer worden gedaan aan het strategische beleid. Overigens hanteert SPUN voor de buy-and-hold norm gedurende een kalenderkwartaal zekere bandbreedtes. Voor hoogrentende waarden en aandelen is dat +/- 5% ten opzichte van de norm en voor hedge funds en commodities (beleggingen in grondstoffen) +/- 2%. Voor het illiquide deel van de return portefeuille geldt de 'buy-and-hold' norm niet. De allocatie van het onroerend goed kent een meerjaarshorizon.

De matching portefeuille bestaat per jaar ultimo uit:

Beleggingscategorie	Aandeel %	€ x mln.
Staatsobligaties	71,8	180,6
Langlopende obligaties	0	0
Inflation linked bonds	0	0
Bedrijfsobligaties	19,3	48,6
Renteswaps	6,6	16,6
Cash	2,3	5,8
Totaal	100,0	251,6

De vastrentende waarden in de matching portefeuille bestaan sinds dit jaar uitsluitend nog uit staats- en bedrijfsobligaties. De portefeuille inflatie gerelateerd obligaties is afgebouwd. Met het oog op het risico-rendement profiel maakt het restant van de oorspronkelijke inflatie obligatie portefeuille deel uit van de return portefeuille. De inrichting van de matching portefeuille is gerelateerd aan de pensioenverplichtingen. Doelstelling van de matching portefeuille is het nominale renterisico te reduceren. Daarbij is het nominale renterisico gedefinieerd als het effect op dekkingsgraad als gevolg van veranderingen in de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen. Onderdeel van de matching portefeuille zijn nominale renteswaps, met behulp waarvan de rentegevoeligheid van de beleggingen in lijn wordt gebracht met de rentegevoeligheid van de voorziening pensioenverplichtingen. De totale afdekking van het renterisico bedraagt eind december 64,8%. In het beleggingsplan 2011 is uitgegaan van 70%. De oorzaak van het verschil is gelegen in het uitlopen van de creditspreads van de vastrentende waarden ten opzichte van de swapcurve. Creditspread is een maatstaf voor het kredietrisico en geeft een opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente.

Door het renterisico af te dekken wordt de dekkingsraad minder volatiel. Met een gedeeltelijke afdekking kan het pensioenfonds nog profiteren van rentestijgingen. De indexatie-ambitie wordt behouden. Anderzijds blijft het pensioenfonds in zekere mate gevoelig voor het renterisico. Door het bestuur is geanalyseerd in welke mate de verschillende beleggingen bijdragen aan de rente-afdekking. De afdekking op de korte looptijden wordt voornamelijk gerealiseerd door de beleggingen in staats- en bedrijfsobligaties. De rente-ontwikkeling op deze beleggingscategorieën kan afwijken van de swaprente waartegen de verplichtingen worden gewaardeerd. In de zogenoemde langere segmenten (verplichtingen met langere looptijden) wordt de rentegevoeligheid voornamelijk bepaald door de renteswaps. In 2011 is een verdere optimalisatie van de rente-afdekking gerealiseerd door de aankoop van staatsobligaties met een langere looptijd en een gelijktijdige afbouw van de renteswaps.

De return portefeuille per 31 december 2011 bestaat uit:

Beleggingscategorie	Aandeel %	€ x mln.
Aandelen Europa	8,1	7,5
Aandelen Noord Amerika	9,9	9,0
Aandelen Verre Oosten	3,6	3,3
Aandelen Opkomende landen	13,2	12,2
Hoogrentende obligaties Verenigde Staten	17,9	16,5
Hoogrentende obligaties Opkomende landen	15,3	14,3
Bank loans	3,8	3,5
Hoogrentende obligaties Ontwikkelde landen	1,0	0,9
Hedge funds	8,3	7,7
Commodities	5,7	5,2
Onroerend goed	6,0	5,5
Infrastructuur	7,2	6,7
Totaal	100,0	92,3

De post Hoogrentende obligaties Ontwikkelde landen betreft de inflatie gerelateerd obligaties uitgegeven door de Griekse staat.

Voor de verschillende beleggingscategorieën zijn bandbreedtes vastgesteld. Deze zijn bedoeld om de weging van deze categorieën niet teveel te laten afwijken van de normportefeuille. De bandbreedtes worden gebruikt binnen de return portefeuille en worden niet beïnvloed door rentebewegingen. Grote uitslagen die het risicoprofiel van de portefeuille materieel beïnvloeden leiden tot een signalering. Bij een signalering wordt een afweging gemaakt over een te ondernemen actie.

Vermogensbeheer algemeen

Het vermogensbeheer kan niet meer los worden gezien van de creditzijde van de balans; de inrichting van de beleggingsportefeuille moet worden afgestemd op de pensioenverplichtingen van het fonds. Bijvoorbeeld door middel van het inzetten van financiële instrumenten om het renterisico te beperken. Integraal balansmanagement vormt dan ook de basis voor de fiduciair managementovereenkomst die SPUN met MN heeft gesloten.

Het vermogen van SPUN wordt grotendeels belegd door middel van het nemen van participaties in door MN beheerde beleggingsfondsen. Contracten ter afdekking van het valuta- en renterisico worden specifiek voor SPUN afgesloten. Daartoe worden op naam van het pensioenfonds zogenoemde OTC contracten gesloten (over-the-counter contracten zijn transacties die niet via de gereguleerde beurzen verlopen). Binnen de diversificatiedoelstelling worden verschillende externe managers geselecteerd, die ieder voor zich weer verschillende beleggingsstijlen (kunnen) hanteren. De overall benadering ligt op het genereren van een stabiele performance door een economische cyclus heen met de nadruk op een beperking van het neerwaartse risico. Daarbij past het om managers te combineren met een onderling lage correlatie.

Met MN is een Service Level Agreement (SLA) overeengekomen. In die overeenkomst is onder meer het sturen op basis van een risicobudget afgesproken. Primair is echter de vertrouwensrelatie maatgevend voor het 'in control' zijn op de aan de fiduciair manager uitbestede werkzaamheden. Onderdeel van de SLA is een afspraak over de beloning. Een deel van die beloning is resultaatafhankelijk, dat wil zeggen op basis van out performance. Mn verstrekt periodiek een GIPS rapport (Global Investment Performance Standaard). Deze performancestandaarden hebben ten doel zekerheid te bieden dat de performance gegevens volledig zijn en op faire wijze zijn samengesteld. Het door MN opgestelde GIPS rapport wordt door haar externe onafhankelijke accountant geverifieerd

Belangrijkste ontwikkelingen in de portefeuille in het verslagjaar.

De totale waarde van de matching portefeuille steeg van € 229,8 miljoen bij aanvang van het kalenderjaar tot € 251,6 miljoen op 31 december 2011. De belangrijkste oorzaak van de toename is de gedaalde rentevoet, waardoor de waarde van de obligaties toenam. Binnen de staatsobligaties vond er een ingrijpende verschuiving plaats, Franse en Oostenrijkse staatleningen zijn verkocht, waardoor de portefeuille nog uitsluitend bestaat uit Duitse, Nederlandse en Finse staatleningen. Hieraan ligt ten grondslag het zogenoemde Landenbeleid. Op basis van een stop loss criterium wordt beoordeeld of obligaties nog in de SPUN portefeuille passen. Een deel van de verkoopopbrengst werd geïnvesteerd in bedrijfsobligaties. De portefeuille bedrijfsobligaties steeg in waarde met € 18,7 miljoen tot € 47,8 miljoen. De rentedaling had ook gevolgen voor de waarde van de renteswaps, die nam toe met circa 75%, tot € 16,6 miljoen eind 2011. De portefeuille inflatie gerelateerde obligaties is nagenoeg volledig afgebouwd. Binnen de return portefeuille waren de ontwikkeling per beleggingscategorie in 2011 minder groot. Meest in het oogspringend zijn de portefeuille Hoogrentende obligaties Verenigde Staten en Commodities. SPUN desinvesteerde in de belegging in grondstoffen. De waarde daalde met meer dan 50% tot € 5,2 miljoen eind 2011, door een verkoop in het eerste kwartaal van € 5.7 miljoen. SPUN kocht wel meer Hoogrentende obligaties Verenigde Staten, in het eerste kwartaal voor € 7,2 miljoen. Eind 31 december 2011 was de waarde van de portefeuille € 16,5 miljoen. Zowel de verkoop als de aankoop waren onderdeel van het beleggingsplan 2011 dat eind 2010 is opgesteld.

2.4.3 Rendement / Outperformance

In onderstaande tabel wordt per kwartaal en op jaarbasis aangegeven wat het behaalde rendement is op de totale beleggingsportefeuille

Periode	Rendement
Eerste kwartaal	2,64%
Tweede kwartaal	1,38%
Derde kwartaal	8,94%
Vierde kwartaal	2,97%
Jaar	10,73%

Door afrondingen op kwartaalbasis kan het jaarresultaat afwijken van de som van de vier kwartalen.

De meeste beleggingscategorieën lieten een positief rendement zien. De daling van de marktrente had vooral een positief effect op de waarde van de portefeuille langlopende obligaties. Het rendement in 2011 bedroeg 11,7%. Daartegenover stond een negatief rendement van - 61,7% (!) op de portefeuille inflatie gerelateerde obligaties. Deze portefeuille bestond in 2011 geheel uit inflatiegerelateerde obligaties uitgegeven door de Griekse overheid. De crisis in Griekenland had dus een fors negatief effect, overigens op een portefeuille van geringe omvang. Positieve bijdragen aan het rendement waren verder te noteren voor de hoogrentende waarden (Hoogrentende obligaties Verenigde Staten 6,29% en Opkomende landen 5,5%). De aandelen Noord Amerika lieten een bescheiden rendement zien (1,4%), het rendement op andere aandelen categorieën Verre Oosten (- 15,3%), Europa (- 9,1%) en Opkomende landen (- 13,3%) was ronduit negatief. Overall kan een rendement van - 2,5% aan de return portefeuille worden toegerekend en aan de matching portefeuille kan 16,3% worden toegerekend. De rente-afdekking leverde een positief rendement van 26,7% op, omdat door de rentedaling de waarde van de renteswaps steeg.

Onderstaande tabel geeft weer in welke mate de vermogensbeheerder in het kalenderjaar de benchmark –op portefeuilleniveau– heeft weten te overtreffen.

Periode	Outperformance
Eerste kwartaal	-0,09%
Tweede kwartaal	0,05%
Derde kwartaal	0,18%
Vierde kwartaal	0,02%
Jaar	0,04%

Door afrondingen op kwartaalbasis kan het jaarresultaat afwijken van de som van de vier kwartalen.

De negatieve out performance in het eerste kwartaal werd veroorzaakt doordat met name de portefeuille staatobligaties en de portefeuille aandelen (Verre Oosten en Opkomende landen) slechter presteerden dan de benchmark. In het derde kwartaal presteerde de aandelen Verre Oosten en Opkomende landen juist veel beter dan de benchmark. Ook de bedrijfsobligaties lieten een beter resultaat dan de benchmark zien.

2.4.4 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De uitvoering van het maatschappelijk verantwoord beleggen vindt plaats langs vier pijlers: 1) integratie van ESG (milieu, sociale en governance) factoren, 2) uitsluiting van investeringen van overheden en bedrijven, 3) betrokken aandeelhouderschap en 4) thematisch beleggen. Het betrokken aandeelhouderschap blijkt uit het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen, het aangaan van een dialoog met bedrijven en de participatie in class actions, de juridische procedures ter verkrijging van schadeloosstellingen.

Begin 2011 is Mn Service een project gestart om voor alle beleggingscategorieën een beleid voor de integratie van ESG factoren te ontwikkelen. Dat proces is in de loop van 2011 afgerond, waardoor beleggingen worden getoetst aan de hand van deze factoren. In de periodieke evaluatie van de vermogensbeheerders worden de ESG factoren eveneens meegewogen. De ESG integratie volgt uit de overtuiging dat de risico-rendement verhouding van de beleggingen op lange termijn verbetert wanneer milieu, sociale en governance factoren worden meegenomen bij investeringsbeslissingen. SPUN en MN nemen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid zeer serieus. MN is ondertekenaar van de United Nations Principles for Responsible Investment.

Onderdeel van het maatschappelijk verantwoord beleggen is het zogenoemde uitsluitingbeleid. Naast het beleid ten aanzien van aandelen en bedrijfsobligaties voerde MN in 2011 ook een uitsluitingbeleid in voor staatsobligaties. Zo wordt er niet belegd in leningen uitgegeven door de overheden van Wit Rusland, Birma, Noord-Korea en Soedan.

In het derde kwartaal is de integratie van de ESG factoren bij het beleggen in commodities afgerond. SPUN belegt daardoor niet (meer) in fysieke commodities, wordt alleen geïnvesteerd in wereldwijde grondstoffen en wordt voorkomen dat via investeringen in hedge funds posities in fysieke grondstoffen worden ingenomen. Zie ook de verklaring van het SPUN bestuur naar aanleiding van de Zembla uitzending van 23 december 2011 op de SPUN website.

2.4.5 De vooruitzichten voor 2012

Een dekkinggraad van ongeveer 93% vormde de uitgangspositie voor het beleggingsplan 2012. Een situatie waarin niet wordt voldaan aan het wettelijk vereiste dat op het einde van de hersteltermijn SPUN over het minimaal vereist eigen vermogen beschikt. Een situatie ook waarin in beginsel behoefte is aan rendement om de doelstellingen van het herstelplan te kunnen realiseren. Rendement is bovendien een noodzakelijke voorwaarde voor een goede indexering van de pensioenen. In het licht van de minnelijke regeling zal moeten worden bezien of het beleggingsplan bijstelling behoeft.

SPUN gaat uit van een economisch scenario voor 2012 met lage economische groei met een hoge mate van onzekerheid. De verwachtingen voor de economische groei wereldwijd zijn neerwaarts bijgesteld. Het consumenten- en producentenvertrouwen zijn zeer laag. De wereldhandel groeit slechts beperkt. Het internationale herstel na de crisis van 2008-2009 verloopt trager dan verwacht. De werkloosheid loopt op en is zeker in de VS hoog. In een economische omgeving met veel onzekerheid en hoge volatiliteit hebben beleggingen met een stabiele cashflow de voorkeur. De Europese schulden crisis is nog niet ten einde, de financiële markten blijven nerveus.

Cruciaal voor het 'eurocrisis-dossier' is de vraag of de eurozone definitief de weg in slaat naar een verdergaande fiscale integratie. Een belangrijke katalysator voor dit proces is de herfinanciering van staatsobligaties in 2012. Landen zijn daarbij wederom afhankelijk van de welwillendheid van de 'financiële markten' om de staatsschuld te financieren. Overheden in de Europese periferie lopen het risico dat de markten zeer hoge rentevergoedingen vragen voor de herfinanciering. Dat voert de druk op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën in die landen verder op.

SPUN zet met de return portefeuille vooral in op de allocatie naar hoogrentende obligaties. In de optimalisatie van de portefeuille is er niet één specifieke portefeuillesamenstelling optimaal. Rekening houdend met de bij de optimalisatie behorende bandbreedtes, leidt dit tot het voornemen de return portefeuille in 2012 slechts beperkt aan te passen. Alleen de portefeuille Emerging market debt wordt enigszins verhoogd. In de matching portefeuille worden vooralsnog geen wijzigingen voorzien, behoudens een wijziging in de samenstelling van de portefeuille bedrijfsobligaties.

2.5 Financiële paragraaf

Ten opzichte van eind 2010 is sprake van verslechtering van de dekkingsgraad, wanneer wordt geabstraheerd van de vorderingen op Unisys Nederland. De aanwezige solvabiliteit (het eigen vermogen) daalde met € 40,4 mln. van € 13,5 mln. tot - € 26,9 mln. De waarde van de nominale pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds ultimo van het kalenderjaar bedroeg € 373,4 mln., een toename, ten opzichte van de waarde bij aanvang van het jaar met € 39,8 mln. Daar stond een toename van de beleggingen tegenover van € 27 mln. De dekkingsgraad daalde onder invloed hiervan van 96,2% naar 92,8%. De toelichting bij de grafiek in paragraaf 2.1 geeft de oorzaken van de daling weer. Wordt de vordering op Unisys uit hoofde van de minnelijke regeling meegeteld dat is het beeld meer rooskleurig. De dekkingsgraad eind 2011 komt uit op 99,7%

Het bestuur stelt vast dat de dekkingsgraad (inclusief de vordering op Unisys) onder de in de ABTN vastgelegde minimumgrens (het minimaal vereist eigen vermogen) van 104,1% ligt. Dat duidt op een dekkingstekort. De projectie is evenwel dat SPUN eind 2013 uit komt op een dekkingsgraad van 104,1%.

Het pensioenfonds heeft in zijn toeslagenbeleid vastgelegd, dat er geen ruimte voor toeslagverlening bestaat, wanneer het fonds in onderdekking is (wegens ontoereikende middelen). In de waardering van de pensioenverplichtingen is dan ook geen rekening gehouden met een verhoging van de pensioenen wegens inflatie. Het bestuur heeft -rekening houdend met het vonnis van de Ondernemingskamer- besloten de pensioenen in 2011 en 2012 niet te verhogen.

De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:

Component	Bedrag
Koopsom nieuwe aanspraken en risicopremies	3.091
Koopsom risico deelnemer	355
Premies risico herverzekering	472
Opslag kosten	488
Solvabiliteitsopslag	267
Kostendekkende premie	4.673
Koopsom indexatie	0
Totaal	4.673

Een kostendekkende premie gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur is gevoelig voor renteveranderingen. Hierdoor ontstaan fluctuaties van de kostendekkende premie. Om dit te voorkomen biedt het FTK de mogelijkheid van premiedemping. SPUN maakt hiervan gebruik. In de ABTN heeft SPUN vastgelegd dat voor de vaststelling van de gedempte premie een disconteringsvoet van 4% wordt gehanteerd, tenzij de nominale rentetermijnstructuur gedurende een periode van 24 maanden lager uitkomt dan de genoemde rekenrente van 4%. Dan zal het bestuur de hoogte van de rekenrente opnieuw vaststellen. Eind 2010 heeft het bestuur besloten, gehoord het advies van de actuaire, om vanaf 1 januari 2011 uit te gaan van een disconteringsvoet van 3%. De ontwikkeling van de rentetermijnstructuur is van dien aard dat de rekenrente geen wijziging zal ondergaan.

De rentetermijnstructuur is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging en de daarop te ontvangen marktrente. Normaliter vertoont de rentetermijnstructuur een stijgend verloop, wanneer gelden voor een langere periode worden uitgeleend, wordt een hogere vergoeding geëist.

2.6 Actuariële paragraaf

2.6.1 Actuariële analyse

Verkorte weergave opbouw pensioenverplichtingen in 2011

	Totaal € 1.000
Stand per 1 januari	333.594
Bij	
Toevoeging pensioenopbouw	3.091
Rentetoevoeging	4.250
Wijziging marktrente	44.718
Wijziging actuariële grondslagen en/of methode	465
Overige mutaties	-1.876
Af	
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen	-10.810
Stand per 31 december	373.432

2.6.2 Solvabiliteitstoets

Onder het FTK wordt het vereist eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaatstaf van 97,5% wordt voorkomen dat SPUN binnen een jaar over minder middelen beschikt dan de voorziening pensioenverplichtingen. Het vereist eigen vermogen wordt zodanig vastgesteld dat de effecten kunnen worden opgevangen in de hierna volgende onmiddellijke veranderingen in de risicofactoren.

Risicofactor	Beschrijving	Bedrag x € mln.
1. Renterisico	Het effect van de meest ongunstige wijziging van de rente(termijnstructuur)	11.213
2. Aandelen- en vastgoedrisico	Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in beursgenoteerde aandelen van Ontwikkelde landen en indirect vastgoed met 25%, in aandelen van Opkomende landen met 35%, in niet-beursgenoteerde aandelen met 30% en in direct vastgoed met 15%. De correlaties tussen de risico's bedragen 0,75%	13.733
3. Valutarisico	Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen ten opzichte van de euro met 20%	3.169
4. Grondstoffenrisico	Het effect van een daling van de waarde van de beleggingen in grondstoffen (commodities) met 30%	1.561
5. Kredietrisico	Het effect van een daling van de gewogen gemiddelde rentemarge (credit spread) met 40%	5.878
6. Verzekeringstechnisch risico	Het vereist vermogen voor verzekeringstechnische risico's wordt onder meer bepaald door de onzekerheid in de sterftetrend	13.484
7. Liquiditeits-, concentratie en operationeel risico	Deze risico's worden voor SPUN buiten beschouwing gelaten.	-

De effecten 1 tot en met 6 worden vervolgens gecombineerd aan de hand van een formule. In deze formule wordt rekening gehouden met de correlatie tussen sommige risicofactoren. Hiermee wordt aangegeven dat deze risico's niet onafhankelijk van elkaar optreden, maar samenhang vertonen. Daarom is het totaaleffect niet gelijk aan de optelling van de afzonderlijke risico's.

Het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix bedraagt € 28,485 miljoen. Het vereist eigen vermogen leidt tot een vereiste dekkinggraad van 107,6%.

2.6.3 Oordeel actuaris

SPUN heeft aan AON Hewitt de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de PW over het boekjaar 2011. Ter uitvoering van de opdracht heeft de actuaris onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de PW. De actuaris heeft onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en heeft zich een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

De actuaris heeft verklaard dat:

- De technische voorzieningen toereikend zijn berekend. De door SPUN gehanteerde grondslagen zijn als geheel prudent, de methoden zijn adequaat;
- Het eigen vermogen op de balansdatum lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen;
- Gemeten naar de wettelijke maatstaf ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot aan de balansdatum, sprake is van een dekkingstekort;
- Voor de hoogte van de kostendeekkende premie een voorbehoud is gemaakt inzake de omvang van de kostenopslag in de kostendeekkende premie. De kostenopslag is niet toereikend voor het structurele niveau van de uitvoeringskosten.

Met inachtneming van het voorgaande heeft de actuaris zich ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 PW, met uitzondering van de artikelen 128 (hoogte kostendeekkende premie), 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De volledige actuariële verklaring is opgenomen onder hoofdstuk 6.

2.7 Risicomanagement

In het bestuursverslag wordt ingegaan op het risicobeleid en de daarop gerichte beheersmaatregelen van het pensioenfonds. Een meer gedetailleerde (kwantitatieve en kwalitatieve) toelichting op de actuele posities is opgenomen in de jaarrekening.

2.7.1 Risicobeheersingsbeleid

De doelstelling van SPUN is het op de lange termijn kunnen uitkeren van de toegezegde pensioenen en het realiseren van de ambitie om pensioenen te kunnen indexeren. Bij het vermogensbeheer hanteert het fonds twee randvoorwaarden: a) het beperken van de kans op (te) lage dekkingsgraad en b) het beperken van de kans op niet tijdig kunnen herstellen van ontstane tekorten. Dit komt neer op een zorgvuldige afweging van rendement en risico.

Gelet op de stand van de dekkingsgraad geeft SPUN voorrang aan de nominale doelstelling. Die doelstelling is niet absoluut, SPUN wil met de beleggingen alleen risico's lopen als daar een verwacht rendement tegenover staat. De risico-acceptatie is om die reden niet groot. Dat blijkt onder andere uit de omvang van het risicobudget dat jaarlijks met de vermogensbeheerder wordt afgesproken. SPUN gaat uit van een operationele norm die 20% ligt beneden de strategische normstelling. Binnen de beleggingsportefeuille wordt een zo optimaal mogelijke risico-rendementsverhouding nagestreefd onder de randvoorwaarde van het beperkte risicobudget.

In algemene zin worden de door SPUN te beïnvloeden risico's zoveel mogelijk door middel van beheersingsmaatregelen verminderd. Waar mogelijk worden risico's overgedragen (herverzekering).

Sommige risico's worden al dan niet noodgedwongen geaccepteerd of opgezocht. Een voorbeeld van dit laatste is niet volledig afdekken van het renterisico. Daardoor kan worden geprofiteerd van een rentestijging. De risicobereidheid neemt al enige jaren af. Een reden daarvoor is een afkalvend risicodraagvlak en onzekerheid over de bijstortverplichting van de werkgever.

Met het vermogensbeheer is ook een aanzienlijk deel van het operationele risicomanagement uitbesteed. Binnen het integrale risicomanagementkader maakt de fiduciair manager onderscheid tussen de beleggingsrisico's, compliance risico's en operationele risico's. De beheersing van de risico's vindt plaats op verschillende niveau's; op klantniveau, op productniveau en per mandaat.

De algemene leidraad voor het niet-financiële risicomanagement is eveneens risicomijdend. De operationele processen zijn zodanig ingericht dat risico's zo veel mogelijk worden uitgesloten en zekerheden worden verkregen ten aanzien van de processen en procedures bij partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. De omvang van de eigen SPUN organisatie is zodanig dat wordt gewerkt met beperkte middelen, die zo efficiënt mogelijk worden ingezet. Anderzijds is de organisatiestructuur zo overzichtelijk dat de kans dat daar operationele risico's zich voordoen beperkt is.

Het bestuur is evenwel van mening dat het risicomanagement moet worden herijkt. De doelstelling om in de loop van 2011 een nieuw risicobeheersingskader te implementeren is niet gehaald. Dit is voorzien voor ultimo het derde kwartaal van 2012. De risicoparagraaf in de concept ABTN wordt herschreven.

In het beleggingsplan 2012 zijn specifieke risicobeheersingmaatregelen expliciet benoemd. In onderstaande tabel worden de diverse maatregelen kort beschreven:

Onderdeel	Norm	Bandbreedte	Frequentie	Actie bij overschrijding
Balansrisico	Tracking error t.o.v. pensioenverplichtingen van 6%	n.v.t. (strategisch 7,5%)	Maandelijks	n.v.t./overleg over 'terug naar norm'
Rente-afdekking	70% van het renterisico	60%-75%.	Maandelijks	Signalering bij overschrijding / overleg over 'terug naar norm'
Valuta-afdekking	100% voor \$, £ en ¥ 0% voor overige valuta	+/- 1 % totale vermogen (of maximaal 20% op betreffende valuta exposure)	Wekelijks	'terug naar norm' bij overschrijding
Liquiditeiten	4%	2%-6%	Maandelijks	Signalering bij overschrijding/ overleg over 'terug naar norm'

Concentratierisico	Binnen categorieën: limieten binnen mandaten Op portefeuille niveau: tegenpartijbeleid bij deposito's en derivaten
Tegenpartijrisico	Tegenpartijbeleid bij deposito's en derivaten (collateral management)

2.7.2 Financiële risico's

2.7.2.1 Marktrisico's

Ten behoeve van dit jaarverslag wordt het marktrisico onderverdeeld in prijs-, valuta- en renterisico.

2.7.2.2 Prijsrisico

Het prijsrisico is het risico van waardeverandering in de zakelijke waarden, als gevolg van ontwikkelingen op de financiële markten, waardoor de prijzen van bijvoorbeeld aandelen dalen of stijgen. De oorzaak daarvan kan zijn gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende onderneming of meer generieke marktfactoren. Omdat de beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde, waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn de wijzigingen in de marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat.

Het prijsrisico als zodanig is door SPUN niet beïnvloedbaar. Het prijsrisico kan wel worden gemitigeerd door diversificatie. Diversificatie wordt onder meer bereikt door spreiding van het risico over verschillende financiële instrumenten (aandelen, obligaties, grondstofbeleggingen, etc.), dan wel door een geografische (Verenigde Staten, Europa, Verre Oosten) of een sectorale spreiding (financiële instellingen, nutsbedrijven, etc.). Verder wordt diversificatie bereikt door aan meerdere fondsmanagers mandaten te verstrekken, waarbij die managers worden geselecteerd op basis van het hanteren van afwijkende beleggingsstrategieën. In aanvulling hierop kunnen sommige marktrisico's worden afgedekt door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

2.7.2.3 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van vastrentende beleggingen (obligaties) en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. Bij een rentestijging daalt de waarde van de beleggingen minder snel dan de waarde van de verplichtingen; de dekkingsgraad stijgt. Bij een rentedaling stijgt de waarde van de beleggingen minder snel dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op verminderen van het renterisico. Het bestuur gaat uit van de norm dat circa 70% van het renterisico wordt afgedekt. Door te investeren in langlopende obligaties worden de bezittingen en de pensioenverplichtingen meer met elkaar in evenwicht gebracht. Ook renteswaps dragen daar bij aan een vermindering van het renterisico. De rente-afdekking stabiliseert de ontwikkeling van de dekkingsgraad en verlaagt de vereiste reservebuffer. Het beschikbare risicobudget kan vervolgens (deels) worden ingezet daar waar het pensioenfonds verwacht extra rendement te kunnen behalen. Een effect van de rente-afdekking door middel van renteswaps is dat er een nieuw risico wordt geïntroduceerd, er ontstaat een tegenpartijrisico (zie hierna).

Het pensioenfonds blijft overigens wel gevoelig voor wijzigingen in de marktrente. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (minder rendement) van meer of minder renterisico af. Het totale aandeel van vastrentende waarden, inclusief hoogrentende waarden en inflatie obligaties, bedraagt zo'n 85 % van de totale portefeuille. SPUN evalueert periodiek wat de consequentie is voor de ontwikkeling van de dekkingsgraad van een verandering van de marktrente.

2.7.2.4 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen. SPUN is van mening dat dit risico op de lange termijn niet wordt gewaardeerd en daarom wordt een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille, dat buiten de euro wordt belegd (Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen), afgedekt. Voorgaande geldt niet voor de valuta van de beleggingen in Opkomende landen. Daarvan wordt juist een positieve bijdrage aan het rendement verwacht.

Het valutarisico wordt afgedekt door middel van het sluiten van valutatermijncontracten. Om de afdekking van de valutarisico's te matchen met de ontwikkeling van de beleggingsportefeuille worden de 'hedges' periodiek aangepast. Als de afwijking te groot wordt, vindt tussentijds al een aanpassing plaats ter reductie van het risico. In het geval de valutapositie in bepaald land gering van omvang is, heeft het pensioenfonds besloten dat risico niet af te dekken, onder meer uit kostenoverwegingen. Overigens brengen valutacontracten een ander risico met zich mee, vanwege de mogelijke onderpandverplichtingen (zie hierna) kan een liquiditeitsrisico ontstaan.

2.7.2.5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van betalingsonmacht of faillissement van een tegenpartij waarop een pensioenfonds (potentieel) een vordering heeft. Voor SPUN betreft het voornamelijk de beleggingen in obligaties. In 2009 manifesteerde zich een bijzondere vorm van kredietrisico, te weten het landenrisico. Dat is het risico dat een land de rentebetalingen op uitgegeven staatsobligaties niet meer voldoet, dan wel de lening niet meer volledig wordt terugbetaald bij een herstructurering van de overheidsschulden.

In 2010 heeft SPUN een aanvang gemaakt met de herinrichting van de staatsobligatieportefeuille. De kredietrating van een land werd als onvoldoende betiteld voor een goede beheersing van het landenrisico. De weging tussen landen op basis van uitstaande overheidsschuld werd evenmin meer als adequaat beschouwd. Door middel van het landenbeleid wordt het kredietrisico beter beheerst. Uitgangspunt is dat het landenbeleid bijdraagt aan de doelstelling van de matching portefeuille, dat wil zeggen het matchen van een deel van de beleggingen met de pensioenverplichtingen. In het verslagjaar is het landenbeleid verder geoptimaliseerd. Bij de (her)inrichting van de staatsobligatieportefeuille is meer nadruk komen te liggen op het voorkomen van verliezen als uitgangspunt. SPUN gaat er vanuit dat de obligatiemarkt het risico prijst in de hoogte van de yield; twee landen met een vergelijkbare yield hebben een vergelijkbaar risico. Als een yield boven een vooraf gedefinieerde norm uitkomt, kan het betreffende staatspapier niet langer deel uitmaken van de matching portefeuille. Afhankelijk van de ontstane situatie zal het pensioenfonds dan een besluit nemen.

Het faillissement van Lehman Brothers in september 2008 heeft laten zien welk belang is gemoeid met adequaat collateral management. Lehman was een grote tegenpartij bij derivatentransacties. Door het professioneel managen van het tegenpartijrisico, kan schade voor het pensioenfonds uitblijven. In het algemeen is het pensioenfonds volgend in het prudente beleid dat de vermogensbeheerder in deze hanteert. Het collateral management is met de nodige waarborgen omgeven.

2.7.2.6 Solvabiliteitsrisico

SPUN dient, zoals alle andere pensioenfondsen, op grond van de Pensioenwet te beschikken over een vereist eigen vermogen. SPUN heeft het vereist eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat zij binnen een periode van een jaar over minder waarden (lees belegd vermogen) beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het solvabiliteitsrisico is dus het risico dat SPUN niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de nominale verplichtingen. Voldoende vermogen houdt in dit verband in, dat het vermogen tenminste gelijk is aan de verplichtingen en er tevens sprake is van een toereikende algemene reserve voor het opvangen van tegenvallers. Het solvabiliteitsrisico brengt mede tot uitdrukking dat eens in de veertig jaar (= kans van 2,5%) de dekkingsgraad niet binnen drie jaar aan de gestelde norm zal voldoen. Voor SPUN komt deze norm neer op een vereist eigen vermogen van circa 8% van de technische voorzieningen, oftewel een dekkingsgraad van tenminste 108%. Overigens kan door een wijziging in de beleggingsportefeuille, bijvoorbeeld een afname van het renterisico, het daadwerkelijk vereist eigen vermogen afwijken van de hiervoor genoemde 108%.

Deelnemers zijn gebaat bij een zo hoog mogelijke zekerheid van hun pensioen. Maar zekerheid kent een prijs. Zekerheid vereist immers dat SPUN nu al geld reserveert voor toekomstige verplichtingen en daar boven op buffers aanhoudt om tegenvallers te kunnen opvangen. Dat betekent hogere pensioenpremies of extra reserveringen. De zekerheidsnormen worden door SPUN daarom alleen toegepast op de onvoorwaardelijke pensioenaanspraken, dus is sprake van een zekere mate van nominale zekerheid.

2.7.2.7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico ligt zowel besloten in het operationele management van SPUN, als in het beleggingsproces. Dit laatste liquiditeitsrisico behelst het risico dat beleggingen niet tijdig en/of tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Onder het niet kunnen voldoen aan verplichtingen wordt mede begrepen het niet tijdig kunnen voldoen aan collateral calls, het opvragen van onderpand door tegenpartijen, meestel in de vorm van het storten van cash.

Het risico wordt op verschillende wijzen beheerst. Ten eerste heeft slechts een beperkt deel van de beleggingen een illiquide karakter. Het vermogen van het pensioenfonds wordt vooral op belegd gereguleerde markten. Er is voldoende diversificatie in de portefeuille aangebracht. Daarnaast wordt het risico beheerst door voldoende ruime liquiditeitspositie aan te houden. SPUN heeft door middel van een periodieke liquiditeitsprognose vastgelegd in welke mate over voldoende liquiditeiten moet worden beschikt. Toch kunnen bijzondere marktomstandigheden of in het geval de collateral calls zeer omvangrijk worden, ertoe leiden dat er nauwelijks vraag is naar bepaalde beleggingstitels. SPUN accepteert

dit 'restrisico'.

Een andere dimensie van het liquiditeitsrisico betreft de uitgaven die het pensioenfonds moet doen en de daartegenover staande te ontvangen liquide middelen. Ontoereikende inkomsten kunnen ertoe leiden dat het fonds niet aan zijn verplichtingen op korte termijn kan voldoen. Door bij voortdurende cash positie te monitoren over een periode van tenminste 12 maanden vooruit, kan een liquiditeitsstekort tijdig worden gesignaleerd en kunnen maatregelen worden getroffen.

2.7.2.8 Concentratierisico

Het risico dat een groot deel van het vermogen bij een of enkele debiteur(en) is belegd, is het concentratierisico. Indien deze debiteur failliet mocht gaan, zijn de gevolgen aanzienlijk groter dan wanneer het vermogen meer gespreid is belegd.

SPUN tracht concentraties te vermijden, door een 2% norm aan te houden. Bij een debiteur mag in beginsel niet meer dan 2% van het vermogen belegd zijn. In het geval dat dit niet mogelijk is, worden aan de debiteur zoveel mogelijk kredietwaardigheideisen gesteld. Onder andere vanwege het landenbeleid bij de staatsobligatieportefeuille wordt deze norm niet gehaald.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat per 31 december 2011 sprake is van een viertal debiteuren waarbij meer dan 2% van het vermogen is belegd.

Belegging	Marktwaaarde in € mln.	% totaal vermogen
Duitse overheid	101,7	29,6
Nederlandse overheid	73,5	21,4
RABO bank	14,6	4,2
Finse overheid	11,1	3,2

Op basis van de vigerende financieringsovereenkomst draagt Unisys Nederland het risico voor vermogenstekorten bij het pensioenfonds. De omvang van de vordering op Unisys Nederland in relatie tot de impact die dat heeft op de bedrijfsvoering c.q. de vermogenspositie van Unisys wordt wel als sponsorrisico aangeduid. De vordering uit hoofde van de minnelijke regeling bedraagt € 26 mln. Dat komt neer op 6,9% van dekkingsgraad. De 'goed voor-verklaring', die deel uit maakt van de minnelijke regeling, is voor het bestuur aanleiding om uit te gaan van een acceptabel risico.

2.7.2.9 Uitbestedingsrisico

Het risico dat de continuïteit, de integriteit en/of de kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden worden geschaad, wordt het uitbestedingsrisico genoemd. Voor SPUN houdt dat risico onder meer in dat de vermogensbeheerder niet handelt conform het verstrekte mandaat. In de fiduciair beheerovereenkomst zijn onder meer vastgelegd de verantwoordelijkheden van de fiduciair manager. In de bijbehorende Service Level Agreement zijn de verantwoordelijkheden verder uitgewerkt. SPUN dient jaarlijks te toetsen of de afspraken worden nageleefd. In 2012 wordt voor het eerst een service level rapportage opgesteld.

Ter waarborging van de adequaatheid van de interne processen en procedures bij de fiduciair manager wordt jaarlijks een zogenoemde ISAE 3402 verklaring verstrekt. Een dergelijk rapport is een internationaal geaccepteerde auditing document en geeft informatie over de beheermaatregelen en processen van een service organisatie. De deugdelijkheid van de maatregelen en processen wordt geborgd doordat een onafhankelijke accountant de verklaring ondertekent. Ook van ABN AMRO Pension Services wordt jaarlijks een verklaring ontvangen.

2.7.2.10 Kort- en langlevensrisico

Het langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer leven dan verwacht. De pensioenen moeten dan langer worden uitgekeerd dan verwacht. Het kortlevensrisico daarentegen is het risico dat deelnemers eerder overlijden dan verwacht. Er zijn dan meer overlijdensgevallen dan verwacht waardoor er meer nabestaandenpensioenen ingaan dan verwacht.

SPUN heeft het kortlevensrisico overgedragen door middel van een herverzekeringsovereenkomst met ZwitserLeven. De markt voor producten waarmee het langlevensrisico (deels) kan worden afgedekt, is nog niet in ruime mate ontwikkeld. Dat geldt ook voor andere instrumenten om het risico te mitigeren.

Wereldwijd neemt de gemiddelde levensverwachting toe, zo ook in Nederland. Het schatten van de levensverwachting is met grote onzekerheden omgeven. Het managen van het langlevensrisico vereist dat dit risico kan worden gemeten. Om het langlevensrisico te kunnen meten moet een goede inschatting worden gemaakt van de levensverwachting. Levensverwachtingen zijn gebaseerd op realisaties en verwachte ontwikkelingen. De Pensioenwet en het FTK hebben ertoe bijgedragen dat SPUN het langlevensrisico meeneemt, door de verwachte trend in de levensverwachting te verwerken in een opslag in de premiestelling, de waardering van de pensioenverplichtingen en de vereiste buffers. De waarde van de toekomstige uitkeringsverplichtingen wordt mede bepaald op basis van de overlevingskansen, dit betekent dat bij een stijgende levensverwachting -althans een grotere stijging dan waarmee rekening was gehouden- de omvang van de verplichtingen groter wordt. Vraag is

wel of onverwachte meerkosten van het langer leven nog langer ten laste van de vermogenspositie van het pensioenfonds kunnen komen. Dit is relevant vanwege de actuele vermogenspositie. Anderzijds, het afwentelen van deze kosten op volgende generaties door vergrijzing wordt steeds moeilijker. Dit vraagstuk wordt geadresseerd in het Pensioenakkoord.

SPUN verwacht overigens dat in de toekomst het langlevenrisico zal worden herverdeeld -nu komen alle kosten voor rekening van de werkgever- wanneer een nieuw pensioencontract tot stand wordt gebracht, bijvoorbeeld doordat de deelnemer langer doorwerkt en dus later met pensioen gaat.

2.7.2.11 Operationele risico's

SPUN blijft bij voortduring aandacht besteden aan de meer operationele aspecten van het risicomanagement. Operationele risico's zijn de risico's die ontstaan door een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. SPUN streeft er naar te voorkomen dat in de dagelijkse uitvoering van de pensioenregelingen knelpunten ontstaan. Enerzijds heeft dat betrekking op de administratieve processen (bijvoorbeeld fouten in administratieve verwerking van pensioenen), de administratieve organisatie en interne controle en anderzijds op het voorkomen van en beheersen van uitval van systemen en de personele bezetting.

Dergelijke risico's worden mede beheerst door kwaliteitseisen te stellen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst. Binnen de organisatie van SPUN zijn wederom extra inspanningen geleverd ter bevordering van de kwaliteit van de vastlegging van pensioenaanspraken en -rechten en ter voorkoming van fouten in de afwikkeling van transacties, voornamelijk van de pensioenuitkeringen.

2.8 Gebeurtenissen na balansdatum

2.8.1 Herstelpremie

In paragraaf 2.1 van dit bestuursverslag is aangegeven dat SPUN een procedure bij de Rechtbank jegens Unisys is gestart teneinde langs juridische weg de betaling van het restant van de aanvullende premie ter grootte van € 19,9 mln. over 2008 af te dwingen. Op 6 april 2011 heeft de zitting bij de Kantonrechter te Amsterdam plaatsgevonden. Daarna werd Unisys nog in de gelegenheid gesteld om aanvullende producties in te brengen. Met een mogelijkheid voor repliek van SPUN en dupliek voor Unisys. Op 16 januari 2012 heeft de Kantonrechter uiteindelijk vonnis gewezen. De rechter heeft geoordeeld dat op grond van redelijkheid en billijkheid in de gegeven omstandigheden SPUN niet had mogen vasthouden aan de betaling van de aanvullende premie. De financieringsovereenkomst wordt door de rechter in stand gehouden met dien verstande dat de overeenkomst moet worden aangevuld en zodat rekening wordt gehouden met een driejarige hersteltermijn.

Naar aanleiding van het advies van haar advocaat en een tweetal second opinions besloot het bestuur eind januari 2012 in beginsel hoger beroep aan te tekenen. Enerzijds omdat het bestuur zich niet kon vinden in de door de rechter aangelegde maatstaf ter verwerping van de vordering van SPUN en anderzijds omdat door het vonnis geen duidelijkheid werd verkregen over de uitleg en toepassing van de overeenkomst in de jaren na 2008. Tot een hoger beroep procedure is het echter niet gekomen. Onderdeel van de nieuwe pensioenafspraken met Unisys (zie 2.1. respectievelijk 2.8.4) is dat SPUN het hoger beroep niet doorzet of een ingesteld hoger beroep intrekt.

2.8.2 Deelnemersraad en indexatiebesluit 2011

Met een verzoekschrift gedateerd 9 februari 2011 vorderde de deelnemersraad van SPUN dat de Ondernemingskamer SPUN veroordeelt om het besluit van 16 december 2010 betreffende het niet-indexeren van de pensioenen over 2011 in te trekken. Tevens werd verlangd dat het SPUN bestuur een nieuw besluit zou nemen dat ertoe strekte de ingegane pensioenen en de zogenoemde slapersrechten alsnog met 1,6% te verhogen. Het bestuur was van mening dat het oorspronkelijke besluit in stand diende te blijven. Op 24 juni 2011 heeft de Ondernemingskamer vonnis gewezen. De Ondernemingskamer heeft beslist dat SPUN bestuur hij het indexatiebesluit 2011 ten onrechte geen rekening heeft gehouden met de mogelijke vordering op Unisys uit hoofde van de financieringsovereenkomst. De omvang van de vordering moet desnoods worden geschat. Dit oordeel komt erop neer dat bij de bepaling van de toereikendheid van de financiële middelen -het criterium aan de hand waarvan wordt bepaald of SPUN kan indexeren- moet worden uitgegaan van het minimaal vereist eigen vermogen. Het betwiste indexatiebesluit 2011 is door het bestuur in september 2011 ingetrokken. Er is vervolgens een nieuw besluit genomen -rekening houdend met het vonnis van de Ondernemingskamer- dat er op neer komt dat over 2011 niet wordt geïndexeerd, omdat het bestuur voorrang wenst te geven aan het herstel van de dekkingsgraad. De termijn waarbinnen de deelnemersraad tegen het nieuwe indexatiebesluit in beroep had kunnen gaan bij de Ondernemingskamer is inmiddels verstreken.

2.8.3 Herstelplan

Onderdeel van het in maart 2009 ingediende herstelplan is een incassoprocedure in het geval Unisys niet tot (tijdige) betaling van de contractuele aanvullende premie zou overgaan. Onderdeel van de incassoprocedure is het uitbrengen van een dagvaarding (zie 2.8.1). Eind 2011 eindigde het driejarige herstelplan. Omdat onzekerheid bestond over de financiële situatie van het pensioenfonds, vanwege het uitblijven van een rechterlijk vonnis, heeft DNB ingestemd met een ontheffingsverzoek. De hersteltermijn werd daardoor verlengd met drie maanden tot eind maart 2012. Later is door DNB nogmaals een verzoek tot verlenging gehonoreerd en wel tot 30 juni 2012. Deze tussentijdse, tijdelijke verlening ziet onder meer -op een termijn die DNB benodigd voor de beoordeling van een nieuw ontheffingsverzoek tot verlenging van de hersteltermijn tot eind 2013. Dat primaire verzoek (termijnverlenging tot eind 2013) maakt onderdeel uit van de nieuwe pensioenafspraken tussen SPUN en Unisys (zie 2.1). Het

verzoek is door DNB gehonoreerd op 8 mei 2012.

2.8.4 Overig

In december 2011 kondigde de voorzitter van het bestuur, Jeroen de Raad aan zijn bestuurszetel per 1 januari 2012 op te geven. Sindsdien is er een vacature voor een bestuurslid namens de werkgevers. Unisys heeft nog geen opvolger voorgedragen. Conform de statuten van SPUN vertegenwoordigen de drie bestuursleden van werkgeverszijde ieder 1 1/3 stem en kan het bestuur volwaardig doorfunctioneren.

Op 12 april 2012 besloot J. Niezen, secretaris van het bestuur, eveneens zijn lidmaatschap van SPUN neer te leggen. Sindsdien is er ook een vacature voor een bestuurslid namens de werknemers. De Ondernemingsraden hebben nog geen opvolger voorgedragen. Conform de statuten van SPUN vertegenwoordigen ook de drie bestuursleden van werknemerszijde ieder 1 1/3 stem.

2.8.5 Overeenkomst met Unisys

De dreiging van de pensioenen te moeten verlagen heeft ertoe geleid dat Unisys en SPUN begin maart 2012 onderhandeling zijn gestart teneinde een minnelijke regeling overeen te komen. Deze regeling, ook wel package deal genoemd, moest betrekking hebben op het maken van afspraken over geschillen rondom uitleg en toepassing van de financieringsovereenkomst en het maken van afspraken over de toekomstige uitvoering van de Unisys pensioenregeling. Daarnaast moesten Unisys en de ondernemingsraden een nieuwe pensioenregeling overeen komen. Na drie weken van intensieve onderhandelingen hebben het SPUN bestuur en de directie van Unisys Nederland de volgende afspraken gemaakt:

- De huidige pensioenregeling (eindloonregeling voor het vaste inkomen en beschikbare premieregeling voor het variabele inkomen) wordt gesloten op 31 december 2012;
- Met ingang van 1 september 2012 worden nieuwe medewerkers van Unisys opgenomen in een nieuwe beschikbare premieregeling;
- Met ingang van 1 januari 2013 voert SPUN voor 'bestaande' medewerkers een nieuwe pensioenregeling uit; een combinatie van middelbaarloonregeling tot een bepaald salarisniveau en een beschikbare premieregeling voor het inkomen boven dat inkomensplafond;
- SPUN gaat niet in hoger beroep tegen het vonnis van de Kantonrechter. Een op 13 april 2012 ingesteld hoger beroep wordt ingetrokken zodra aan de opschortende voorwaarden uit de overeenkomst (zie hierna) is voldaan;
- Unisys is een aanvullende premie verschuldigd van € 26 miljoen. Met dat bedrag moet SPUN eind 2013 naar verwachting over het wettelijke minimaal vereist eigen vermogen kunnen beschikken;
- Unisys heeft daarnaast een bedrag van maximaal € 7,5 miljoen toegezegd, voor het geval de dekkinggraad -ondanks de prudente aannames in het rekenmodel- toch onder het wettelijke minimum van 104,1% uitkomt;

Belangrijke contractuele voorwaarden zijn:

- De deelnemersraad geeft een positief advies over de gemaakte afspraken; en
- DNB gaat akkoord met een verzoek tot verlenging van de hersteltermijn tot eind 2013 (zie 2.8.3).

DNB is met de beschikking van 8 mei 2012 akkoord gegaan met het door SPUN ingediende ontheffingsverzoek. Bij brief van 6 juni 2012 heeft de deelnemersraad geadviseerd tot het sluiten van de package deal. Aan het positieve advies was de voorwaarde verbonden dat de aanvullende, voorwaardelijke bijdrage van Unisys van € 7,5 miljoen zonder beperkingen wordt uitbetaald indien de dekkinggraad per ultimo 2013 daartoe aanleiding geeft. Zowel Unisys als SPUN hebben dat bevestigd. Vervolgens hebben SPUN en Unisys geconstateerd dat de vaststellingsovereenkomst finaal is. Daarop heeft het SPUN besloten tot intrekking van het hoger beroep.

2.9 Slotwoord

Na 2009 en 2010 heeft ook 2011 voor het bestuur in belangrijke mate in het teken gestaan van het herstelplan en de juridische procedures, over het indexatiebesluit en de betaling van de herstellpremie. Het wordt door het bestuur teleurstellend ervaren dat de gesprekken met de deelnemersraad respectievelijk met Unisys niet tot tastbare resultaten hebben geleid, waardoor de rechtszaken konden worden voorkomen. Dat er in april 2012 wel nieuwe afspraken zijn gemaakt met Unisys is des te verheugender. Door de noodzakelijke aandacht voor het dossier 'herstelplan/bijstorting' heeft het bestuur in andere dossiers minder progressie kunnen maken dan vooraf was verondersteld.

Over de financiële resultaten is het bestuur gematigd tevreden, ondanks de daling van het aanwezig eigen vermogen. Het beleggingsrendement kon de toename van de voorziening pensioenverplichtingen vanwege exogene factoren helaas niet opvangen.

3 Principes Goed Pensioenfondsbestuur

3.1 Toelichting

Op grond van principe B8 van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur heeft het verantwoordingsorgaan de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie. Dit oordeel dient samen met de reactie van het bestuur daarop bekend te worden gemaakt en in het jaarverslag van het fonds te worden opgenomen. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan en de bestuurlijke reactie zijn opgenomen onder 3.4. respectievelijk 3.5..

In het jaarverslag dienen de bevindingen van het intern toezicht te worden opgenomen aldus principe C4. In 2011 heeft een deelvisite plaatsgevonden. De bevindingen zijn opgenomen onder 3.6.

Het pensioenfonds stelt de deelnemersraad in de gelegenheid advies uit te brengen over het voorgenomen besluit van het bestuur tot vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening (zie onderdeel artikel 111 Pensioenwet). Hoewel daartoe geen verplichting bestaat, heeft het bestuur gemeend ook het advies van de deelnemersraad en de bestuurlijke reactie daarop in het jaarverslag te moeten opnemen en wel onder 3.2. respectievelijk 3.3.

3.2 Advies deelnemersraad

Aan het Bestuur van de
Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland
T.a.v. de heer W.P. Brandse, voorzitter
Tupolevlaan 1
1119 NW Schiphol-Rijk

Lisse, 19 juni 2012
Referentie: DNR/1206191

Onderwerp: **advies Jaarverslag 2011**

Geachte heer Brandse,

In reactie op de adviesaanvraag per digitaal bericht van 22 mei 2012 ontvangen van de directeur van het pensioenfonds betreffende het concept van het Jaarverslag 2011 van 25 april 2012, inmiddels opgevolgd door de versie van 6 juni 2012, informeren wij u als volgt.

De vragen en opmerkingen van de Deelnemersraad over het concept van het Jaarverslag 2011 zijn door de directeur van het pensioenfonds van een passende reactie voorzien zodanig dat ze geen aanleiding vormen daar in dit advies nader op in te gaan. Aanvullend adviseert de Deelnemersraad de paragraaf "Gebeurtenissen na balansdatum" (2.8) in het Verslag van het Bestuur te integreren in de betreffende voorgaande paragrafen van het verslag. De beschrijving van gebeurtenissen, die al daarvoor zijn anders zijn beschreven, en kleine aanvullingen op eerder beschreven gebeurtenissen werkt verwarrend.

In het voorwoord van het Verslag van het Bestuur (hoofdstuk 2) wordt uiteengezet dat het Jaarverslag 2011 inzicht dient te geven over de financiële gevolgen van genomen beslissing ook als die in 2012 zijn genomen. De Deelnemersraad is van mening dat het Bestuur daarmee een correcte bijdrage aan de transparantie voor de belanghebbenden over de gang van zaken in het pensioenfonds kan leveren.

Nu de consequenties van de minnelijke schikking tussen het pensioenfonds en de werkgevers werkelijkheid kunnen gaan worden is het van belang helderheid te verschaffen aan alle belanghebbenden waar over die schikking werkelijk gaat. In de loop van het jaar 2011 en begin van het jaar 2012 zijn het Bestuur en de Deelnemersraad door de uitspraken van de Ondernemingskamer en de rechtbank te Amsterdam gewezen op de uitleg van de financieringsovereenkomst, die ultimo 2011 onverminderd van kracht was. Werkgevers zijn conform de financieringsovereenkomst op elk moment verplicht het fonds tot minimaal het vereist eigen vermogen aan te vullen. Dat geldt dan zeker per balansdatum waarbij de omvang van die aanvulling bij het opstellen van het Jaarverslag 2011 nauwkeurig kan worden vastgesteld.

In het hiervoor geschetste kader is het niet acceptabel de vordering op werkgevers, die op 31 december 2011 over 2011 van toepassing is om het vermogen van het fonds tot het minimaal vereist eigen vermogen aan te vullen, niet in het Jaarverslag 2011 op te nemen. Het integraal niet opnemen van de vordering in het Jaarverslag 2011 geeft een onjuist beeld van de consequenties die belanghebbenden van de minnelijke schikking kunnen gaan ondervinden. Daarmee wordt geen invulling gegeven aan de transparantie die het Bestuur zegt na te streven. Het Jaarverslag 2011, zoals het thans voor ligt, wekt de indruk dat de minnelijke schikking ultimo 2011 al van kracht was en dat is niet het geval.

De Deelnemersraad is zich er van bewust de uitleg van de financieringsovereenkomst zoals hiervoor in het voorgaande jaar niet heeft benadrukt. Juist nu de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden het vangnet in het behoud van hun pensioenrechten kan worden ontnomen, is duidelijkheid over de daarmee gepaard gaande bedragen van belang voor nu en voor latere referentie.

De Deelnemersraad adviseert het Bestuur nadrukkelijk in de vorderingen ultimo 2011 de eerste aanvullende premie over 2011, die uit de toen geldende financieringsovereenkomst volgt, op te nemen.

Met vriendelijke groet,
Deelnemersraad Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland

E. Nagel
Voorzitter

A. Heijma
Secretaris

3.3 Bestuurlijke reactie advies deelnemersraad

Deelnemersraad SPUN
T.a.v. de heer A. Heijma
Govert Flinckstraat 21
2162 CS Lisse

Schiphol-Rijk, 25 juni 2012
Referentie: spun/gbi/12.033

Betreft: **advies jaarrekening 2011**

Geachte heer Heijma,

Bij deze bevestigt het bestuur van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland (hierna SPUN) de goede ontvangst van het advies over de jaarrekening 2011 van de Stichting van de deelnemersraad. De deelnemersraad adviseert het bestuur a) paragraaf 2.8. te integreren in eerdere paragrafen het bestuursverslag en b) in de post vorderingen ultimo 2011 op te nemen de vordering over 2011 uit hoofde van de financieringsovereenkomst.

Paragraaf 2.8. integreren

Het bestuur hecht er aan om in het bestuursverslag een toelichting te geven op de afspraken die met de werkgever in het kader van de package deal zijn gemaakt. Met de deelnemersraad is het bestuur van mening dat een weergave van de package deal bijdraagt aan het geven van inzicht in de financiële situatie van het pensioenfonds. Bijzondere ontwikkelingen of gebeurtenissen die de toekomstige financiële positie van het pensioenfonds beïnvloeden dienen bovendien te worden verantwoord. Daarnaast verplichten de boekhoudregels om gebeurtenissen na balansdatum separaat toe te lichten. Kortom, een integratie van paragraaf 2.8. zoals door de deelnemersraad is geadviseerd is niet mogelijk.

Vordering over 2011

De SPUN jaarrekening 2011 moet een getrouw beeld geven van het resultaat over dat boekjaar en het vermogen per balansdatum, 31 december 2011. Bij het opmaken van de balans en jaarrekening dient het bestuur uit te gaan van alle op dat moment beschikbare informatie. Het opnemen van een vordering waarvan op dat moment bekend is dat die niet inbaar is, leidt niet tot een getrouw beeld van de vermogenspositie. Het bestuur verwijst in dit verband ook naar de toelichting op de balans, waarin het volgende is verwoord: Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Dit is conform de geldende boekhoudregels.

Het bestuursverslag geeft evenwel ruimte om posities te verwoorden die niet hun weerslag kennen in de balans en de staat van baten & lasten. In die zin komt het bestuur tegemoet aan het advies van de deelnemersraad om in paragraaf 2.1.6 een passage te wijden aan de 'fictieve' vordering uit hoofde van de financieringsovereenkomst over 2011.

Het bestuur dankt de deelnemersraad voor de gegeven adviezen en is content met de opmerking van de deelnemersraad dat nu de consequenties van de minnelijke regeling werkelijkheid kunnen gaan worden. Het bestuur vertrouwt erop dat met voorgaande uiteenzetting op adequate wijze is gereageerd op de gegeven adviezen.

Met vriendelijke groet,
Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland

Mr. Drs. G. Bierlaagh
Ambtelijk secretaris

3.4 Beoordeling verantwoordingsorgaan

Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland
T.a.v. de heer G. Bierlaagh, secretaris
Tupolevlaan 1
1119 NW Schiphol-Rijk

Schiphol-Rijk, 08 juni 2012

Onderwerp: reactie jaarverslag 2011 Verantwoordings Orgaan Pensioenfonds

Geachte heer Bierlaagh,

Hierbij treft u de bevindingen aan van het Verantwoordings Orgaan met betrekking tot het handelen, het gevoerde beleid en de beleidsvoornemens van het bestuur over het afgelopen boekjaar 2011 en de vastlegging hiervan in het jaarverslag van het betreffende jaar.

Het jaar 2011 in ogenschouw nemende is voor het SPUN een teleurstellend jaar geweest met grote tegenstellingen tussen alle betrokken partijen. Vanaf december 2011 tot heden zijn echter de juiste zaken ondernomen met een voor alle partijen minst slechte resultaat. Deze fase heeft het bestuur daadkrachtig en juist gehandeld. We danken de bestuursleden dan ook voor deze grote inspanningen.

Het is wel zo dat het verantwoordingsorgaan moet opmerking dat gedurende deze inspannende periode voor een ons eens te meer duidelijk is geworden dat de kwaliteit en bezettingsgraad van het bestuur kwetsbaar is. Ook nu is sprake van onderbezetting van zowel de werkgever als de werknemerszijde.

Beleggingsbeleid

Met het afwegen van de belangen tussen korte termijn dekkingsgraad verbeteringen tegen over lange termijn kansen op betere rendementen meent het Verantwoordings Orgaan dat het bestuur hier correct in heeft gehandeld en stelt dat ze een goed beleggingsbeleid heeft gevoerd.

Kosten

Ten aanzien van de transparantie van kosten moet ook het bestuur erkennen dat de kosten die hier staan vermeld in hoofdstuk 2.2.7 "transparatie van kosten" eigenlijk niet in een juiste verhouding staan tot de gewenste kosten.

Uiteraard heeft het pensioenfonds een beperkte schaalgrootte en de overheadkosten van het voeren van een pensioenfonds drukken op een kleine groep deelnemers.

Dit is een situatie die beperkt houdbaar is zoals wij allen weten.

Daarnaast is het echter ook zo dat in vergelijking met andere pensioenfondsden het SPUN relatief hoog in de kosten per deelnemer zit.

Voorgaande jaren maar ook afgelopen jaar heeft het verantwoordingsorgaan verzocht hier actie op te nemen. Acties die hier aanrefereren kunnen wij echter niet herkennen.

Wij verzoeken wederom het bestuur hier actie op te nemen

De wijze waarop het bestuur het Verantwoordings Orgaan van informatie heeft voorzien in de vorm van bestuursverslagen en toelichting op vraagstukken tijdens de vergaderingen hebben wij als een aanmerkelijke verbetering gezien echter daarbij willen we opmerken dat deze positieve verbetering zich wel moet continueren.

Wij bedanken de bestuursleden voor haar kennis, inzet en vasthoudendheid in deze turbulente periode, herkennen uw bijdragen en danken de bestuursleden uitdrukkelijk hiervoor.

Met vriendelijke groeten,
Verantwoordings Orgaan

A.G. van Setten
Voorzitter Verantwoordings Orgaan

3.5 Bestuurlijke reactie beoordeling verantwoordingsorgaan

Verantwoordingorgaan
Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland
t.a.v. de heer A.G. van Setten, voorzitter
Tupolevlaan 1
1119 NW Schiphol-Rijk
ton.settenvan@unisys.com

Schiphol-Rijk, 13 juni 2011
Referentie: 12 032/spun/gbi

Betreft: **Bevindingen verantwoordingsorgaan bij jaarverslag 2011**

Geachte heer Van Setten,

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland (hierna SPUN) bevestigt de goede ontvangst van de brief 8 juni 2012. In die brief verwoordt het verantwoordingsorgaan haar bevindingen met betrekking tot het handelen, het gevoerde beleid en de beleidsvoornemens van het bestuur over het boekjaar 2011. Naar aanleiding van deze beoordeling, informeer ik u namens het bestuur als volgt:

Beleggingbeleid

De actuele financiële situatie heeft tot gevolg gehad dat het bestuur –in lijn met het beleid over 2010- een beleggingsbeleid heeft gevoerd met een primaire focus op het herstel van de nominale dekkingsgraad. Zoals ook vorige jaar is vastgesteld, is het risicodraagvlak niet groot, hetgeen impact heeft op de risicoperceptie bij het fondsbestuur.

Uitvoeringskosten

Met het verantwoordingsorgaan is het bestuur van mening dat de omvang van de uitvoeringskosten, inclusief de kosten voor het pensioenbeheer, (relatief) hoog zijn. Dat heeft ook zeker de aandacht van het bestuur. Anderzijds merkt het bestuur op dat een substantieel deel van de kosten eenmalige kosten van juridische aard zijn. Nu met Unisys een nieuw vijfjarig contract is gesloten voor de uitvoering van de pensioenregelingen, is de tijd rijp om meer serieus werk te maken van het verlagen van de kosten. Het bestuur ligt haar voornemens gaarne toe tijdens een inmiddels gepland overleg.

Dankwoord

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de beoordeling van het gevoerde beleid. Daaruit blijkt erkenning voor de inzet en vasthoudendheid waarmee het bestuur de voorbije maanden heeft gewerkt aan een voor alle partijen aanvaardbare oplossing van de financiële problemen.

Het bestuur vertrouwt erop dat onderhavige bestuurlijke reactie door het verantwoordingsorgaan als adequaat wordt beschouwd. De bevindingen van het verantwoordingsorgaan en deze brief worden in het jaarverslag 2011 van de Stichting opgenomen.

Met vriendelijke groet,
Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland

Mr. Drs. G. Bierlaagh
Ambtelijk Secretaris

3.6 Aanbevelingen visitatiecommissie

Onderstaand is opgenomen paragraaf 4.3. Aanbevelingen uit het rapport van de visitatiecommissie over het beleggingsbeleid en de uitvoering daarvan. Op basis van bovengenoemde bevindingen doen de visiteurs de volgende aanbevelingen aan het bestuur:

1. Maak afspraken met Mn Services over een adequate rapportage inzake de voortgang en naleving van de uitbestedingsovereenkomst;
2. Actualiseer de financieringsovereenkomst;
3. Actualiseer de ABTN en de Verklaring inzake beleggingsbeginselen. Betrek hier zeker het onderwerp risicobeheer bij;
4. Breng onder de aandacht van de beleggingscommissie dat zij in samenspraak met de fiduciair manager een structuurvoorstel maakt die (de schijn van) agencyproblemen voorkomt;
5. Verminder de ruime aanwezigheid van vertegenwoordigers van de fiduciair manager in de beleggingscommissie;
6. Stel het beleggingsplan van het pensioenfonds op briefpapier van het pensioenfonds op en niet op het briefpapier van derden;
7. Verduidelijk (te illustreren met voorbeelden) de onlangs geactualiseerde verantwoordelijkheidsmatrix om zodoende meer grip te krijgen op de risico's en aan de mogelijke gevolgen van de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden die zijn afgesproken in de overeenkomst tussen het pensioenfonds en de fiduciair manager;
8. Hanteer in besluitvorming rondom vermogensbeheer naast de al bestaande risicofactoren ook toekomstige politieke risico's;
9. Het strakker toetsen en monitoren van de fiduciair manager op basis van de gemaakte afspraken, de gehanteerde benchmarks en de bij de fiduciair manager gehanteerde interne procedures op het gebied van risk management;
10. Bezie kritisch het aandeel van de credits in de matchingsportefeuille;
11. Bekijk hoe een verdergaande transparantie in de kosten- en opbrengstenstructuur verwezenlijkt kan worden;
12. De beleggingscommissie dient haar eigen onafhankelijke adviseur te toetsen aan het gewenste functieprofiel, bijvoorbeeld door middel van een jaarlijks functioneringsgesprek;
13. Het beleggingsbeleid, het vermogensbeheer en de uitbesteding daarvan hebben voor de deelnemersraad geen hoge prioriteit. Het bestuur wordt geadviseerd om in samenspraak met de deelnemersraad (en eventueel VO) een educatieplan op te stellen voor de raad om de kennis over en inzicht in beleggingen te vergroten. ;
14. Maak de bestuursdeskundigheid meer zichtbaar op het terrein van de beleggingen in verhouding tot de kennis en inbreng van de adviseurs.

4 Jaarrekening

4.1 Balans per 31 december 2011

4.1.1 Balans actief

Na bestemming van het saldo van baten en lasten					
		31 december 2011		31 december 2010	
	Ref.	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
1 Activa					
Beleggingen voor risico pensioenfonds	4.4.5.1.				
Vastgoed beleggingen		5.507		5.496	
Aandelen		32.461		33.256	
Vastrentende waarden		290.407		266.209	
Derivaten		18.109		11.728	
Overige beleggingen		15.026		13.353	
Subtotaal			361.510		330.042
Vorderingen uit hoofde van beleggingen		325		2.963	
Liquide middelen voor beleggingen		1.159		170	
Subtotaal			362.994		333.175
Beleggingen voor risico deelnemers	4.4.5.2				
Overige beleggingen			1.602		1.386
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	4.4.5.3				
Garantiecontracten			11		12
Vordering voorziening zieken			580		584
Materiële vaste activa	4.4.5.4		0		0
Vorderingen en overlopende activa					
Overige vorderingen	4.4.5.5		27.702		29.596
Liquide middelen	4.4.5.6		1.045		1.075
Totaal activa			393.934		365.828

4.1.2 Balans passief

		31 december 2011		31 december 2010	
	Ref.	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Passiva					
Reserves	4.4.6.1				
Vereist Eigen Vermogen		13.542		20.988	
Overige reserves		-14.530		-7.446	
			-988		13.542
Technische voorzieningen	4.4.6.2				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		373.432		332.480	
Voorziening afgedekt door garantiecontract		11		12	
Overige Voorzieningen					
Voorziening RJ271 personeel Stichting		0		1.114	
			373.443		333.606
Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers	4.4.6.3		1.602		1.386
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	4.4.6.4		19.055		16.339
Overige schulden en overlopende passiva	4.4.6.5		822		955
Totaal passiva			393.934		365.828

4.2 Staat van baten en lasten over 2011

		2011		2010	
	Ref.	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Baten					
Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)	4.4.8.4	5.533			15.432
Premiebijdragen risico deelnemers	4.4.8.5	355			342
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	4.4.8.6	33.607			20.603
Beleggingsresultaten risico deelnemers	4.4.8.7	5			68
Overige baten	4.4.8.8	261			880
Totale baten			39.760		37.325
Lasten					
Pensioenuitkeringen	4.4.8.9		11.080		10.152
Pensioenuitvoeringskosten	4.4.8.10		1.325		1.233
Pensioenopbouw		3.184		5.052	
Rentetoevoeging		4.250		3.894	
Onttrekking voor pensioenuitkering en pensioenuitvoeringskosten		-11.132		-10.380	
Wijziging marktrente		44.718		24.615	
Wijziging actuariële grondslagen en/of methoden		465		9.350	
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.226		-1.763	
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	4.4.8.11	-421		638	
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	4.4.8.12		39.838		31.406
Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	4.4.8.13		216		433
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	4.4.8.14		4		-584
Saldo overdrachten van rechten	4.4.8.15		1.355		1.584
Overige lasten	4.4.8.16		472		547
Totale lasten			54.290		44.771
Saldo van baten en lasten			-14.530		-7.446
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Overige reserves			-14.530		-7.446

4.3 Kasstroomoverzicht over 2011

		2011		2010	
	Ref.	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kasstroom uit pensioenactiviteiten					
Ontvangen premies		6.942		5.438	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten		344		327	
Betaalde pensioenuitkeringen		-11.507		-9.912	
Betaald in verband met overdracht van rechten		-1.205		-1.158	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten		-1.029		-1.418	
Overige ontvangsten/uitgaven		-75		-500	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten			-6.530		-7.223
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten					
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		0		38	
Overige ontvangsten/uitgaven		6.500		-2.000	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten			6.500		-1.962
Netto kasstroom			-30		-9.185
Koers- en omrekeningsverschillen op liquide middelen			0		0
Mutatie liquide middelen			-30		-9.185
Het verloop van de liquide middelen is als volgt:					
Stand per 1 januari			1.075		10.260
Mutatie liquide middelen			-30		-9.185
Stand per 31 december			1.045		1.075

4.4 Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

4.4.1 Algemene toelichting

4.4.1.1 Activiteiten

SPUN voert de Unisys pensioenregeling uit ten behoeve van de (gewezen) werknemers van Unisys Nederland. Daartoe worden rechten geadmineistreerd en uitkeringen verstrekt aan pensioengerechtigden. Teneinde aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen int SPUN pensioenpremies en wordt het vermogen beheerd.

4.4.1.2 Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen, zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) met toepassing van artikel 146 PW en met in acht name van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur heeft 27 juni 2012 de jaarrekening opgemaakt.

4.4.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

4.4.2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De beleggingen en de pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op marktwaarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt de waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn –waar van toepassing- referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar deze toelichting.

4.4.2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar. In het verslagjaar was geen sprake van een stelselwijziging.

4.4.3 Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt. Die oordelen, schattingen en veronderstellingen zijn van invloed op de toepassing van grondslagen en gerapporteerde waarde van activa en passiva, en van de baten en lasten. De schattingen en de hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op verschillende factoren, die gegeven de omstandigheden, als redelijk worden beschouwd. Deze uitkomsten vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en passiva, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en de veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen worden opgenomen in de periode waarin de schatting is herzien. Schattingen en veronderstellingen die belangrijke gevolgen hebben voor de jaarrekening en/of een aanmerkelijk risico in zich bergen van een materiële aanpassing in het volgende jaar worden voorzien van een voetnoot.

4.4.3.1 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds toevoelen en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Verplichtingen worden in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard gaat met een uitstroom van middelen en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economische potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat (nagenoeg) alle economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's met betrekking tot een actief of passief aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of passief niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en passiva niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarde van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen of de uitstroom van middelen, dan wel de betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Een financieel actief en een financieel passief worden gesaldeerd als nettobedrag indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en het passief gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

4.4.3.2**Vreemde valuta / Beleggingen****Vreemde Valuta**

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de valutakoers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering op marktwaarde (reële waarde). Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Beleggingen*Algemeen*

In overeenstemming met de PW worden beleggingen gewaardeerd op marktwaarde. Indien die marktwaarde niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, wordt separaat vermeld op basis van welke grondslag de waardering heeft plaatsgevonden.

SPUN heeft het vermogensbeheer voor risico fonds uitbesteed aan Mn. Mn heeft voor haar cliënten diverse beleggingsfondsen opgericht. MN Vermogensbeheer treedt op als fondsbeheerder, met de inschakeling van interne en externe fondsmanagers. Het vermogen van SPUN is in de MN-fondsen ondergebracht. Deze fondsen worden gewaardeerd op basis van een netto vermogenswaarde.

De beleggingen voor risico deelnemers zijn ondergebracht in fondsen die worden beheerd c.q. geadmistreerd door ABNAMRO Pension Services. (zie 4.4.2.6)

Vastgoedbeleggingen

Onder de vastgoedbeleggingen zijn de participaties in beursgenoteerde vastgoedmaatschappijen of niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen opgenomen. De participaties in beursgenoteerde vastgoedmaatschappijen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, gebaseerd op de beurskoers per de balansdatum. De waardering van de belangen in niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen vindt plaats tegen de netto vermogenswaarde. Bij afwezigheid van een opgave van de fondsmanager per jaarultimo, maakt MN een gefundeerde inschatting op basis van een marktanalyse.

Aandelen

De beursgenoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de slotkoers op de balansdatum. De niet aan de beurs genoteerde aandelenfondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de door de beheerder van het fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Vastrentende waarden

De beursgenoteerde obligaties zijn gewaardeerd tegen de biedkoers op de balansdatum, inclusief de opgelopen interest per jaarultimo. De niet aan de beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde op basis van de door de beheerder van het fonds laatst afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Leningen zijn gewaardeerd tegen actuele waarde op basis van de contante waarde van de toekomstige kasstromen. De deposito's zijn gewaardeerd tegen actuele waarde op de balansdatum.

Derivaten

Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten zoals aandelen en obligaties. Het betreft valutatermijncontracten en interest rate swaps.

De derivaten zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde. Dit is de waarde waarvoor het contract per jaarultimo kan worden afgewikkeld. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

De ultimo van het jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per derivatencontract gesaldeerd, mits aan de voorwaarden voor saldering wordt voldaan. De positieve posities (na saldering) ultimo van het verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. De negatieve posities (na saldering) ultimo van het verslagjaar worden gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen. Onder deze laatste post zijn ook creditposities uit hoofde van credit support annexen (CSA) verantwoord.

Deze CSA-contracten hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden maandelijks per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens, wordt er onderpand gestort bij c.q. ontvangen van de tegenpartij.

Overige beleggingen

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen netto vermogenswaarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Bij afwezigheid van een opgave per jaarultimo van de fondsmanager maakt MN een gefundeerde inschatting op basis van een marktanalyse.

Securities lending

In de discretionaire portefeuille van SPUN vindt geen securities lending (= het tegen een vergoeding uitlenen van aandelen of obligaties) plaats. In de verschillende MN-fondsen waarin SPUN participeert, is mogelijk wel sprake van securities lending.

4.4.3.3 Beleggingen voor risico deelnemers

De beleggingen voor risico van de deelnemers in de pensioenregeling voor het variabele inkomen worden eveneens op marktwaarde gewaardeerd.

4.4.3.4 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekeringsbetrekking heeft. Vorderingen uit hoofde van een herverzekeringscontract worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenissen zich voordoen.

4.4.3.5 Materiële vaste activa

De vaste activa worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs inclusief de direct toerekenbare kosten, onder aftrek van de lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur.

4.4.3.6 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn opgenomen tegen de marktwaarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. De vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van de vorderingen in verband met beleggingstransacties. De vorderingen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

4.4.3.7 Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die banktegoeden en deposito's, die onmiddellijk opeisbaar zijn, dan wel met een looptijd korter dan twaalf maanden. Zij worden onderscheiden van de tegoeden in verband met beleggingstransacties. De liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

4.4.3.8 Reserves

De reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van SPUN en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Conform het bepaalde in artikel 146 PW wordt geen herwaarderingsreserve aangehouden, zoals is bedoeld in artikel 2:390, lid 1 BW.

4.4.3.9 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op marktwaarde. Die marktwaarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste schatting van toekomstige kasstromen, die samenhangen met de op de balansdatum onvoorwaardelijke* pensioenverplichtingen. De onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke indexatietoezeggingen. De contante waarde wordt berekend met gebruikmaking van de marktrente.

Bij de berekening van de pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Alle per de balansdatum bestaande indexatiebesluiten zijn in de berekening meegenomen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met de premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Marktrente: gebaseerd op rentetermijnstructuur zoals die maandelijks wordt gepubliceerd door DNB (zie in dit verband 2.1.6);
- Overlevingstafels: de AG prognosetafel 2010-2060;
- Correctie of overlevingstafel: schaaufactoren (zie in dit verband 2.1.6);
- Nabestaandenpensioen: het nabestaandenpensioen wordt opgebouwd;
- Kostenopslag: een kostenopslag ter grootte van 3% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige excassokosten (kosten samenhangend met het uitkeren van de pensioenen)

Ultimo boekjaar bedraagt de gewogen gemiddelde disconteringsvoet (= gemiddelde rente uit rentetermijnstructuur) afgerond 2,7% (2010: 3,5%).

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. De jaarlijks door de sponsor verschuldigde (reguliere) premie wordt voldaan binnen twee weken na een kwartaaleinde. De in rekening gebrachte premie wordt vastgesteld op basis van een schatting van de verschuldigde jaarpremie en is daarom als een voorschotnota te beschouwen.

- * Het onvoorwaardelijke karakter van de nominale aanspraken laat onverlet dat de aanspraken kunnen worden verminderd in het geval dat de maatregelen in het korte termijnherstelplan in onvoldoende herstel van de dekkingsgraad resulteren.

Overige technische voorzieningen

Hieronder worden voorzieningen opgenomen voor met de pensioenverplichtingen samenhangende risico's, voor zover deze niet zijn opgenomen in de berekening van de pensioenvoorziening.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

De waardering van de voorziening voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorziening aangehouden beleggingen.

4.4.3.10 Overige Passiva

De overige passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

4.4.3.11 Toelichting op kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld conform de indirecte methode, dat wil zeggen alle ontvangsten en uitgaven worden als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit hoofde van het pensioenbeheer en uit hoofde van het vermogensbeheer.

4.4.4 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

4.4.4.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben. Zowel de gerealiseerde als de ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks in het resultaat verantwoord.

4.4.4.2 Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder de premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de door SPUN aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. De premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4.4.4.3 Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft de ontvangen bijdragen voor en door deelnemers in het kader van de pensioenregeling voor het variabele inkomen. De premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Hoewel de premies maandelijks door de werkgever rechtstreeks worden afgedragen aan de vermogensbeheerder, worden de premies door het pensioenfonds verantwoord.

4.4.4.4 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Resultaatbepaling

De resultaten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde grondslagen van waardering. Kosten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsopbrengsten

Onder de beleggingsopbrengsten worden verantwoord:

- Dividenden, inclusief stockdividend;
- Interest van alle beleggingen in vastrentende waarden en liquide middelen; en
- Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe kosten samenhangende met het vermogensbeheer verstaan.

4.4.4.5 Beleggingsresultaten risico deelnemers

Op grond van de pensioenregeling voor het variabele inkomen draagt de deelnemer het beleggingsrisico, verliezen komen voor zijn rekening, winsten eveneens. De deelnemer heeft beleggingsvrijheid. Naast het beleggen van de premies in zogenoemde lifecycle fondsen (standaard optie), kan de deelnemer ervoor kiezen een eigen portefeuille samen te stellen. Het beleggingsrisico ligt in beide situaties volledig bij de deelnemer.

4.4.4.6 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben, behoudens incidentele nabetalingen over verstreken boekjaren.

4.4.4.7 Pensioenuitvoeringskosten

De kosten samenhangende met de uitvoering van de Unisys pensioenregeling zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4.4.4.8 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn de aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De uit te keren pensioenen vallen vrij uit de voorziening pensioenverplichtingen samen met 3% van die uitkeringen ter dekking van excassokosten.

Wijziging marktrente

Ultimo van het jaar wordt overgegaan naar de per die datum geldende rentetermijnstructuur, hetgeen een mutatie in de voorziening tot gevolg heeft. Per 31 december 2011 geldt de gemiddelde rente over de laatste drie maanden van 2011. De bij de voorziening behorende gemiddelde marktrente is gedaald van naar 3,5% ultimo 2010 naar 2,7% ultimo 2011.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De voorziening pensioenverplichtingen wijzigt door de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten.

Wijziging actuariële grondslagen of methoden

Bij de vaststelling van de technische voorzieningen wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De voorziening wordt vastgesteld op basis van de AG-prognosetafel 2010-2060 en rekening houdend met voor SPUN specifieke correctiefactoren.

4.4.4.9 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers als gevolg van de stortingen en rendementen in het boekjaar.

4.4.4.10 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betreft de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen.

4.4.4.11 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van de bedragen uit hoofde van overgenomen, dan wel overgedragen pensioenverplichtingen die als waardeoverdracht worden aangeduid.

4.4.4.12 Overige baten en lasten

De overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4.4.5 Toelichtingen balans actief

In het hoofdstuk 2 van het bestuursverslag is ingegaan op de verwerking van de gebeurtenissen na balansdatum. Het bestuur heeft besloten de financiële effecten van de uitspraak van de Kantonrechter en de nieuwe pensioenafspraken met Unisys –onder meer ter voorkoming van het verlagen van de pensioenen- te verwerken in de jaarrekening 2011. De overeenkomst met Unisys waarin die afspraken zijn neergelegd is getekend op 16 april 2012. Bij het besluit de gebeurtenissen na balansdatum te verwerken, heeft het bestuur het volgende overwogen:

- Door de gebeurtenissen na balansdatum volledig te verwerken verbeterd het inzicht;
- Door de met Unisys gemaakte afspraken wordt -onder voorwaarden- voorkomen dat de pensioenen moeten worden verlaagd. Dat is voor deelnemers van doorslaggevende betekenis. De afspraken zijn daarom verwerkt in de balans en staat van baten en lasten over 2011;
- De verschillende bedragen die in belangrijke mate de solvabiliteit van SPUN beïnvloeden worden gesaldeerd. In de toelichting op de balans worden de diverse bedragen afzonderlijk toegelicht.

4.4.5.1 Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vast- rentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 31 december 2009	5.428	29.242	242.407	12.224	19.215	308.516
Aankopen	0	7.500	224.442	0	704	232.646
Verkopen	-21	-9.650	-208.155	-13.688	-7.939	-239.453
Overige mutaties	0	0	2.054	-968	0	1.085
Waardeontwikkeling	89	6.164	5.461	14.160	1.373	27.247
Stand per 31 december 2010	5.496	33.256	266.209	11.728	13.353	330.042
Aankopen	148	1.955	248.344	0	1.091	251.538
Verkopen	-323	-245	-245.377	-2.425	-121	-248.491
Overige mutaties	0	0	0	163	0	164
Waardeontwikkeling	186	-2.505	21.231	8.643	703	28.257
Stand per 31 december 2011	5.507	32.461	290.407	18.109	15.026	361.510

Vastgoed	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 31 december	5.507	5.496
Aandelen	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 31 december	32.461	33.256
Vastrentende waarden	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Staatsobligaties	181.034	157.616
Inflatie gerelateerde obligaties	917	28.045
Kortlopende staatsobligaties	4.504	0
Totaal Staatsobligaties	186.455	185.661
Hoogrentende obligaties opkomende landen	14.637	12.936
Overige bedrijfsobligaties	65.446	38.415
Onderhandse leningen	3.466	3.496
Deposito's	20.403	25.702
Stand per 31 december	290.407	266.210

Derivaten	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Rentederivaten	17.794	11.170
Commodities	104	544
Valutaderivaten	211	14
Stand per 31 december	18.109	11.728
Overige beleggingen	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Hedgefunds	8.133	6.860
Infrastructuur	6.893	6.493
Stand per 31 december	15.026	13.353
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
CSA Callgelden / onderpand derivaten	25	863
Nog af te wikkelen beleggingstransacties	300	2.100
Stand per 31 december	325	2.963
Liquide middelen voor beleggingen	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 31 december	1.159	170

4.4.5.2 Beleggingen voor risico deelnemers

Beleggingen voor risico deelnemers	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	1.386	953
Inleg en stortingen Unisys	355	342
Onttrekkingen	-159	0
Inleg en stortingen pensioenfonds *)	15	23
Beleggingsresultaten risico deelnemers	5	68
Stand per 31 december	1.602	1.386

De beleggingen voor risico deelnemers betreffen beleggingen waarbij het beleggingsrisico niet bij het pensioenfonds ligt.

*) De inleg en stortingen pensioenfonds betreft een verleende premievrijstelling. De premie is het fonds verschuldigd tot en met december 2012.

4.4.5.3 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De herverzekerde pensioenverplichtingen (€ 11K) betreffen aanspraken bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Metaalindustrie. De vordering voorzieningen zieken betreft de herverzekeringsovereenkomst met ZwitserLeven, op grond waarvan het arbeidsongeschiktheidsrisico is afgedekt.

4.4.5.4 Materiële vaste activa

De totale verkrijgingsprijs van ca. € 40K is volledig afgeschreven.

4.4.5.5 Overige vorderingen

	2011
	€ 1.000
Vordering op werkgever 4 ^e kw. 2011	1.688
Vordering op werkgever Package deal	26.000
Vorderingen uit hoofde van rekening courant	14
Stand per 31 december	27.702

De vordering op de werkgevers betreft de verschuldigde pensioenpremie over het vierde kwartaal van 2011, die wordt voldaan binnen 10 werkdagen na afloop van een kalenderkwartaal.

Alle overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar

4.4.5.6 Liquide middelen

Banksaldi ultimo verslagjaar	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Fortis Exploitatierkening	0	1.075
ABNAMRO Exploitatierkening	1.045	0
Stand per 31 december	1.045	1.075

4.4.6 Toelichtingen balans passief**4.4.6.1 Reserves**

	Totaal
	€ 1.000
Stand per 31 december 2009	20.988
Bestemming saldo van baten en lasten 2010	-7.446
Stand per 31 december 2010	13.542
Bestemming saldo van baten en lasten 2011	-14.530
Stand per 31 december 2011	-988

Solvabiliteit en dekkingsgraad		
	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Minimaal vereist eigen vermogen	15.143	13.542
Vereist eigen vermogen	28.485	28.151
Dekkingsgraad per 31 december	99,7 %	104,1%
	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Aanwezige solvabiliteit	-988	13.542
Minimaal vereist eigen vermogen	15.143	13.452
Dekkingspositie	-16.131	0

Toelichting nieuwe pensioenafspraken met Unisys.

De per balansdatum vigerende financieringsovereenkomst kent een zogenoemde vangnetbepaling. Dat vangnet bestaat uit 1) een eerste aanvullende premie die -korteidshalve- de aanwezige solvabiliteit aanvult tot het minimaal vereiste niveau en 2) een tweede (gemaximeerde) aanvullende premie, die bijdraagt aan het verhogen van het minimaal eigen vermogen. Met de tussen SPUN en werkgevers overeengekomen minnelijke regeling (zie 2.1.5) komt het vangnet te vervallen. SPUN en de werkgevers leggen hun dispuut over de uitleg en toepassing van de financieringsovereenkomst ter zijde. Daarmee vervalt de grondslag onder de initiële vorderingen van SPUN op de werkgever per balansdatum uit hoofde van de financieringsovereenkomst. SPUN boekt dientengevolge per balansdatum een bedrag van € 27,205 miljoen als negatieve premie-inkomsten. Een ander belangrijk onderdeel van de minnelijke regeling is dat de werkgevers eenmalig een bedrag storten van € 26,0 miljoen. Met dat bedrag en de verwachte rendementsontwikkeling van de beleggingsportefeuille gaat SPUN er vanuit dat de aanwezige solvabiliteit ultimo 2013 gelijk is aan het minimaal vereiste niveau, als bedoeld in artikel 131 PW. Dit bedrag wordt per balansdatum verantwoord als premie-inkomsten.

4.4.6.2 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2011	2010
	Totaal	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	333.594	302.188
Bij:		
– Toevoeging pensioenopbouw	3.091	4.905
– Indexering en overige toeslagen	0	0
– Rentetoevoeging	4.250	3.894
– Wijziging marktrente	44.718	24.615
– Wijziging actuariële grondslagen	465	9.350
– Overige mutaties	93	147
Af:		
– Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-10.810	-10.078
– Mutatie overdrachten van rechten	0	0
– Resultaat op kanssystemen	605	227
– Overige mutaties	-2.574	-1.654
Stand per 31 december	373.432	333.594

De voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2011		2010	
	€ 1.000	Aantallen	€ 1.000	Aantallen
Actieven	108.715	365	100.595	384
Pensioengerechtigden	170.391	980	138.504	892
Gewezen deelnemers	94.326	1.450	94.495	1.554
Stand per 31 december	373.432	2.795	333.594	2.830

4.4.6.3 Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	1.386	953
Premiestortingen	370	365
Onttrekkingen	-159	0
Waardemutaties beleggingen voor risico deelnemers	5	68
Stand per 31 december	1.602	1.386

4.4.6.4 Schulden uit hoofde van beleggingen

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
CSA Callgelden / onderpand derivaten	15.610	13.420
Nog af te wikkelen derivatentransacties	2.250	158
Negatieve derivatenwaarde	1.195	2.761
Stand per 31 december	19.055	16.339

4.4.6.5 Overige schulden en overlopende passiva

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Crediteuren	227	174
Belastingdienst: afdrachten december	251	442
Voorziening WAO Winstdeling	86	86
Advies-, Controle- en Huisvestingskosten	214	208
Overige schulden overlopende passiva	44	45
Stand per 31 december	822	955

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

In het bestuursverslag is het beleid ten aanzien van de risico's en de daarop betrekking hebbende beheersingsmaatregelen verantwoord. Onderhavige toelichting bij de jaarrekening geeft meer inzicht in de specifieke maatregelen. De actuele posities worden voor zover mogelijk gekwantificeerd en/of van een kwalitatieve toelichting voorzien.

4.4.6.6 Algemeen

Het vermogensbeheer wordt gekenmerkt door een beperkte risico-appreciatie bij het bestuur. Het door het bestuur vastgestelde risicobudget is het primaire sturingsinstrument voor de beheersing van beleggingsrisico's. Het risicobudget wordt vertaald naar een tracking error. De tracking error geeft weer de mate van afwijking tussen het rendement van de beleggingsportefeuille en de waarde(ontwikkeling) van de verplichtingen. Het bestuur heeft besloten voor 2011 (evenals voor 2009 en 2010) uit te gaan van een tracking error van 6%. Circa 2/3 deel van het risicobudget wordt gealloceerd naar de return portefeuille en 1/3 deel naar de matching portefeuille. MN rapporteert maandelijks over de ontwikkeling van de tracking error.

In 2011 is de 6% norm in geringe mate overschreden. De oorzaak van de overschrijding was gelegen in de volatiliteit van de financiële markten waardoor het feitelijke risicobudget hoger ligt dan het beoogde risicobudget, terwijl het beleggingsbeleid wel in lijn is met het beleggingsplan.

4.4.6.7 Solvabiliteitsrisico

De belangrijkste doelstelling van SPUN is het nakomen van de pensioentoezeggingen. De solvabiliteit van het pensioenfonds moet toereikend zijn om de pensioenverplichtingen te kunnen nakomen. Wanneer SPUN beschikt over het vereist eigen vermogen wordt daaraan voldaan. Het vereist eigen vermogen wordt vastgesteld aan de hand van de wettelijke zekerheidsmaatstaf van 97,5%. In die berekeningsmethodiek bestaat er een kans dat SPUN eens in de 40 jaar (kans van 2,5%) niet binnen een jaar over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen te voldoen. Voor de berekening van de toereikende solvabiliteit, hanteert SPUN het standaardmodel van DNB. Voor de bepaling van de uitkomst van deze solvabiliteitstoets is onder andere van belang hoe de beleggingen feitelijk zijn verdeeld over de verschillende beleggingscategorieën. De strategische beleggingsmix (de norm voor het beleggingsbeleid) wijkt iets af van de feitelijke beleggingsmix per 31 december 2011. Die afwijking is het gevolg van marktomstandigheden en het continue 'resetten' van de feitelijke mix naar de strategische mix. Het vereist eigen vermogen op basis van de feitelijke beleggingsmix bedraagt op 31 december 2011 € 27.081 mln. op basis van de strategische mix bedraagt het vereiste eigen vermogen € 28.485. Het vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op het maximum van deze twee bedragen.

4.4.6.8 Prijsrisico

Door ontwikkelingen op de financiële markten stijgt of daalt de waarde van aandelen of obligaties, dat wordt het prijsrisico genoemd. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd, onder andere door diversificatie. De diversificatiemogelijkheden zijn beschreven in het bestuursverslag.

Ter illustratie van de diversificatie is in onderstaande tabel de samenstelling van de zakelijke waarden weergegeven:

	31/12/2011 € 1.000	31/12/2010 € 1.000
Indirect onroerend goed	5.507	5.496
Aandelen Europa	7.588	7.583
Aandelen Noord Amerika	9.303	8.151
Aandelen Verre Oosten	3.401	3.838
Aandelen opkomende landen	12.169	13.684
Hedge funds	8.134	6.860
Infrastructuur	6.892	6.493
	52.994	52.105

Toelichting

Het verloop van de verschillende posities is vooral te verklaren uit ontwikkelingen op de financiële markten en niet zo zeer doordat de omvang van de allocatie is gewijzigd.

De spreiding van de aandelen naar sectoren is als volgt:

Sector	31/12/2011 € 1.000	31/12/2010 € 1.000
Financiële instellingen	4.829	8.659
Handel- en industriële bedrijven	7.644	11.175
Transport	-	-
Energie	3.694	2.561
Technologie	5.067	5.267
Overige	11.227	5.594
Totaal	32.461	33.256

4.4.6.9 Valutarisico

SPUN is van mening dat op de lange termijn schommelingen in valutakoersen geen waarde toevoegen. Het pensioenfonds dekt daarom een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille, dat buiten de euro wordt belegd (Amerikaanse dollar, Britse pond en Japanse yen) af. Relatief geringe posities, zoals in de Zwitserse frank, worden niet afgedekt).

Waarde van de beleggingen uitgedrukt in de verschillende valuta.

	31/12/2011 € 1.000 voor derivaten	31/12/2011 € 1.000 derivaten	31/12/2011 € 1.000 na derivaten	31/12/2011 € 1.000 reële waarde
EUR	261.934	62.346	324.280	
USD	53.680	-53.807	-127	211
GBP	6.488	-6.431	-57	
JPY	2.101	-2.107	-6	
Overige	19.735	-	19.735	
	343.938	0	343.938	211

	31/12/2010 € 1.000 voor derivaten	31/12/2010 € 1.000 derivaten	31/12/2010 € 1.000 na derivaten	31/12/2010 € 1.000 reële waarde
EUR	241.707	50.850	292.557	
USD	46.359	-41.703	4.655	-779
GBP	6.612	-6.765	-153	-72
JPY	2.372	-2.381	-9	-103
Overige	19.787	-	19.787	
	316.837	0	316.837	-954

Koerstabel:

	31/12/2011 slotkoers	31/12/2010 slotkoers
USD/EUR	1.29815	1.34155
GBP/EUR	0.83530	0.85685
JPY/EUR	99.87970	108.80640

Toelichting

De koers van de euro (per jaar ultimo) ten opzichte van de Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen is in 2011 gedaald. Door het valutarisico af te dekken is voorkomen dat de waarde van de beleggingen in die valuta in waarde is gedaald. Relatief geringe posities worden niet afgedekt.

4.4.6.10 Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van vastrentende beleggingen en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. Het renterisico wordt bepaald aan de hand van de kasstromen. Het renterisico houdt in dat bij een rentestijging de waarde van de beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen: de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Zoals is vermeld onder 2.7.2.3, is het beleid van het fonds erop gericht om het renterisico te verminderen. De totale nominale renteafdekking, in de vorm van staats- en bedrijfsobligaties, alsmede renteswaps bedraagt zo'n 70% van de totale portefeuille.

Ultimo 2011 bedroeg de rente-afdekking 65%. Dit wijkt af van de norm. De oorzaak van de enigszins lagere 'rentehedge' is voornamelijk gelegen in het uitlopen van de 'spreads' van de vastrentende waarden ten opzichte van de swaprente.

4.4.6.11 Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt een kredietrisico op beleggingen en vorderingen op tegenpartijen. Kredietrisico is het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Voor het pensioenfonds betreft dit vooral de beleggingen in obligaties.

Een belangrijke beheersingsmaatregel van het kredietrisico is de spreiding van de vastrentende waarde over regio's en sectoren.

De samenstelling van de vastrentende waarde kan als volgt worden samengevat:

	31/12/2011 € 1.000	31/12/2011 Duration	31/12/2011 Credit spread	31/12/2010 € 1.000
Europese obligaties	-	-	-	72.822
Langlopende Europese obligaties	181.034	12,3	0,2%	84.794
Inflatie gerelateerde obligaties	917	6.5	16,5%	28.045
Hoogrentende obligaties opkomende landen	14.637	6.3	4.0%	12.936
Hoogrentend VS obligaties	17.048	3.8	7,4%	8.647
Bedrijfsobligaties	47.796	4.1	2,4%	29.082
Hoogrentend Europese obligaties	603	-	7,7%	686
Bankleningen	3.466	3.9	3,6%	3.496
Kortlopende staatsobligaties	4.504	1.3	-	-
Deposito's	20.402			25.702
Totaal	290.407			266.210

Toelichting

De Europese obligaties zijn uitgegeven door landen en het bedrijfsleven. De obligaties kunnen luiden in verschillende Europese valuta, zoals de euro of de Zwitserse frank.

De inflatie gerelateerde obligaties zijn uitgegeven door Griekenland. De obligaties luiden in euro's.

De hoogrentende portefeuille bestaat uit obligaties uitgegeven door bedrijven. De hoogrentende obligaties hebben over het algemeen een lagere rating dan 'investment grade'.

De Emerging market obligaties zijn uitgegeven door landen in zogenoemde opkomende regio's, zoals Latijns-Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

Bankleningen zijn leningen door banken verstrekte leningen aan het bedrijfsleven.

Deposito's worden onder meer aangehouden om tijdelijke overtollige liquide middelen rentedragende uit te zetten.

Creditspread is een maatstaf voor kredietrisico. Het geeft de opslag weer die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Des te hoger de opslag, des te hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt. En des te hoger de vergoeding die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico.

Met de duration wordt de koersgevoeligheid van vastrentende waarden voor veranderingen in de rentestand weergegeven. Een duration van bijvoorbeeld 6 geeft aan dat bij een stijging (of daling) van de rente met 1%-punt, de waarde met 6%-punten daalt (of stijgt).

De durations en credit spreads van de langlopende Europese staatsobligaties, bedrijfsobligaties en inflatie gerelateerde obligaties zijn specifiek bepaald voor de onderliggende beleggingsfondsen. Voor alle overige vastrentende waarden zijn de gegevens op basis van de benchmarks vastgesteld.

De verdeling van de vastrentende waarden naar credit rating is als volgt:

	31/12/2011	31/12/2010
AAA	68%	59%
AA	11%	6%
A	4%	19%
BBB	7%	5%
Lagere rating dan BBB	9%	7%
Geen rating	1%	4%
Totaal	100%	100%

Toelichting

De langlopende Europese staatsobligaties hebben voor 100% een AAA- rating. De belangrijkste landen in de portefeuille zijn Duitsland, Nederland en Finland. De inflatie gerelateerde obligaties zijn uitgegeven door Griekenland (CCC rating en lager) BB, 9%) en Italië (A, 36%). De bedrijfsobligaties zijn vooral belegd in bedrijven met een AA-rating (17%), A-rating (53%) en een BBB-rating (26%). De hoogrentende US obligaties (high yield) hebben een concentratie in de BB- (45%) en B-rating (42%). De Hoogrentende obligaties Opkomende landen zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië en Pacific, 57% van de obligaties heeft een rating van meer of gelijk dan BBB en 23% van BB.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van het kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten. Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau (van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds) en het vragen van extra zekerheden, zoals onderpand. Het settlementrisico wordt verder beperkt doordat de vermogensbeheerder namens het fonds belegd in voldoende gereguleerde markten.

4.4.6.12 Securities lending

Securities lending is het uitlenen van aandelen en obligaties aan derden, meestal banken. Tegenover het uitlenen van de aandelen en obligaties staat een vergoeding. De opbrengsten van het uitlenen worden binnen het beleggingsfonds herbelegd, en hebben in beginsel een positief effect op de participatiewaarde. Bovendien stort de lenende partij onderpand om zeker te stellen dat de uitgeleende stukken op de markt kunnen worden teruggekocht. Binnen het mandaat dat SPUN aan de vermogensbeheerder heeft verstrekt is het mogelijk dat de Mn beleggingsfondsen aandelen en obligaties uitlenen.

4.4.6.13 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het risico wordt beheerst door voldoende ruime liquiditeitspositie aan te houden. Verder kan het risico worden beperkt door het aandeel illiquide beleggingen (in relatie tot het totaal) te beperken. Dat is in onderstaande tabel weergegeven

	31/12/2011	31/12/2011	31/12/2011	31/12/2010
	totaal	illiquide	illiquide	illiquide
	€ 1.000	€ 1.000	%	%
Vastrentende waarden	290.407	3.466	1	1
Zakelijke waarden	52.994	20.533	39	36
Overig	538	0	0	0
Totaal	343.939	23.999	7	7

Toelichting

Onder de illiquide zakelijke waarden zijn opgenomen Hedge funds, Infrastructuur en Onroerend goed.

De liquide middelen zijn een combinatie van de daadwerkelijke liquide middelen in portefeuille, deposito's en de cash uit hoofde van onderpand bij de derivatenposities (rente en valuta-afdekking). Liquiditeiten die zijn toegewezen aan een belegging blijven buiten beschouwing. Per ultimo van ieder kwartaal wordt een liquiditeitsprognose opgesteld.

Per ultimo van het vierde kwartaal zag de liquiditeitsprognose er als volgt uit:

	Marktwaaarde in € mln.
Liquide middelen	8.5
Rente afdekking	16.6
Valuta afdekking	0.2
Totaal beschikbare middelen	25.3
Liquiditeitsbehoefte uit onderpand verplichtingen	
- Onder normale omstandigheden	11.7
- Onder stress scenario	23.4

Het totaal van de beschikbare middelen wordt afgezet tegen de mogelijke liquiditeitsbehoefte uit onderpandverplichtingen. In het geval de liquiditeitsbehoefte onder normale omstandigheden, dan wel in een stress scenario, hoger is dan de beschikbare liquide middelen, kan het noodzakelijk zijn om (liquide) beleggingen te liquideren om aan de onderpandverplichtingen te kunnen voldoen.

Een andere dimensie van het liquiditeitsrisico betreft de verhouding tussen de uitgaven van het pensioenfonds en de inkomsten. Tot de uitgaven

worden gerekend de pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten, de inkomsten bestaan vooral uit de premie-inkomsten.

In het verslagjaar overtreffen de uitgaven de inkomsten:

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Uitkeringen	11.080	10.152
Uitvoeringskosten	1.325	1.233
Totaal uitgaven	12.405	11.385
Totaal inkomsten	6.754	8.821
Verschil	-5.651	-2.564

Toelichting

Vanwege de prognose dat het negatieve verschil een structureel karakter heeft, wordt de kaspositie voortdurend bewaakt. Daarnaast overlegt SPUN met de vermogensbeheerder over de meest effectieve wijze waarop in voorkomende gevallen de beleggingsportefeuille gedeeltelijk kan worden geliquideerd, opdat het fonds over voldoende liquide middelen kan beschikken.

In 2011 is € 6,5 miljoen aan de beleggingsportefeuille onttrokken.

4.4.6.14 Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De actuariële risico's zijn het langlevens-, kortlevens- of overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico. Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico, het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld werd verondersteld bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan kan de vermogensopbouw van de pensioenen niet toereikend zijn voor de toekomstige uitkering van de pensioenen. Door toepassing van de AG prognosetafel wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De toegenomen levensverwachting is daarmee op adequate wijze verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen. De toename van de voorziening gaat ten koste van het vermogen van SPUN.

In de praktijk zijn er drie methoden om het langlevensrisico af te dekken op de financiële markten:

1. buy-out. De verplichtingen worden ondergebracht bij een verzekeraar. Ook alle activa worden overgedragen.
2. buy-in. Een partiële verzekering. Het pensioenfonds betaalt een premie aan de verzekeraar en de verzekeraar doet een maandelijksse betaling aan het pensioenfonds ter grootte van de uit te keren pensioenen. Met de uitkering van de verzekeraar, keert het pensioenfonds de pensioenen uit.
3. langlevens swap. Binnen een afgesproken termijn worden cash flows uitgewisseld. Overlijdt de deelnemer binnen die termijn, dan betaalt het fonds gedurende de resterende overeengekomen looptijd van het contract de cash flow aan de tegenpartij door. Leeft de deelnemer echter langer dan de overeengekomen termijn, dan betaalt de tegenpartij de cash flow aan het pensioenfonds langer door.

Het langlevensrisico kan ook worden beheerst binnen het pensioencontract. Door de pensioenleeftijd te koppelen aan de levensverwachting of door de kosten te absorberen door middel van de financiering (hogere buffers en premie).

Het kortlevens- of overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen, waarvoor door het fonds onvoldoende voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het fonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd. Per 1 januari 2010 is met Zwitserleven een overeenkomst gesloten ter dekking van het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

4.4.6.15 Concentratierisico

Grote posten kunnen leiden tot concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden opgeteld. In het algemeen geldt dat een concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa ontbreekt. Concentratierisico's kunnen echter ook optreden bij een concentratie van de portefeuille in bepaalde regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

Concentratierisico (beleggingen groter dan 2% van het fondsvermogen)

Tegenpartij	31/12/2011 Reële waarde € mln.	31/12/2011 % van het fondsvermogen
Duitse staat	101.7	29.6
Nederlandse staat	73.5	21.4
Finse staat	11.1	3.2
RABO Bank	14.6	4.2
HSBC Bank Plc	7.0	2.0

Voor het overige bevat de beleggingsportefeuille van SPUN geen concentratierisico, behoudens de vordering van SPUN op Unisys uit hoofde van de minnelijke regeling. Met dien verstande dat Unisys een 'goed voor' verklaring heeft overlegd waardoor het bestuur het sponsorrisico niet groot acht.

4.4.6.16 Tegenpartijrisico derivaten

Om het tegenpartijrisico te beperken wordt op de lopende derivatenposities onderpand gevraagd, afgestemd op basis van de omvang van het ongerealiseerde resultaat. Dit gebeurt, afhankelijk van de overeenkomst met de tegenpartij, op week- of maandbasis. Na afstemming tussen partijen wordt het onderpand de volgende werkdag geleverd. De vermogensbeheerder gaat er namens SPUN vanuit dat alleen met tegenpartijen met een minimale rating A1 (volgens Moody's) of A+ (Standaard & Poor) derivatenposities mogen worden ingenomen.

De waarde van het onderpand dat met de tegenpartij is uitgewisseld minus de waarde van de derivaten met deze tegenpartij geeft de netto positie (exposure) van SPUN weer. Bij een positieve waarde van de exposure kan bij de eerstvolgende collateral call MN namens SPUN onderpand gevraagd worden.

In onderstaande tabel wordt de totale exposure per 31 december 2011 van de derivaten weergegeven (in mln. euro).

Onderpand	Waarde derivaten	Exposure
15.4	16.9	1.5

Overige niet-financiële risico's

4.4.6.17 Operationeel risico

Operationele risico's hebben onder meer betrekking op een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van pensioendata, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds op verschillende wijzen beheerst, al naar gelang de aard van het risico. Bijvoorbeeld door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. En verder door adequate administratieve organisatie en interne controle.

In dit kader wordt van de dienstverleners verlangd dat zij documenten overleggen, waaruit blijkt in welke mate hun interne processen met waarborgen zijn omgeven. Van MN is een ISAE 3402 -verklaring over 2011 ontvangen. Die verklaring bevat geen bijzonderheden. Actuera BV, de serviceprovider voor het pensioenadministratiesysteem, heeft met het oog op de verantwoording van de waarborgen rondom de interne processen een zogenoemde Third Party Mededeling toegezonden. Over 2011 is geen nieuwe Mededeling ontvangen.

De administratieve organisatie en interne controle heeft de continue aandacht van het pensioenbureau. Processen en procedures worden waar mogelijk aangescherpt. Het aantal checks op juistheid en volledigheid van de geadministreerde gegevens is uitgebreid. Een belangrijk aandachtspunt voor het bestuur is en blijft de kwetsbaarheid van een uitvoeringsorganisatie met een relatief geringe personeelsbezetting. De insteek is dat de (administratieve) processen doorgang kunnen vinden bij uitval van een medewerker. Voor zover mogelijk zijn afspraken gemaakt over de personele opvang bij langdurige uitval.

4.4.7 Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

4.4.7.1 Minnelijke regeling

Niet in de balans is opgenomen een voorwaardelijke vordering op de werkgevers ter grootte van € 7,5 miljoen. De vordering volgt uit de minnelijke regeling met de werkgevers van 16 april 2012. Deze vordering betreft een rendementgarantie en is afhankelijk van de aanwezige solvabiliteit per 31 december 2013. Dit bedrag is niet in de balans opgenomen, omdat de verwerking daarvan ertoe zou kunnen leiden dat er baten worden verantwoord die nooit worden gerealiseerd.

4.4.8 Verbonden partijen

4.4.8.1 Transacties met bestuurders

De Stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de Stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

4.4.8.2 Beloning bestuursleden

De bestuursleden van SPUN ontvangen geen beloning voor hun werkzaamheden. Ook de benoemde partijen ontvangen geen vergoeding.

4.4.8.3 Overige transacties met verbonden partijen

Er zijn geen transacties met verbonden partijen anders dan die opgenomen in de tussen partijen vigerende financieringsovereenkomst.

Toelichting baten en lasten

4.4.8.4 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Specificatie premiebijdragen	2011
	€ 1.000
Maximale bijdrage werkgever (30% loonsom)	6.754
Premiecorrectie Package deal *)	-27.205
Premiebijdrage werkgever Package deal	26.000
Waardeoverdrachten en SPUN premiebijdragen	339
Totaal	5.888

*) Specificatie premiecorrectie	2011
	€ 1.000
Restant 1 ^e aanvullende premie 2008	-19.914
1 ^e aanvullende premie 2010	-6.953
Verschil loonsom 2010	-1.171
Verrekenende creditnota's 2008-2011	833
Totaal	-27.205

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Werkgeversdeel	5.102	14.907
Werknemersdeel	786	867
Totaal	5.888	15.774

De (reguliere) premiebijdragen van de werkgever bedragen in totaal 30 % van de loonsom (2010: 30 %).

De gedempte kostendeekkende premie en de feitelijke premie zijn als volgt opgebouwd (conform artikel 130 PW):

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Kostendeekkende premie	4.673	6.794
Feitelijke premie	5.888	15.774
Gedempte premie	4.923	6.692

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De feitelijke premie is als volgt samengesteld

Specificatie feitelijke premie	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Actuarieel benodigd	3.091	4.905
Spaarbijdragen voor risico deelnemer	355	365
Opslag in stand houden vereist vermogen	1.482	9.440
Opslag voor uitvoeringskosten	488	575
Premies herverzekering	472	489
Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
Totaal	5.888	15.774

Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of premieopslagen. In het boekjaar is geen korting verstrekt.

Opbouw feitelijke premie	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Nominale premie	5.533	6.487
Bijdragen van Derden	355	335
2e Aanvullende premie	0	1.999
1e Aanvullende premie	0	6.953
Totaal	5.888	15.774

4.4.8.5 Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Werkgeversdeel	265	258
Werknemersdeel	90	84
Totaal	355	342

4.4.8.6 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogensbeheer	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
2011				
Vastgoedbeleggingen	148	186	0	334
Aandelen	23	-2.505	0	-2.482
Vastrentende waarden	6.469	18.960	0	25.429
Overige beleggingen	97	703	0	800
Derivaten	984	6.931	0	7.915
Liquide middelen	22	2.326	0	2.348
Kosten vermogensbeheer	0	0	-737	-737
Totaal	7.743	26.601	-737	33.607

4.4.8.7 Beleggingsresultaten risico deelnemers

Type belegging	Directe belegging opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogens-beheer	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Overige beleggingen	5	0	0	5
Kosten vermogensbeheer	0	0	0	0
Totaal	5	0	0	5

4.4.8.8 Overige baten

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Nationale Nederlanden	237	880
Overig	24	0
Totaal	261	880

4.4.8.9 Pensioenuitkeringen

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Ouderdomspensioen	8.870	8.025
Nabestaandenpensioen	1.856	1.715
Arbeidsongeschiktheidspensioen	303	357
Afkopen	51	55
Totaal	11.080	10.152

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 427,29 per jaar (de afkoopgrens) overeenkomstig hetgeen daarover in de Pensioenwet is bepaald.

4.4.8.10 Pensioenuitvoeringskosten

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Bestuurskosten	26	26
Salariskosten incl. overige kosten personeel	341	338
Sociale lasten	43	57
Administratiekostenvergoeding	169	178
Controle- en advieskosten *)	606	503
Contributies en bijdragen	53	27
Communicatie & Website	5	35
Abonnementen	2	1
Drukwerk/Kantoorbenodigdheden	25	10
Projecten	0	4
Huisvesting en IT	50	50
Overig	5	4
Totaal	1.325	1.233

*) Specificatie Controle- en advieskosten	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Juridische kosten dossier herstelbetaling	151	310
Juridische kosten dossier DNR	39	0
Juridische kosten DNR	180	0
PWC: Onderzoek van de jaarrekening	72	77
PWC: Andere controle-opdrachten	39	6
Overige	125	110
Totaal	606	503

4.4.8.11 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds**Pensioenopbouw**

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuair berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling en een toevoeging in verband met kosten en de risicopremie van het fonds. Totaal bedrag is € 3.184 K.

Rentetoevoeging

Dit betreft de toevoeging van intrest aan de voorziening pensioenverplichtingen per primo jaar. Hiervoor wordt de 1 jaarsrente uit de rentetermijnstructuur per ultimo vorig boekjaar gehanteerd. Voor 2011 bedroeg deze 1 jaarsrente 1,296% en voor 2010 1,303%.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

In de post Wijziging rentetermijnstructuur is het effect op de voorziening opgenomen van de wijziging van de termijnstructuur ultimo 2011. De rentetermijnstructuur ultimo 2010 kwam voor de verplichtingen van het pensioenfonds overeen met een gemiddelde rente van afgerond 3,5%. Ultimo 2011 bedroeg de gemiddelde rente uit de rentetermijnstructuur voor de verplichtingen van het pensioenfonds afgerond 2,7%.

4.4.8.12 Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat op kanssystemen:		
- Sterfte	609	227
- Arbeidsongeschiktheid	-4	0
Mutaties	-1.026	411
Totaal	-421	638

4.4.8.13 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Totale storting	370	365
Totaal onttrokken	-159	0
Totaal rendement	5	68
Totaal	216	433

4.4.8.14 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De mutatie herverzekeringsdeel technische pensioenverplichtingen wordt berekend door de beginstand van de voorziening (ultimo 2010) af te trekken van de eindstand van de voorziening (ultimo 2011).

4.4.8.15 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Inkomende waardeoverdrachten kasstroom	0	0
Toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen	0	0
Actuarieel resultaat inkomende waardeoverdrachten	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten kasstroom	-1.355	-1.584
Onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen	1.226	1.763
Onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen	160	0
Actuarieel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	31	179
Totaal resultaat	31	179

4.4.8.16 Overige lasten

	2011	2010
	€ 1.000	€ 1.000
Premie herverzekering	472	489
Overig	0	58
Totaal	472	547

Schiphol-Rijk, 27 juni 2012

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland

W. Brandse
Voorzitter

E. Nilsson

W.J. Zwang

Vacature

Vacature
Secretaris

R.N. Topsvoort

W.J.M. Hamers

W. van der Gaag

4.5 Overige gegevens

4.5.1 Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

De bestemming van het saldo van baten en lasten is vastgelegd in de ABTN. Het resultaat wordt toegevoegd aan de reserve.

4.5.2 Gebeurtenissen na balansdatum

Onder gebeurtenissen na balansdatum wordt toegelicht dat de betreffende twee gebeurtenissen meer informatie geven over de financiële situatie van het pensioenfonds per balansdatum. De betreffende gebeurtenissen zijn verwerkt in de balans en de staat van baten en lasten.

Het bestuur heeft hierbij overwogen dat:

- door de gebeurtenissen na balansdatum volledig te verwerken het inzicht verbeterd;
- de met Unisys gemaakte afspraken -onder voorwaarden- voorkomen dat de pensioenen moeten worden verlaagd. Dat is voor (gewezen) deelnemers van doorslaggevend betekenis;
- de verschillende bedragen, in belangrijke mate de solvabiliteit van SPUN beïnvloeden;
- de aanvullende premies, waartoe Unisys zich heeft verbonden, dragen bij aan de financiering van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten van (gewezen) deelnemers en hebben daarmee een vergelijkbaar karakter als de afgeboekte vorderingen op Unisys.

Uitspraak Kantonrechter

SPUN is in 2010 een procedure gestart bij de Rechtbank in Amsterdam teneinde langs juridische weg de betaling door de werkgevers van een aanvullende premie ter grootte van € 19,9 miljoen over 2008 af te dwingen. In het vonnis van 16 januari 2012 stelt de Kantonrechter dat in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid SPUN niet had mogen vasthouden aan de betaling door de werkgevers. De juridische vordering op Unisys wordt daarom afgewezen. De in de balans opgenomen vordering is vervolgens afgeboekt.

Minnelijke regeling

Na het vonnis van de Kantonrechter dreigde de verlaging van de pensioenen ('afstempelen'). Dat was de 'trigger' voor de directie van Unisys en het bestuur van SPUN voor een overleg over een package deal. Dat overleg heeft uiteindelijk geleid tot een minnelijke regeling. De desbetreffende vaststellingsovereenkomst is op 16 april 2012 getekend. De hoofdlijnen van de afspraken zijn beschreven in paragraaf 2.1.

Onderdeel van de minnelijke regeling is de opschortende voorwaarde dat DNB akkoord gaat met een verlenging van de hersteltermijn, waardoor SPUN pas eind 2013 over het minimaal vereist eigen vermogen hoeft te beschikken. Met de beschikking van 8 mei 2012 heeft DNB het door SPUN ingediende ontheffingsverzoek gehonoreerd. Door het besluit van DNB eindigt het SPUN herstelplan per 31 december 2013.

4.5.3 Controleverklaring

4.5.4 Controleverklaring is opgenomen in hoofdstuk 6.

5 Actuariële verklaring

Bijlage Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland te Amsterdam is aan Aon Hewitt de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2011.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris terzake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegeven verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Voor de hoogte van de (gedempte) kostendekkende premie is een voorbehoud inzake de omvang van de kostenopslag in de (gedempte) kostendekkende premie. De kostenopslag is niet toereikend voor het structurele niveau van de uitvoeringskosten.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 128 (hoogte kostendekkende premie), 131 (minimaal vereist eigen vermogen), 132 (vereist eigen vermogen) en 133 (dekking door waarden).

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland is naar mijn mening slecht, vanwege het dekkingstekort.

Rotterdam, 27 juni 2012

Drs. A.G.M. Den Hartogh, AAG
verbonden aan Aon Consulting Nederland cv

6 Controleverklaring

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland

Wij hebben de ingevolge artikel 147 lid 2 van de Pensioenwet opgestelde staten over 2011 van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland te Amsterdam gecontroleerd. De staten zijn via het elektronische systeem van De Nederlandsche Bank N.V. aangeleverd aan De Nederlandsche Bank N.V. met als unieke identificatie het controlegetal 214-175-75-168-104-65-122-190-124-235-61-151-176-37-60-100-47-28-79-34. De staten zijn opgesteld door het bestuur van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Pensioenwet.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opstellen van de staten in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Pensioenwet. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opstellen van de staten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de staten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de staten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de staten. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de staten een afwijking van materieel belang bevatten als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opstellen van de staten, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de entiteit gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de staten.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel zijn de staten over 2011, in alle van materieel belang zijnde aspecten, opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Pensioenwet.

Basis voor financiële verslaggeving en beperking in gebruik en verspreidingskring

Wij vestigen de aandacht op het feit dat de staten zijn opgesteld in overeenstemming met de bepalingen van en ingevolge de Pensioenwet ten behoeve van het toezicht door De Nederlandsche Bank N.V.. Dit doet geen afbreuk aan ons oordeel.

De staten van Stichting Pensioenfonds Unisys Nederland en onze controleverklaring daarbij zijn niet geschikt voor andere doeleinden. Onze controleverklaring, of delen daarvan, mag niet, zonder onze schriftelijke toestemming vooraf, aan andere derde partijen ter beschikking worden gesteld. Wij aanvaarden geen aansprakelijkheid jegens derden die inzag krijgen in deze verklaring of deze verklaring in handen krijgen.

Rotterdam, 27 juni 2012

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door S.A. van Kempen RA